

แนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมลื้อศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อ
วัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
เมษายน 2567
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

แนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมสีศูนย์วัฒนธรรมไหมสีวัดหยวน อำเภอ
เชียงคำ จังหวัดพะเยา

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

เมษายน 2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

GUIDELINES FOR SUPPLY CHAIN MANAGEMENT FOR TAI LUE WOVEN FABRIC
PRODUCTS, TAI LUE CULTURAL CENTER, WAT YUAN TEMPLE,
CHIANG KHAM DISTRICT, PHAYAO PROVINCE

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment
of the Requirements for the Master of Business Administration Degree

April 2024

Copyright 2024 by University of Phayao

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

เรื่อง

แนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมลือศูนย์วัฒนธรรมไหมลือวัดหย่วน อำเภอ
เชียงคำ จังหวัดพะเยา

ของ ฐิติรัตน์ ทวีสุข

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บังอร สวัสดิ์สุข)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชีรุตม์ หมั่นวงษ์เทพ)

..... อาจารย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา
(ดร. บุญญานุช ชีวาเกียรติยิ่งยง)

..... คณบดีคณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประกอบศิริ ภัคดีพินิจ)

เรื่อง:	แนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมลื้อศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา
ผู้ศึกษาค้นคว้า:	ฐิติรัตน์ ทวีสุข, การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง: บธ.ม., มหาวิทยาลัยพะเยา, 2566
อาจารย์ที่ปรึกษา:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชีรุตม์ หมั่นวงษ์เทพ
คำสำคัญ:	การจัดการห่วงโซ่อุปทาน, ผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมลื้ออำเภอเชียงคำ, ศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อวัดหย่วน

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมลื้อ ศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ตามแบบจำลอง SCOR Model 2) เพื่อเสนอแนวทางในการบริหารจัดการให้กับผู้ประกอบการ รวมทั้งแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมลื้อ ศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าได้แก่ กลุ่มบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมลื้อ ศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผลการศึกษาพบว่า ด้านการวางแผนการผลิตผ้าทอไหมลื้อ ไม่มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ เป็นการทำงานแบบอาศัยประสบการณ์ และไม่มีการพยากรณ์ยอดขายก่อนการวางแผนผลิตด้านวัตถุดิบในการผลิตผ้าทอไหมลื้อ วัตถุดิบสามารถหาได้จากผู้จำหน่ายภายในท้องถิ่นและหาซื้อจากร้านค้าทั่วไป ต้องมีการวางแผนการใช้งานในแต่ละครั้ง ต้องมีการเตรียมวัตถุดิบให้พอดีและออกแบบสินค้าให้ตรงตามความต้องการของลูกค้า ด้านกระบวนการผลิตผ้าทอไหมลื้อ มีการวางแผนเพื่อเตรียมวัตถุดิบให้เพียงพอระยะเวลาในการทอผ้าจะขึ้นอยู่กับความยากง่ายของลวดลายที่ลูกค้าต้องการ และการทอผ้าแบบรอจำหน่ายตามงานเทศกาลต่าง ๆ ด้านการส่งมอบสินค้าผ้าทอไหมลื้อ วิธีการส่งสินค้าจะใช้บริษัทของไปรษณีย์ไทยเป็นหลัก และบริษัทขนส่งของเอกชนตามความต้องการของลูกค้า และด้านการส่งคืนสินค้าผ้าทอไหมลื้อ ปัญหาการส่งคืนสินค้าและวัตถุดิบน้อยมาก เนื่องจากในการสั่งซื้อวัตถุดิบในแต่ละครั้ง จะทำการเลือกวัตถุดิบด้วยตนเองและเลือกใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพทุกชิ้น

Title: GUIDELINES FOR SUPPLY CHAIN MANAGEMENT FOR TAI LUE WOVEN FABRIC PRODUCTS, TAI LUE CULTURAL CENTER, WAT YUAN TEMPLE, CHIANG KHAM DISTRICT, PHAYAO PROVINCE

Author: Thitirat Thaweasuk, Independent Study: M.B.A., University of Phayao, 2023

Advisor: Assistant Professor Dr. Theerut Muenwongthep

Keywords: Supply chain management, Tai Lue woven products Chiang Kham District, Wat Yuan Tai Lue Cultural Center

ABSTRACT

The purposes of this study were (1) To study the supply chain management of Tai Lue woven fabric products, Tai Lue Cultural Center, Wat Yuan, Chiang Kham District, Phayao Province, according to the SCOR Model.; and (2) To propose guidelines for management to entrepreneurs. Including guidelines for developing the supply chain for Tai Lue woven fabric products, Tai Lue Cultural Center, Wat Yuan, Chiang Kham District, Phayao Province. The study was qualitative research. A sample was selected from a group of personnel involved in the development of the supply chain for Tai Lue woven fabric products, Tai Lue Cultural Center, Wat Yuan, Chiang Kham District, Phayao Province, totaling 9 people. The research tool was an in-depth interview. The study suggested that (1) Planning for the production of Tai Lue woven fabrics There is no systematic planning for work. It is work based on experience. and there is no sales forecast before planning production; (2) Procurement of raw materials for the production of Tai Lue woven fabric Ingredients can be obtained from local distributors and at general stores. Each use must be planned. Raw materials must be properly prepared. and design products to meet customer needs; (3) The production process of Tai Lue woven fabric. Plans are made to prepare enough raw materials. The weaving time depends on the difficulty of the pattern the customer desires. and weaving of fabric waiting to be sold at various festivals; (4) In terms of delivery of Tai Lue woven products. The shipping method is mainly used by the Thailand Post company. and some private transport companies according to customer needs; and (5) Regarding the return of Tai Lue woven fabric products Very few problems with returning products and raw materials. Because in ordering raw materials each time Will choose the raw materials by ourselves. and choose to use quality raw materials in every piece.

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรุตม์ หมื่นวงษ์เทพ อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้อุทิศสละเวลาอันมีค่ามาเป็นทีปรึกษา พร้อมทั้งให้ความรู้ชี้แนะแนวทางการศึกษา ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ การให้คำปรึกษาซึ่งเป็นประโยชน์ในงานวิจัย ตลอดระยะเวลาในการทำงานวิจัยฉบับนี้ จนสามารถสำเร็จลุล่วงอย่างสมบูรณ์ รวมทั้งอาจารย์ท่านอื่น ๆ ที่ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ และขอกราบขอบพระคุณประธานคณะกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บังอร สวัสดิ์สุขและดร.บุญญานุช ชีวาเกียรติ ในการสอบป้องกันโครงร่างการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาให้คำปรึกษา ดร.สรียาภรณ์ ประเสริฐศรี ดร.ปานณนาถ คักดีศิริคุณ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนวิศย์ ฌนัยอุดมพัฒน์ ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือใช้ในการวิจัย ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องของงานวิจัย จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์และทรงคุณค่า

ขอขอบพระคุณอาจารย์หทัยทิพย์ เชื้อสะอาด ผู้ดูแลศูนย์วัฒนธรรมไทยลือวัดหยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา กลุ่มผู้ทอดผ้าไทยลือและผู้ประกอบการที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการทำงานวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จ

เหนือสิ่งอื่นใดขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อบุญมา คุณแม่เกตุทิพย์ ทวีสุข พร้อมด้วยญาติพี่น้องและเพื่อน ๆ ของผู้วิจัยที่ให้กำลังใจและให้การสนับสนุนในทุก ๆ ด้านอย่างดีที่สุด

คุณค่าและคุณประโยชน์อันพึงจะมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบและอุทิศแด่ผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่านที่มีส่วนร่วมในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการธุรกิจและผู้สนใจบ้างไม่มากก็น้อย

ฐิติรัตน์ ทวีสุข

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ขอบเขตของการวิจัย	7
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
แนวคิดและทฤษฎีการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain)	10
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ SCOR Model	12
อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	16
วัฒนธรรมผ้าทอพื้นบ้านภาคเหนือ	19
วัฒนธรรมการทอผ้าของชาวไทลื้อ.....	20
ผ้าทอไทลื้อจังหวัดพะเยา	21
ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา	23
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการห่วงโซ่อุปทาน.....	29

กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	36
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	37
รูปแบบการวิจัย	37
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	38
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	38
การเก็บรวบรวมข้อมูล	39
การวิเคราะห์ข้อมูล	40
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
ผลการวิเคราะห์การวางแผนการผลิตผ้าทอไทลื้อ.....	42
ผลการวิเคราะห์วัตถุดิบในการผลิตผ้าทอไทลื้อ	44
ผลการวิเคราะห์กระบวนการผลิตผ้าทอไทลื้อ.....	47
ผลการวิเคราะห์การส่งมอบสินค้าผ้าทอไทลื้อ	51
ผลการวิเคราะห์การส่งคืนสินค้าผ้าทอไทลื้อ.....	54
บทที่ 5 บทสรุป.....	72
สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย	72
อภิปรายผลการวิจัย.....	78
ข้อเสนอแนะ.....	81
บรรณานุกรม	83
ภาคผนวก	77
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์.....	78
ประวัติผู้วิจัย	87

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 แสดงดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ปี พ.ศ. 2561-2565.....	1
ตาราง 2 แสดงจำนวนผู้ผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	2
ตาราง 3 แสดงค่านิยมของการจัดการห่วงโซ่อุปทาน	11

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 แสดงห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมสิ่งทอทั้งระบบ	3
ภาพ 2 แสดงแบบจำลอง SCOR Model.....	16
ภาพ 3 แสดงโครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	17
ภาพ 4 แสดงที่ทอผ้าของชาวไทลื้อ	20
ภาพ 5 แสดงการทอผ้าของชาวไทลื้อ	21
ภาพ 6 แสดงชุดการแต่งกายของชาวไทลื้อ	22
ภาพ 7 แสดงศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน	24
ภาพ 8 แสดง “ตุงปราสาท”	25
ภาพ 9 แสดงแบบจำลองปราสาท.....	26
ภาพ 10 แสดงผ้าแบบต่าง ๆ ของชาวไทลื้อ	27
ภาพ 11 แสดงขั้นตอนการทำผ้าย้อมให้มาเป็นด้ายสำหรับทอผ้า.....	28
ภาพ 12 แสดงจุดเรียนรู้การทอผ้า ทดลองทอผ้า สำหรับผู้ที่สนใจ	29
ภาพ 13 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	36
ภาพ 14 แนวทางในการบริหารจัดการให้กับผู้ประกอบการ รวมทั้งแนวทางการพัฒนา	75

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย มีสัดส่วนมูลค่าเพิ่มต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเป็นอันดับ 4 รองจากอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม อุตสาหกรรมเครื่องจักรสำนักงาน และอุตสาหกรรมยานยนต์ ตามลำดับ ในปี พ.ศ. 2563 อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มมีแนวโน้มหดตัวสูง โดยผลกระทบหลักมาจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ที่ยังคงแพร่ระบาดอย่างต่อเนื่องทั่วโลก ทำให้กำลังการซื้อในกลุ่มเครื่องแต่งกายหายไปทั้งหมด รวมถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคในประเทศที่ชะลอการซื้อสินค้าที่ไม่จำเป็น ธุรกิจสิ่งทอที่มีโอกาสเติบโตสูงในปีพ.ศ. 2563 จะเป็นกลุ่มสิ่งทอจากการแพทย์ (Meditech) ซึ่งธุรกิจนี้มีอัตราการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกลุ่มผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ (Hygiene Product) มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นทุกปี ส่งผลให้ดัชนีผลผลิตการทอผ้ามีการปรับตัวลดลง เพื่อบรรเทาความต้องการของตลาดที่ลดลงอย่างมาก จากการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างประชากร สถานการณ์โรคภัยต่าง ๆ รวมถึงพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป (วาริตรา เหมือนสุทธรวงศ์, 2563)

ตาราง 1 แสดงดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ปี พ.ศ. 2561-2565

อุตสาหกรรม	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565
การผลิตสิ่งทอ	102.45	94.86	73.39	72.70	72.50
การเตรียมและการปั่นเส้นใยสิ่งทอ	114.66	106.06	85.97	90.60	95.60
การทอผ้า	92.53	85.75	63.16	58.16	53.73
การผลิตเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย	96.00	96.59	76.33	69.56	69.97
การผลิตเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย (ยกเว้นร้านตัดเย็บเสื้อผ้า)	95.52	97.54	77.82	71.74	72.17
การผลิตเครื่องแต่งกายที่ทำจาก การถักนิตและโครเชต์	104.80	79.02	48.68	29.26	29.28

หมายเหตุ: ข้อมูล ณ สิ้นปีพ.ศ. 2565

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (2563)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องแต่งกายอย่างเป็นวงกว้าง ทั้งในด้านผู้ผลิต ผู้จำหน่าย รวมถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภค หลายโรงงานไม่สามารถผลิตได้จากมาตรการควบคุมโรคระบาด นอกจากนี้โรงงานที่มีการนำเข้าวัตถุดิบในการผลิต เกิดการหยุดชะงักเนื่องจากขาดแคลนวัตถุดิบ ส่งผลให้คำสั่งซื้อที่ลดลงหรือการยกเลิกคำสั่งซื้อ ซึ่งมีหลายโรงงานที่ได้รับผลกระทบจนต้องยกเลิกกิจการ จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ณ ธันวาคม พ.ศ. 2562 มีทั้งสิ้น 4,829 โรงงาน โดยในช่วงครึ่งแรกของปี พ.ศ. 2563 มี 32 โรงงานที่เผชิญกับภาวะเลิกกิจการ ส่งผลกระทบให้แรงงานถูกเลิกจ้างจำนวน 4,227 คน โดยส่วนใหญ่เป็นโรงงานผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป รองลงมาเป็นโรงงานถักผ้า ซึ่งโรงงานผลิตสิ่งทอทั้ง 2 ประเภทได้ส่งผลต่อการจ้างงานถึง 3,468 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 82.04 จากจำนวนแรงงานที่ถูกเลิกจ้างทั้งหมด จึงมีการปรับตัวสู่ความยั่งยืนของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องแต่งกาย ในปี พ.ศ. 2563 มีการดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) โดยการนำเอาวัตถุดิบจากธรรมชาติหรือวัสดุเหลือใช้กลับมาแปรรูปเพื่อผลิตเป็นสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม มีการผลิตผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับอุตสาหกรรม S-Curve และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาปรับใช้ในการดำเนินธุรกิจ ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องแต่งกายจึงปรับวิธีการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบใหม่ (New Normal) ของผู้บริโภค ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มสิ่งทอและกลุ่มเครื่องแต่งกาย (วิเคราะห์ เหมือนสุทธรวงศ์, 2563)

ตาราง 2 แสดงจำนวนผู้ผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

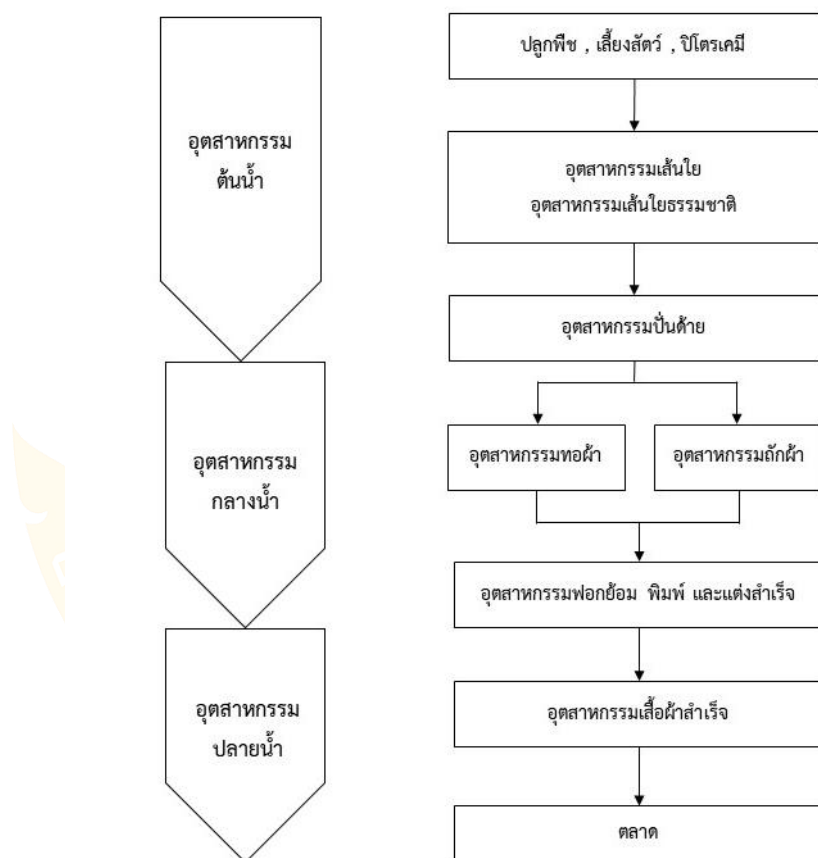
	จำนวนผู้ผลิต	ขนาดเล็ก*	ขนาดกลาง**	ขนาดใหญ่***	จำนวนคนงานรวมทั้งสิ้น
กลุ่มสิ่งทอ	2,620 ราย	167 ราย	469 ราย	1,984 ราย	221,968 คน
กลุ่มเครื่องแต่งกาย	2,528 ราย	276 ราย	1,067 ราย	851 ราย	258,432 คน

หมายเหตุ: ข้อมูล ณ สิ้นปีพ.ศ. 2561

*อุตสาหกรรมขนาดเล็ก จำนวนไม่เกิน 50 คน **อุตสาหกรรมขนาดกลาง จำนวน 51-200 คน ***อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ จำนวนมากกว่า 200 คน

ที่มา: กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2561

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย มีผลิตทั้งในอุตสาหกรรมต้นน้ำ (ผลิตเส้นใย เส้นด้าย) อุตสาหกรรมกลางน้ำ (ผลิตผ้าผืน ผ้าทอ และการฟอกย้อม) และอุตสาหกรรมปลายน้ำ (ผลิตเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม) อุตสาหกรรมสิ่งทอได้ผลิตสินค้าหลายชนิด หลายประเภทให้กับอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น ด้านการเกษตร การแพทย์ ยานยนต์ กีฬา เป็นต้น แต่ที่เห็นได้ชัดและเป็นที่ยอมรับกันดี คือ อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ทั้งนี้เพราะเป็นหนึ่งในปัจจัย 4 ที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิต ซึ่งในปัจจุบันนอกจากคุณสมบัติพื้นฐานทั่วไปแล้ว กลุ่มผู้บริโภคเริ่มมีความต้องการผลิตภัณฑ์ที่มีคุณลักษณะพิเศษ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวมากยิ่งขึ้น โดยห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 แสดงห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมสิ่งทอทั้งระบบ

ที่มา: สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมรายสาขา กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2559

การทอผ้าเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชาวล้านนา ถือเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่เกิดจากการสั่งสมภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่น ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในการทอผ้าแตกต่างกันไป และได้สืบสานต่อกันมาอย่างยาวนาน เอกลักษณ์ของการทอผ้าพื้นเมืองของภาคเหนือในแต่ละจังหวัดจะแฝงอิทธิพลของแต่ละชาติพันธุ์ด้วยเสมอ ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่จะทอผ้าใช้เอง โดยลวดลายของผ้าทอจะสัมพันธ์กับวิถีชีวิตแต่ธรรมชาติรอบตัวที่สวยงาม ผสมกับจินตนาการในการปักผ้า ทำให้เกิดลวดลายต่าง ๆ บนเนื้อผ้าเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละชาติพันธุ์ ลวดลายผ้าที่มีชื่อเสียงในภาคเหนือมี 4 ประเภท ได้แก่ ผ้าซิด ผ้ามัดหมี่ ผ้าจกและผ้ายกดอก ผ้าพื้นบ้านของภาคเหนือที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นที่สุด คือ ผ้าไทยวนและผ้าไทลื้อ ผ้าของกลุ่มทั้งสอง ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องนอน และเครื่องบูชาตามความเชื่อที่ใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ หากกล่าวถึงชาวไทลื้อที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยนั้น ชาวไทลื้อ คือ กลุ่มชาติพันธุ์ตระกูลไตหรือไทถิ่นฐานเดิมอยู่ในเขตสิบสองปันนาทางตอนใต้ของมณฑลยูนนาน ประเทศจีน และถูกกวาดต้อนเข้ามาในดินแดนภาคเหนือของประเทศไทยในยุค “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” ยุคหนึ่งของอาณาจักรล้านนา อาศัยอยู่ทั่วไปในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ซึ่งอำเภอเชียงคำในปัจจุบันมีชาวไทลื้ออาศัยอยู่หลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มมีวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย ซึ่งวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทลื้อ ได้แก่ การแต่งกายของชาวไทลื้อและวัฒนธรรมการทอผ้า มีการพันฟูและถายทอดศิลปะการทอผ้าแบบไทลื้อ ชาวไทลื้อยังมีฝีมือในการย้อมผ้าให้เป็นสีสวยด้วยวัสดุธรรมชาติบนผืนผ้าทอชั้นดี สร้างลวดลายแห่งชีวิตของคนไทลื้อ ยังคงถูกถ่ายทอดต่อเนื่องเรื่องราวแบบไม่มีสิ้นสุด และวัฒนธรรมการทอผ้าของชาวไทลื้อมีการสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น และยังมีหลักฐานให้เห็นได้อย่างเด่นชัดมาจนถึงปัจจุบัน

วัฒนธรรมการทอผ้าของชาวไทลื้อเชียงคำ จังหวัดพะเยา นิยมใช้ผ้าฝ้ายในการทอ ลวดลายต่าง ๆ ด้วยเทคนิคการล้วง ในบางสมัยก็นิยมใช้เส้นไหมจากต่างถิ่น ลวดลายที่เป็นที่นิยมเรียกว่า ลายเกาะ ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า ลายน้ำไหล การแต่งกายของชาวไทลื้อเชียงคำ ผู้ชายไทลื้อจะนิยมสวมเสื้อแขนยาว สวมทับด้วยเสื้อปา สวมกางเกงหม้อห้อมขายาวต่อหัวกางเกงด้วยผ้าสีขา และนิยมโพกศีรษะหรือที่เรียกว่า เคียนหัว ด้วยผ้าสีขาหรือสีชมพู ส่วนผู้หญิง ไทลื้อจะนิยมสวมเสื้อปัก เป็นเสื้อที่ไม่มีกระดุมแต่สาบเสื้อจะป้ายเฉียงมาผูกไว้ที่เอวด้านข้าง นุ่งซิ่นด้าลื้อ มีโครงสร้างตามแบบมาตรฐานของซิ่นตา เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น คือ ซิ่นมีลาย ตกแต่งขนาดเล็กตรง กลางตัวซิ่น ซึ่งทอด้วยเทคนิคเกาะ ลักษณะคล้ายสายน้ำแต่เรียกกันว่า ลายผักแว่น ผ้าซิ่นของผู้หญิงไทลื้อ โดยเฉพาะ ซิ่นตา เป็นผ้าซิ่นที่มี 2 ตะเข็บ และมีโครงสร้างประกอบด้วย 3 ส่วนแยกจากกัน คือ หัวซิ่นสีแดง ตัวซิ่นลายขวางหลากสี ต่อท้ายด้วยตีนซิ่นสีดำ ทั้งหมดนี้มีความเด่นอยู่ที่ตัวซิ่น ซึ่งผู้ทอจะทำให้เกิดเป็นริ้ว ลายขวางสลับสีสดใส ตรงช่วงกลาง

มีลวดลายที่ทอด้วยเทคนิคขีด จก เกาะหรือล้วง เป็นลายรูปสัตว์ในวรรณคดี ลายพรรณพฤกษา และลายเรขาคณิต อีกข้อสังเกตที่เด่นชัดก็คือ ซิ่นของไทลื้อเชียงค่านั้นจะมีลายตกแต่งขนาดเล็ก ตรงกลางตัวซิ่นซึ่งทอด้วยเทคนิคเกาะ ลักษณะลายคล้ายสายน้ำแต่แตกต่างกันเล็กน้อย บางท้องถิ่น อาจเรียกกันว่า ลายผักแว่น ทอเป็นเส้นพุ่ง สลับสี มีสีที่นิยมคือสีเขียวและสีชมพูสด สะพาย กระเป๋าย่ามและนิยมโพกศีรษะด้วยผ้าสีขาวหรือสีชมพู

ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ ตั้งอยู่ที่วัดหย่วน เริ่มก่อตั้งในปีพ.ศ. 2536 ด้วยความประสงค์ของท่านพระครูสุภัทร พรหมคุณ เจ้าอาวาสวัดหย่วน ที่มีความต้องการให้กลุ่มทอผ้าในหมู่บ้าน ย้ายไปทอผ้าในวัดหย่วน เพื่อเป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูการทอผ้า เนื่องจากการทอผ้าได้เริ่ม สูญหายไปจากหมู่บ้าน และในช่วงเวลานั้นท่านลัดดาวรรณ วงศ์ศรีวรรณ โฆษกของรัฐบาล นายกรัฐมนตรีอานันท์ ปันยารชุน ซึ่งเป็นคนบ้านหย่วน ได้เข้ามาช่วยผลักดันการสร้างศูนย์ วัฒนธรรมไทลื้อ และช่วยของบประมาณจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในการสร้าง อาคารพิพิธภัณฑ์ วัดถูกจัดแสดงส่วนใหญ่มาจากผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านที่บริจาคให้แก่ศูนย์ วัฒนธรรมไทลื้อ ต่อมาเมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2555 ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อได้กลับมาเปิด อีกครั้ง โดยอาจารย์หทัยทิพย์ เชื้อสะอาด อาจารย์ผู้มีจิตอาสาได้ใช้เวลาช่วงหลังเกษียณเข้ามา ช่วยดูแลศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อแห่งนี้ได้เปิดดำเนินการต่อไป ทำให้ศูนย์แห่งนี้เป็นศูนย์แสดงผลงานทางศิลปวัฒนธรรมและฝึกอาชีพของชาวไทลื้อ โดยเฉพาะผ้าของชาวไทลื้อที่มีลวดลาย และสีสันสดใส เช่น ลายดอกขจร ลายดอกขอ ลายม้า ลายดอกตั้ง เป็นต้น

ทั้งนี้ การพัฒนากระบวนการดำเนินงานของผู้ประกอบการผ้าทอไทลื้อควรคำนึงถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายปัจจัยการผลิต ผู้ประกอบการผ้าทอไทลื้อ และลูกค้า ผู้ประกอบการ ผ้าทอไทลื้อควรประยุกต์ใช้หลักการจัดการห่วงโซ่อุปทานเพื่อปรับปรุงกระบวนการดำเนินการ เพื่อสร้างมูลค่าสูงสุดให้กับลูกค้าและเพื่อความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน (Coyle, Langley, Novack and Gibson, 2013 อ้างอิงใน ชนิตา มณีรัตน์รุ่งโรจน์, 2556, หน้า 87) โดยเครื่องมือใช้ในการศึกษาและปรับปรุงกระบวนการทางธุรกิจ คือ แบบจำลองอ้างอิง การดำเนินงานห่วงโซ่อุปทาน หรือ SCOR Model (Supply Chain Operations Reference Model) โดย SCOR Model เป็นกรอบแนวคิดที่เชื่อมกระบวนการทางธุรกิจ ทั้ง 5 ด้านเข้าด้วยกัน คือ การวางแผน (Plan) การจัดหาปัจจัยการผลิต (Source) การผลิต (Make) การส่งมอบสินค้า (Deliver) และการส่งคืนสินค้า (Return) ที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐานและการจัดการ สารสนเทศขององค์กร APICS (2560) อ้างอิงใน ชนิตา มณีรัตน์รุ่งโรจน์, 2556, หน้า 87)

จากการศึกษาที่ผ่านมา วีระพันธ์ อะนันชัย และนพรัตน์ ลิทธิโชคธนารักษ์ (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์และรูปแบบการตลาดผ้าทอไทลื้อ เพื่อความยั่งยืนของชุมชนบ้านทุ่งมอก อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา พบว่า ในอดีตมีปัญหาด้านการส่งเสริมการตลาดและแสวงหาลูกค้าใหม่ ๆ ขาดการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ หลังจากทีทางกลุ่มทอผ้าได้มีการอบรมความรู้ด้านการตลาดและการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ ทางกลุ่มทอผ้าได้มีการพัฒนารูปแบบของกระเป๋าไทลื้อขึ้นใหม่และมีการวางแผนการตลาดที่ดีขึ้น ส่วนการศึกษาของกิตติยา ปริญญาสุรเดช และปริยาณัฐ เอื้อยศิริเมธี (2558) ได้ทำการสำรวจการจัดการโซ่อุปทานผ้าขึ้นยวน บ้านโนนงุ่ม อำเภอสิคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การที่จะสร้างความแข็งแกร่งของโซ่อุปทานนั้น ทำได้โดยการให้มีการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายร่วมกับชุมชน และสร้างแรงจูงใจในการรวมกลุ่มเพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของผ้าขึ้นยวนให้ยังคงอยู่คู่ชุมชนต่อไป ขณะทีธนาภรณ์ สมานทอง (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการโซ่อุปทานผ้าไหมทอมือในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อยกระดับให้เป็นสินค้า OTOP Premium พบว่า กลุ่มอาชีพมีการวางแผนการดำเนินงานตามประสบการณ์แต่ไม่มีการจดบันทึกข้อมูล ส่วนใหญ่มีการผลิตวัตถุดิบเอง ซึ่งจะมีการผลิตอย่างต่อเนื่องเพื่อรอจำหน่ายและมีการส่งคืนสินค้าจำนวนมากเพราะสินค้าบางชิ้นไม่ตรงตามความต้องการของลูกค้า จะเห็นได้ว่าการศึกษาการจัดการห่วงโซ่อุปทานนั้น ทำให้เกิดการรวมกลุ่มที่แข็งแกร่ง สร้างแรงจูงใจเพื่อการรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ ยกกระดับผลิตภัณฑ์ในผ้าแต่ละประเภทในการศึกษาเรื่องการจัดการห่วงโซ่อุปทานนั้น ควรทำการศึกษาทั้งกระบวนการอย่างเป็นระบบ ซึ่งผลการวิจัยที่ผ่านมาพบการศึกษาการจัดการห่วงโซ่อุปทาน โดยอ้างอิงตามแบบจำลอง SCOR Model ค่อนข้างน้อย ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจในการศึกษาเรื่องนี้

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับแนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดห้วยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เนื่องจากสถานการณ์ในช่วงที่ผ่านมาทางศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดห้วยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ได้รับผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ทางศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อมีรายได้ลดลงและในปัจจุบันผู้บริโภคหันมาจับจ่ายใช้สอยสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น ทำให้ทางศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อต้องมีการปรับตัวตามสถานการณ์ โดยผู้วิจัยจะทำการศึกษาดังแต่อุตสาหกรรมต้นน้ำ ได้แก่ การผลิตเส้นใยและการปั่นด้าย แล้วจึงส่งผลผลิตที่ได้ต่อไปยังอุตสาหกรรมกลางน้ำ คือ การทอผ้า ถักผ้า รวมถึงการฟอกย้อม พิมพ์และตกแต่งสำเร็จ และขั้นตอนสุดท้าย คือ อุตสาหกรรมปลายน้ำ โดยการนำวัตถุดิบจากชั้นกลางน้ำมาทำการออกแบบสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม ผลิตเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปหรือผลิตภัณฑ์สิ่งทอสำเร็จรูปอื่น ๆ

โดยอ้างอิงตามแบบจำลอง SCOR Model เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบธุรกิจให้กับกลุ่มผู้ประกอบการ รวมทั้งแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานของผ้าทอไหมลื้อ และส่งเสริมสินค้าหัตถกรรมของชาวบ้านและช่วยสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมลื้อศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ตามแบบจำลอง SCOR Model
2. เพื่อเสนอแนวทางในการบริหารจัดการให้กับผู้ประกอบการ รวมทั้งแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมลื้อศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาริบทด้านการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมลื้อศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา โดยอ้างอิงแบบจำลอง SCOR Model (Supply Chain Operations Reference Model) โดยกระบวนการทางธุรกิจทั้ง 5 ด้าน เข้าด้วยกัน คือ

1.1 ด้านการวางแผน (Plan)

- 1.1.1 การวางแผนเกี่ยวกับการจัดหาวัตถุดิบในการผลิตผ้าทอไหมลื้อ
- 1.1.2 การวางแผนเกี่ยวกับการผลิตผ้าทอไหมลื้อ

1.2 ด้านวัตถุดิบ (Source)

- 1.2.1 การพัฒนาสายเส้นยืน
- 1.2.2 การพัฒนาสายเส้นพุ่ง

1.3 ด้านกระบวนการผลิต (Make)

- 1.3.1 ประเภทกระบวนการผลิตผ้าทอไหมลื้อ
- 1.3.2 การจัดทำคู่มือหรือเอกสารเกี่ยวกับกระบวนการผลิต
- 1.3.3 การพัฒนากระบวนการผลิตผ้าทอไหมลื้อ

1.4 ด้านการส่งมอบสินค้า (Deliver)

- 1.4.1 ประเภทของลูกค้าและวิธีการรับคำสั่งซื้อจากลูกค้า
- 1.4.2 กระบวนการจัดส่งสินค้าให้แก่ลูกค้า

1.5 ด้านการส่งคืนสินค้า (Return)

1.5.1 การส่งคืนวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต

1.5.2 การส่งคืนผลิตภัณฑ์จากลูกค้า

2. ขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ คือ จังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นจังหวัดที่ตั้งของศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคลากรที่เกี่ยวข้องในจังหวัดพะเยาเท่านั้น

3. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรของการวิจัย (Population) คือ กลุ่มบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา จำนวน 16 คน (ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน, 2566)

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา สามารถนำผลของการศึกษาไปใช้ประโยชน์ได้ดังต่อไปนี้

1. ประโยชน์ด้านวิชาการ

1.1 เพื่อศึกษาการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ตามแบบจำลอง SCOR Model

1.2 เพื่อเสนอแนวทางในการบริหารจัดการให้กับผู้ประกอบการ รวมทั้งแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

1.3 หน่วยงาน สถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถนำไปประกอบการศึกษาในหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง

2. ประโยชน์ด้านสังคม

2.1 ผู้ที่สนใจสามารถนำผลการศึกษาเป็นแนวทางการปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมคล้ายคลึงกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการห่วงโซ่อุปทาน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานการจัดการห่วงโซ่อุปทาน โดยใช้ SCOR Model (Supply Chain Operations Reference Model) โดย SCOR Model เป็นกรอบแนวคิดที่เชื่อมกระบวนการทางธุรกิจทั้ง 5 ด้านเข้าด้วยกัน คือ การวางแผน (Plan) การจัดหาปัจจัยการผลิต (Source) การผลิต (Make) การส่งมอบสินค้า (Deliver) และการส่งคืนสินค้า (Return)

ผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้ออำเภอเชียงคำ หมายถึง ผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมพื้นบ้านจากชาวไทลื้อ ที่อพยพมาอาศัยอยู่ที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา โดยมีการสืบทอดวัฒนธรรมการทอผ้าไทลื้อกันมาอย่างยาวนาน จึงเกิดเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้ออำเภอเชียงคำ

ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา หมายถึง ศูนย์แสดงผลงาน ทางศิลปวัฒนธรรมและฝักอาชีพของชาวไทลื้อ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อ ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมจากหนังสือ ตำรา บทความวิจัย บทความวิชาการที่เกี่ยวข้องโดยนำเสนอเป็นลำดับดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain)
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ SCOR Model
3. อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม
4. วัฒนธรรมผ้าทอพื้นบ้านภาคเหนือ
5. วัฒนธรรมการทอผ้าไทลื้อของชาวไทลื้อ
6. ผ้าทอไทลื้อจังหวัดพะเยา
7. ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการห่วงโซ่อุปทาน
9. กรอบแนวคิดงานวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain)

คำนิยามและความหมายของการจัดการห่วงโซ่อุปทาน

คำนิยามของ Supply Chain โดย Handfield, Ernest and Nichols (2008) กล่าวว่าเป็นการจัดการกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุปทานของสินค้าและบริการ โดยการปฏิสัมพันธ์จะมีลักษณะเชิงบูรณาการ โดยมีเป้าหมายในการที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มและสนองต่อความต้องการของตลาด, การผลิต, การกระจายและการส่งมอบสินค้าและรวมถึงการสื่อสารสนเทศของข้อมูลและข่าวสาร โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะลดต้นทุนรวมของธุรกิจและเพิ่มศักยภาพของการแข่งขัน เห็นได้ว่าการจัดการเกี่ยวข้องกับ Supply Chain กระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือทางธุรกิจ ตั้งแต่แหล่งของวัตถุดิบต้นน้ำ (Upstream Source) จนถึงการส่งมอบสินค้าและบริการปลายน้ำ (Downstream Customers) ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ จะครอบคลุมถึงกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการให้ได้มาซึ่งวัตถุดิบ กระบวนการส่งเสริมกิจกรรมทางการตลาดและการผลิต รวมถึงกระบวนการเคลื่อนย้ายสินค้าจนถึงมือผู้ต้องการสินค้า ทั้งนี้กระบวนการต่าง ๆ จะมีปฏิสัมพันธ์ในลักษณะของบูรณาการ โดยมุ่งที่จะลดต้นทุนรวมและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ อันนำมาซึ่งความสามารถในการแข่งขันที่เหนือกว่า

การจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) หรือเครือข่ายโลจิสติกส์ เป็นกระบวนการ ตั้งแต่การติดต่อซัพพลายเออร์เพื่อนำวัตถุดิบเข้าสู่กระบวนการผลิต การดูแลและควบคุม กระบวนการขับเคลื่อนของสินค้าจากการผลิตและบริการให้กับลูกค้า เป้าหมายของการจัดการ ห่วงโซ่อุปทานคือ การปรับปรุงประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทาน เพื่อช่วยในการลดต้นทุน และระบบการจัดการห่วงโซ่อุปทานที่ดีจะช่วยเสริมสร้างความสำเร็จ และเพิ่มโอกาสในการ เติบโตในอนาคต ดังนั้น จึงมีผู้ให้คำนิยามที่เกี่ยวข้องกับโซ่อุปทานเป็นจำนวนมาก วิทยา สุหฤท ดำรง (2546) ได้รวบรวมความหมายของโซ่อุปทานซึ่งจะมีความหมายที่แตกต่างกันไป ดัง ตาราง 3

ตาราง 3 แสดงคำนิยามของการจัดการห่วงโซ่อุปทาน

นักวิชาการ	คำนิยามของการจัดการห่วงโซ่อุปทาน
Jone and Riley, 1985	การกระจายสินค้าตั้งแต่วัตถุดิบจากผู้จัดส่งวัตถุดิบ (Supplier) ไปยัง ผู้ผลิต (Manufacturer) เพื่อดำเนินการผลิตสินค้าและกระจายไปยัง ผู้บริโภคต่อไป
Steven, 1989	อนุกรมของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เชื่อมต่อกัน โดยเริ่มตั้งแต่การวางแผน การประสานงาน การทำงานร่วมกัน และการควบคุมวัตถุดิบ และสินค้า จากผู้จัดส่งวัตถุดิบไปยังผู้บริโภค
Scott and Westbrook, 1991	ความสำคัญในแง่ขององค์ประกอบของกระบวนการผลิตและ กระบวนการไหลของอุปทาน (Supply) ตั้งแต่วัตถุดิบไปจนถึงผู้บริโภค นอกจากนี้ยังต้องให้ความสำคัญกับวัตถุดิบที่ข้ามผ่านองค์กรไปยัง องค์กรธุรกิจอื่น ๆ อีก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงของธุรกิจต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งอยู่ในรูปแบบของพันธมิตร (Alliance)
Thomas and Griffin, 1996	กล่าวว่า นอกจากการศึกษาการไหลของวัตถุดิบแล้ว การไหลของข้อมูล ระหว่างคู่ค้า (Vendors) ผู้ผลิต และศูนย์กระจายสินค้านั้น ก็มี ความสำคัญเช่นกัน
Copper, 1997	การความสำคัญกับผู้บริโภคสุดท้ายถึงความต้องการในผลิตภัณฑ์ บริการ และข้อมูลที่เป็นต่อลูกค้า เพื่อส่งผ่านกลับมายังผู้ผลิตเพื่อการ ประสานงานกับผู้จัดส่งวัตถุดิบต่อไป

ตาราง 3 (ต่อ)

นักวิชาการ	คำนิยามของการจัดการห่วงโซ่อุปทาน
Mentzer et al., 2001	การวางแผนและการจัดการทุกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ การจัดหา วัตถุดิบและปัจจัยนำเข้าทั้งในการผลิตและการดำเนินการ การจัดซื้อ จัดหาการแปรรูปและเปลี่ยนรูปวัตถุดิบเหล่านั้นให้เป็นเป็นสินค้า กิจกรรมโลจิสติกส์ทั้งหมด
The Council of Logistics Management, 2002	กระบวนการบูรณาการ ประสานงาน และควบคุมการเคลื่อนย้ายสินค้า คงคลังทั้งของวัตถุดิบ และสินค้าสำเร็จรูป และสารสนเทศที่เกี่ยวข้องใน กระบวนการจากผู้ขายวัตถุดิบผ่านบริษัทไปยังผู้บริโภคเพื่อให้เป็นไปตาม ความต้องการของผู้บริโภค

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยได้สรุปคำนิยามของการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) คือ แนวทางในการบริหารระบบการทำงาน การบริหารจัดการกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุปทานของสินค้าและบริการ โดยมีเป้าหมายในการที่จะสร้างมูลค่าเพิ่ม และสนองต่อความต้องการของตลาด การผลิต การกระจายและการส่งมอบสินค้า รวมถึง การสื่อสารสนเทศของข้อมูลและข่าวสาร เพื่อการไหลของวัตถุดิบจากผู้จัดส่งวัตถุดิบสู่ผู้ผลิต และผู้บริโภคขั้นสุดท้ายตามลำดับ รวมถึงการควบคุมสินค้าคงคลังอย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ ส่งผลต่อต้นทุนรวมที่ลดลง และจะสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ อย่างรวดเร็ว

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ SCOR Model

ตัวแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน (Supply Chain Operation Reference Model) SCOR Model ถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่ออธิบายลักษณะและแสดงให้เห็นกิจกรรมทางธุรกิจทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า โดยมีการกำหนดกระบวนการทำงานต่าง ๆ ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันและมีโครงสร้างแสดงความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการ นอกจากนี้ SCOR Model ยังมีการกำหนดมาตรวัด (Metric) สำหรับวัดประสิทธิภาพในแต่ละกระบวนการ และยังมีการเสนอวิธีการปฏิบัติงานที่ดีที่สุด (Best Practice) ในแต่ละกระบวนการ เพื่อให้บริษัทหรือองค์กรสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ แบบจำลอง SCOR ได้กำหนดขั้นตอนการพัฒนาเป็น 4 ระดับ

SCOR ระดับที่ 1 เป็นขั้นตอนในการพัฒนาโซ่อุปทานองค์กรโดยทำการวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบที่สำคัญทั้งภายในและภายนอกองค์กร ปัจจัยในการวัดประสิทธิภาพและผลในการปฏิบัติงาน จะต้องทำการกำหนดขึ้นมา เพื่อให้ทราบถึงเป้าหมายของแต่ละปัจจัยของผลความสามารถในการปฏิบัติงานของโซ่อุปทานที่สำคัญ ซึ่ง Stephens (2001, pp. 471-476) ได้กล่าวว่า ตัววัดประสิทธิภาพ (Performance Measures) ในระดับที่ 1 ประกอบไปด้วย 5 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 ความน่าเชื่อถือของห่วงโซ่อุปทานการจัดส่ง (Supply Chain Delivery Reliability) ประกอบด้วย ประสิทธิภาพการจัดส่งสินค้า (Delivery Performance) อัตราเต็มเต็ม (Fill Rates) การเต็มเต็มการสั่งซื้อที่สมบูรณ์ (Perfect Order Fulfillment) กลุ่มที่ 2 การตอบสนองของโซ่อุปทาน (Supply Chain Responsiveness) ประกอบด้วย ระยะเวลาที่ใช้ตั้งแต่วันรับคำสั่งซื้อลูกค้าถึงวันส่งมอบสินค้า (Order Fulfillment Lead Times) กลุ่มที่ 3 ความยืดหยุ่นโซ่อุปทาน (Supply Chain Flexibility) ประกอบด้วย เวลาตอบสนองของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Response Time) และความยืดหยุ่นในการผลิต (Production Flexibility) กลุ่มที่ 4 ต้นทุนโซ่อุปทาน (Supply Chain Costs) ประกอบด้วย ต้นทุนของสินค้าที่ขาย (Cost of Goods Sold) ต้นทุนการจัดการโซ่อุปทานทั้งหมด (Total Supply Chain Management Costs) มูลค่าเพิ่มผลผลิต (Value-added Productivity) และ Warranty>Returns Processing Costs และกลุ่มที่ 5 ความมีประสิทธิภาพการจัดการสินทรัพย์ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Asset Management Efficiency) ประกอบด้วยระยะเวลาที่ใช้โดยนับจากการซื้อสินค้าจนถึงวันรับเงินค่าสินค้า (Cash-to-Cash Cycle Time) Inventory Days of Supply และสินทรัพย์หมุนเวียน (Asset Turns)

SCOR ระดับที่ 2 หลังจากที่ได้กำหนดกระบวนการปฏิบัติงานที่เหมาะสมและขอข่ายการจัดการที่เกี่ยวข้องจาก SCOR ในระดับที่ 1 แล้วนำมาแปรเป็นกระบวนการปฏิบัติงานที่เหมาะสม และสอดคล้องกับกลยุทธ์ที่ได้กำหนดไว้ โดยกำหนดเป็นโครงสร้างของโซ่อุปทานขององค์กร การกำหนดโครงสร้างของโซ่อุปทานนี้จะครอบคลุมการพิจารณาการกำหนดโครงสร้างของกระบวนการปฏิบัติงานในส่วนการวางแผน การจัดหาแหล่งวัตถุดิบ การผลิตและการจัดส่งที่มีขอข่ายการปฏิบัติงานทั้งในส่วนการปฏิบัติงานภายในและระหว่างองค์กร

SCOR ระดับที่ 3 จะเป็นการกำหนดรายละเอียดในแต่ละส่วนของกระบวนการภายในและระหว่างองค์กรที่ได้กำหนดไว้ในระดับที่ 2

SCOR ระดับที่ 4 เป็นการนำสิ่งที่ได้กำหนดมาไปปฏิบัติให้เกิดผลตามที่กำหนดไว้ โดยมีการกำหนดแบบแผนการปฏิบัติงาน ในรูปแบบที่เหมาะสมกับกระบวนการที่ได้กำหนดไว้ในโครงสร้างโซ่อุปทานขององค์กร

โดยชนิดของกระบวนการจัดการพื้นฐานจะประกอบด้วย กิจกรรมใน 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การวางแผน คือ กิจกรรมระดับกลยุทธ์ของการจัดการห่วงโซ่อุปทาน เพื่อจัดสรรทรัพยากรโดยรวมและมุ่งการตอบสนองให้สอดคล้องกับอุปสงค์หรือความต้องการของลูกค้า โดยการวางแผนต้องสามารถทำให้เกิดความสมดุลระหว่างทรัพยากรและความต้องการของลูกค้า รวมทั้งสามารถกระจายทรัพยากรให้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละสมาชิกในห่วงโซ่อุปทาน

2. การดำเนินงาน คือ กิจกรรมที่เกิดจากการวางแผน เป็นการดำเนินงานตามความต้องการที่แท้จริง ซึ่งจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสถานะของผลิตภัณฑ์ในห่วงโซ่อุปทาน รวมถึงการจัดตารางการผลิต และลำดับขั้นตอนในการผลิต การแปรสภาพวัตถุดิบ การบริหารและการเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์

3. โครงสร้างพื้นฐาน คือ กิจกรรมการจัดเตรียม ภูมิข้อบังคับในการดำเนินงานหรือประกอบกิจการธุรกิจ และการจัดการกับข้อมูลสารสนเทศ รวมถึงความสัมพันธ์ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและกระบวนการปฏิบัติงาน

Supply Chain Operating Reference Model (SCOR Model) ได้กำหนดสัญลักษณ์ที่เป็นมาตรฐานสำหรับการใช้ในกิจกรรมของงานแต่ละแผนกต่าง ๆ และขอบเขตสำหรับการใช้งานดังนี้

1. P แทน Plan (แผน) ขอบเขตของการวางแผนใน SCOR Model เป็นระดับกลยุทธ์ของการจัดการห่วงโซ่อุปทาน เพื่อจัดสรรทรัพยากรโดยรวมและมุ่งการตอบสนองให้สอดคล้องกับอุปสงค์หรือความต้องการของลูกค้าจะครอบคลุมถึงการวางแผนอุปสงค์และอุปทานและการวางแผนของฝ่ายบริหาร การวางแผนสร้างความสมดุลของทรัพยากรด้วยความต้องการและแผนการดำเนินการจัดตั้ง การติดต่อสื่อสารต่าง ๆ สำหรับห่วงโซ่อุปทาน รวมทั้งกระบวนการวางแผนการจัดหาแหล่งวัตถุดิบ สินค้าและบริการ การวางแผนการผลิต การวางแผนการจัดส่งและส่งมอบ การวางแผนการส่งคืนสินค้าจากลูกค้า การวางแผนการระเบียบการจัดการทางธุรกิจเพื่อตรวจสอบสมรรถนะโซ่อุปทาน การเก็บรวบรวมข้อมูล ระดับสินค้าคงคลัง การขนส่ง การวางแผนโครงสร้างความต้องการ และความสอดคล้องกับภูมิข้อบังคับต่าง ๆ ทางธุรกิจ การปรับปรุงการวางแผนของหน่วยงานต่าง ๆ ภายในห่วงโซ่อุปทานให้ไปในทิศทางเดียวกันขององค์กร

2. S แทน Source (การจัดหาแหล่งวัตถุดิบ สินค้าและบริการ) ขอบเขตของกระบวนการจัดหาวัตถุดิบ สินค้าและบริการ ประกอบด้วยการจัดหาผลิตภัณฑ์ที่มีการผลิตเพื่อจัดเก็บ (Make-to-Stock) ผลิตตามสั่ง (Make-to-Order) และผลิตตามการออกแบบทางวิศวกรรม (Engineer-to-Order) ได้แก่ การจัดตารางการจัดส่ง การรับ การตรวจสอบและการเคลื่อนย้าย

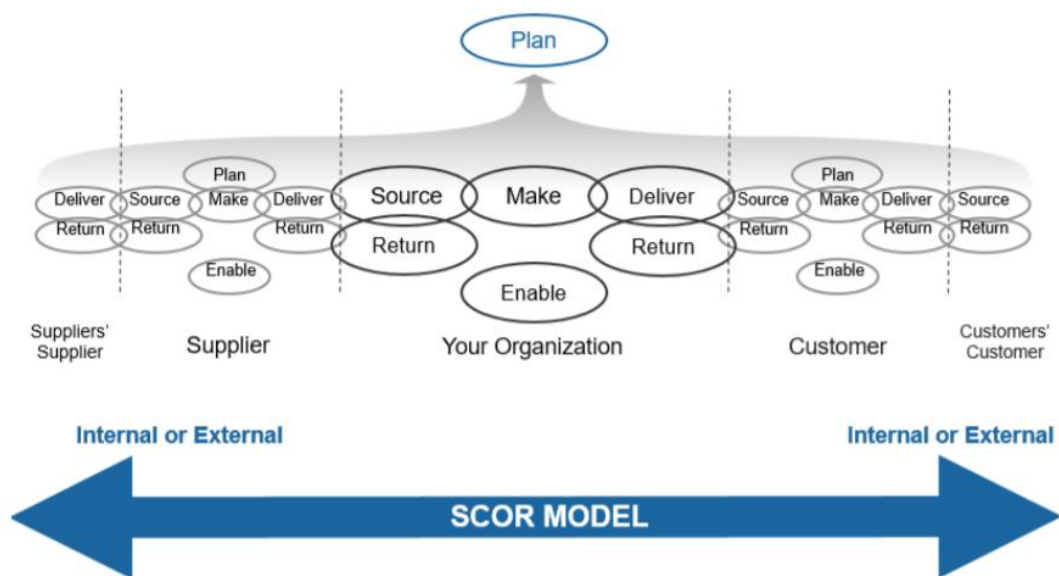
ผลิตภัณฑ์ และการอนุมัติการจ่ายเงินให้กับผู้จัดส่งวัตถุดิบ การบ่งชี้และเลือกแหล่งวัตถุดิบ การจัดการกฎข้อบังคับทางธุรกิจ การประเมินสมรรถนะของผู้จัดส่งวัตถุดิบ และการเก็บรักษาข้อมูล การจัดการสินค้าคงคลัง สินทรัพย์ทุน ผลิตภัณฑ์ใหม่ การสร้างโครงข่ายผู้จัดส่งวัตถุดิบ ความต้องการของการนำเข้า/ส่งออกและข้อตกลงของผู้จัดส่งวัตถุดิบ

3. M แทน Make (การผลิต) ขอบเขตของกระบวนการผลิต ประกอบด้วยการผลิต เพื่อจัดเก็บ ผลิตตามสั่งและผลิตตามการออกแบบทางวิศวกรรม ได้แก่ การจัดทำตารางกิจกรรมการผลิต การออกแบบ ผลิตและทดสอบบรรจุผลิตภัณฑ์ ผลสุดท้ายทางวิศวกรรมสำหรับผลิตภัณฑ์ตามคำสั่งซื้อ การจัดการเกี่ยวกับกฎระเบียบของโรงงาน สมรรถนะในการผลิต

4. D แทน Delivery (การจัดส่งและส่งมอบ) ขอบเขตของการส่งมอบ ประกอบด้วยการจัดส่งผลิตภัณฑ์ที่มีการผลิตไว้ล่วงหน้า การผลิตตามคำสั่ง และการผลิตตามการออกแบบทางวิศวกรรมตั้งแต่การรับคำสั่งซื้อ การจัดการคลังสินค้า การจัดส่งรวมถึงการติดตั้ง ได้แก่ กระบวนการจัดการกับคำขอจากลูกค้า เส้นทางการจัดส่ง การจัดการคลังสินค้าตั้งแต่การรับและจ่ายสินค้า การรับหรือรับรองสินค้า ณ สถานที่ของลูกค้า การออกไปกำกับภาษีให้ลูกค้า การจัดการและกฎของการส่งมอบ

5. R แทน Return (การส่งคืนสินค้าจากลูกค้า) ขอบเขตของการส่งคืนสินค้าจากลูกค้า ประกอบด้วย การส่งคืนของวัตถุดิบ (กลับไปยังผู้จัดส่ง) และการรับผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปคืน (มาจากลูกค้า) รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่มีตำหนิผลิตภัณฑ์ที่เป็นวัสดุสิ้นเปลือง

สรุป Supply Chain Operating Reference Model เป็นแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานโซ่อุปทาน ตามโครงสร้าง SCOR Model ประกอบด้วย 5 ส่วน คือการวางแผน การจัดหาแหล่งวัตถุดิบสินค้าและบริการ การผลิต การจัดส่งและส่งมอบ และการส่งคืนสินค้าจากลูกค้า แบบจำลองโซ่อุปทานสามารถอธิบายได้ในลักษณะการทำงานเป็นบล็อก ใช้อธิบายความสัมพันธ์ภายในโซ่อุปทานได้ ในอุตสาหกรรมที่ต่างกันหรือเป็นอุตสาหกรรมคนละประเภทกันก็สามารถที่จะเชื่อมต่อกันได้หรือสามารถแสดงความสัมพันธ์กันได้ภายใต้แบบจำลองของโซ่อุปทาน และสามารถที่จะนำแบบจำลองโซ่อุปทานนี้มาใช้อธิบายและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาปรับปรุงโซ่อุปทานต่อไป

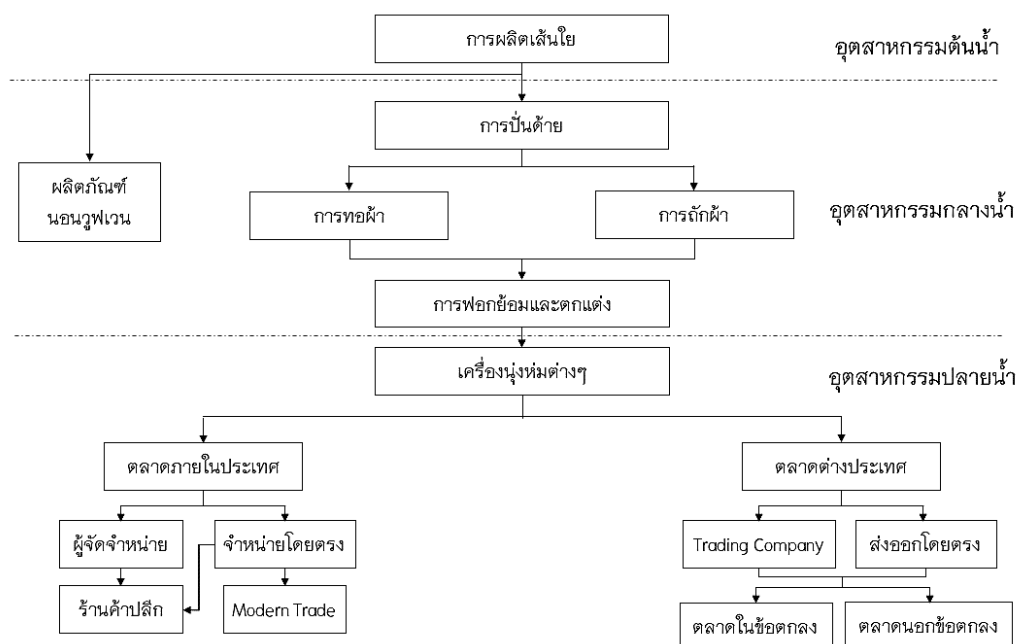
ภาพ 2 แสดงแบบจำลอง SCOR Model

ที่มา: APICS, 2017, p.5

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

นิยามอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย จัดเป็นอุตสาหกรรมที่มีขนาดใหญ่และครอบคลุมอุตสาหกรรมย่อยหลายอุตสาหกรรม หากพิจารณาในมิติด้านการตลาดอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มสามารถแบ่งออกเป็น 3 อุตสาหกรรมหลักที่สำคัญ คือ อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมหัตถกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มอุตสาหกรรม จะครอบคลุมผลิตภัณฑ์หลักถึง 14 ผลิตภัณฑ์ และมีผลิตภัณฑ์ย่อยอีกกว่า 100 ผลิตภัณฑ์ อย่างไรก็ตามหากพิจารณาตามโครงสร้างของกระบวนการและขั้นตอนในการผลิตหรือพิจารณาตามห่วงโซ่อุปทาน อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มอุตสาหกรรมหลัก คือ กลุ่มอุตสาหกรรมต้นน้ำ กลุ่มอุตสาหกรรมกลางน้ำ และกลุ่มอุตสาหกรรมปลายน้ำ

ภาพ 3 แสดงโครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

ที่มา: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.), แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 3, 2555-2559

1. อุตสาหกรรมสิ่งทอต้นน้ำหรืออุตสาหกรรมขั้นต้น (Upstream) เป็นอุตสาหกรรมเริ่มแรกในโครงสร้างอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม โดยเริ่มต้นจากอุตสาหกรรมเส้นใย ซึ่งหากแบ่งตามลักษณะการผลิตจะแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

1.1 อุตสาหกรรมเส้นใยธรรมชาติ ประกอบไปด้วยเส้นใยฝ้าย ไหมขนสัตว์ และพืชเส้นใยอื่น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบนำเข้ามาจากต่างประเทศ โดยเส้นใยฝ้ายส่วนใหญ่จะเป็นการนำเข้ามาจากประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอินเดีย และประเทศจีน

1.2 อุตสาหกรรมเส้นใยสังเคราะห์ เกิดจากกระบวนการสังเคราะห์ด้วยสารเคมี การผลิตเส้นใยสังเคราะห์แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ โพลีเอสเตอร์ ไนลอน อะคริลิก และเรยอน โดยที่เส้นใยโพลีเอสเตอร์เป็นวัตถุดิบสำคัญที่ใช้ในอุตสาหกรรมสิ่งทอ และมีกำลังการผลิตมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 79.2 ของกำลังการผลิตเส้นใยสังเคราะห์ทั้งหมด อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมเส้นใยสังเคราะห์เป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เงินลงทุนสูง (Capital Intensive) เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและส่วนใหญ่จะเป็นการนำเข้าจากประเทศ

ดังนั้นผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมเส้นใยสังเคราะห์ส่วนใหญ่จะเป็นบริษัทประเภทร่วมทุนกับต่างชาติ

2. อุตสาหกรรมสิ่งทอกลางน้ำหรืออุตสาหกรรมชั้นกลาง (Middle Stream) เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่ต้องอาศัยวัตถุดิบจากอุตสาหกรรมสิ่งทอต้นน้ำ โดยนำมาผ่านกระบวนการเพื่อให้เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การทอผ้า การถักผ้า การฟอกย้อม การพิมพ์ และแต่งสำเร็จ อุตสาหกรรมสิ่งทอกลางน้ำประกอบด้วย

2.1 อุตสาหกรรมปั่นด้าย เป็นอุตสาหกรรมที่นำเส้นใยมาปั่นเป็นเส้นด้าย ซึ่งอุตสาหกรรมปั่นด้ายของไทยส่วนใหญ่จะเป็นการผลิตเส้นด้ายใยสังเคราะห์ เนื่องจากใยฝ้ายเป็นวัตถุดิบธรรมชาตินั้นต้องพึ่งพาสภาพภูมิอากาศของประเทศจึงมักประสบปัญหาด้านคุณภาพและปริมาณการผลิตฝ้ายไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด โดยเฉพาะปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบระหว่างการผลิต ในขณะที่เส้นด้ายใยสังเคราะห์จะมีกระบวนการผลิตโดยใช้ผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีเข้ามาเป็นวัตถุดิบในการผลิตเส้นใยประเภทต่าง ๆ ระบบการปั่นด้ายที่นิยมใช้ทั่วไปมี 2 ระบบ คือ 1) ระบบการปั่นด้ายระบบวงแหวน (Ring-Spinning) ซึ่งเป็นเครื่องจักรที่มีระบบที่ทันสมัยที่สุด แต่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังใช้เครื่องจักรรุ่นเก่าที่ล้าสมัยทำให้เส้นด้ายที่ผลิตได้มีคุณภาพต่ำ และมีการสูญเสียวัตถุดิบในการผลิตสูง 2) ระบบปลายเปิด (Open-end Spinning) เป็นระบบที่ปั่นด้ายด้วยความเร็วรอบสูงกว่าระบบวงแหวน แต่เหมาะกับอุตสาหกรรมปั่นด้ายขนาดใหญ่ และต้องใช้เงินลงทุนเป็นจำนวนมาก

2.2 อุตสาหกรรมทอผ้า ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากอุตสาหกรรมนี้ได้แก่ ผ้าทอและผ้าถัก โดยผ้าทอแบ่งออกเป็น 2 ชนิดตามวัตถุดิบการผลิต คือ ผ้าทอจากฝ้ายและผ้าทอจากใยสังเคราะห์ ผ้าทอจากใยสังเคราะห์มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับผ้าทอฝ้ายและมีบางคุณสมบัติที่ดีกว่า ทั้งในด้านความยืดหยุ่น ความทนทาน น้ำหนัก และที่สำคัญคือมีราคาที่สูงกว่าผ้าทอฝ้าย ดังนั้นจึงใช้ในการทอผ้ามากกว่า วัตถุดิบหลักของอุตสาหกรรมทอผ้าคือ เส้นด้าย ซึ่งมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 35 ของต้นทุนการผลิตโดยรวม ซึ่งแหล่งนำเข้าหลักของไทย ได้แก่ ไต้หวัน ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย และเกาหลี เนื่องจากอุตสาหกรรมทอผ้าอาศัยการใช้แรงงานที่สูงและการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศ ดังนั้นผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมทอผ้าในปัจจุบันประสบปัญหาด้านต้นทุนการผลิตที่สำคัญ 2 ประการ คือ ปัจจัยด้านต้นทุน ค่าจ้างแรงงาน และต้นทุนการนำเข้าเส้นด้ายจากต่างประเทศ

2.3 อุตสาหกรรมฟอก ย้อม พิมพ์และแต่งสำเร็จ เป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างมูลค่า (Value Creation) ให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าผืน และเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความต้องการจากตลาดที่เพิ่มสูงขึ้นทั้งจากตลาดกลุ่มประเทศอาเซียนและตลาดโลกโดยเฉพาะกลุ่ม

ผลิตภัณฑ์สิ่งทอชนิดพิเศษ (Functional Textile) สิ่งทอเทคนิค (Technical Textile) อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมนี้ประสบกับปัญหาหลายด้านและต้องเผชิญกับการปรับตัวด้านการบริหารจัดการระบบมาตรฐานจัดการสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะการลงทุนด้านการพัฒนา มาตรฐานการจัดการน้ำเสียจากโรงงาน

3. อุตสาหกรรมสิ่งทอปลายน้ำ หรืออุตสาหกรรมชั้นปลาย (Downstream) หมายถึง อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องนุ่งห่มในลักษณะเสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงาน สูงสุดในห่วงโซ่อุปทาน กิจกรรมการผลิตของอุตสาหกรรมสิ่งทอปลายน้ำที่สำคัญ ประกอบด้วย การตัดเย็บ การเดินจักร และการออกแบบ ซึ่งในปัจจุบันผู้ประกอบการส่วนใหญ่เน้นการใช้ แรงงานเป็นสำคัญ ซึ่งในระยะที่ผ่านมาประเทศไทยได้เปรียบในด้านค่าจ้างแรงงานต่ำ จึงเป็น แหล่งการผลิตตามคำสั่งซื้อ (Original Equipment Manufacturing) ที่สำคัญ แต่ในสถานการณ์ ปัจจุบันประเทศไทยสูญเสียความได้เปรียบเนื่องจากการปรับค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งที่สำคัญ ทำให้ผู้ว่าจ้างในต่างประเทศย้ายฐานการผลิตไปยัง ประเทศที่มีค่าจ้างแรงงานถูกกว่า แม้ว่าผู้ประกอบการเสื้อผ้าสำเร็จรูปในหลายประเทศ ได้พยายามเพิ่มผลผลิตภาพในการผลิต (Productivity) เพื่อชดเชยต้นทุนค่าแรงที่สูงขึ้น

วัฒนธรรมผ้าทอพื้นบ้านภาคเหนือ

วัฒนธรรมผ้าทอพื้นบ้านภาคเหนือนั้น ผ้าที่มีความโดดเด่นในสมัยโบราณจะเป็นผ้า ของเจ้านาย ที่นิยมใช้ฝ้ายกดอก ทอด้วยไหมเงินไหมทอง วัฒนธรรมการทอผ้ามีความหลากหลาย แต่ละพื้นที่จะมีวัฒนธรรมการทอผ้าที่แตกต่างกัน ลักษณะผ้าทอจะบ่งบอกถึงวิถีชีวิตของผู้คน ในพื้นที่นั้น แม้ว่าหลักฐานเรื่องการแต่งกายของภาคเหนือนั้นจะมีการบันทึกค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่จะสามารถศึกษาได้จากศิลปกรรม เช่น ประติมากรรมรูปปั้นหรือภาพจิตรกรรมฝาผนัง ทำให้เริ่มมีหลักฐานปรากฏเกี่ยวกับวัฒนธรรมการแต่งกายมากขึ้น นอกจากนี้การทอผ้ายังมี การสืบทอดกันจากรุ่นสู่รุ่น เครื่องมือเครื่องใช้ยังมีการใช้งานกันมาอย่างต่อเนื่อง ในบางพื้นที่ ทางภาคเหนือนั้นยังคงมีการสวมใส่เครื่องแต่งกายแบบดั้งเดิม ทำให้เกิดการอนุรักษ์ สร้างความโดดเด่นและน่าสนใจแก่ผู้พบเห็น

ผ้าทอพื้นบ้านภาคเหนือที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นที่สุดคือ ผ้าไทยวน ผ้าไทลื้อ ผ้าของกลุ่มชนทั้งสอง ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องนอน และเครื่องบูชาตามความเชื่อที่ใช้ในพิธีกรรม ต่าง ๆ โดยเฉพาะผ้าซิ่น ฝ้านุ่งผู้หญิงของกลุ่มไทยวนและไทลื้อมีส่วนประกอบคล้ายคลึงกัน แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนหัวซิ่น ส่วนที่อยู่ติดกับเอว มักใช้ผ้าพื้นสีขาว สีแดง หรือสีดำต่อกับ ตัวซิ่นเพื่อให้ซิ่นยาวพอดีกับความสูงของผู้นุ่งและช่วยให้ใช้ได้คงทน เพราะเป็นชายพกต้อง

หมวดเหน็บเอวบ่อย ๆ ต่อมาส่วนตัวขึ้น ส่วนกลางของขึ้น กว้างตามความกว้างของพืม ทำให้ลายผ้าขวางลำตัว มักทอเป็นริ้ว ๆ มีสีต่าง ๆ กัน เช่น ริ้วเหลืองพื้นดำ หรือทอยกเป็นตาสี่เหลี่ยมหรือทอเป็นลายเล็ก ๆ และส่วนตีนขึ้น ส่วนล่างสุด อาจเป็นสีแดง สีดำ หรือทอลายจกเรียกขึ้นตีนจก ชาวไทววนนิยมทอตีนจกแคบ มักทอลายสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัดอยู่ตรงกลางเชิงล่างสุดเป็นสีแดง ขึ้นตีนจกของคหบดีหรือเจ้านายมักสอดดั้นเงินหรือดั้นทองให้สวยงามยิ่งขึ้น

วัฒนธรรมการทอผ้าของชาวไทลื้อ

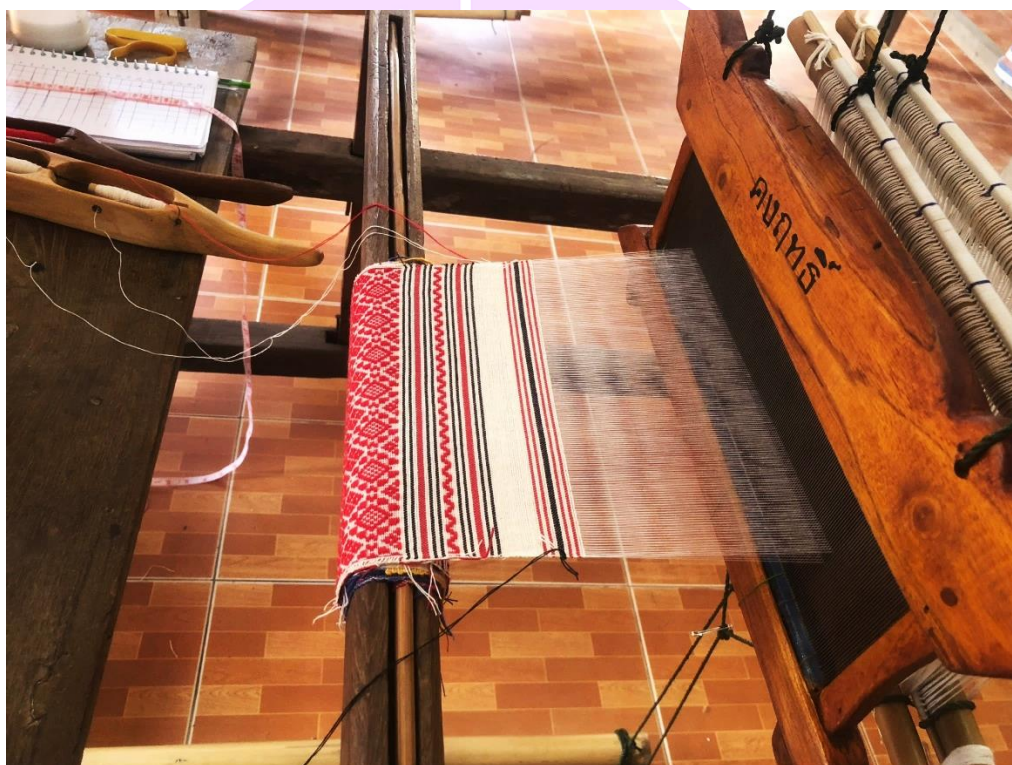
ชาวลื้อหรือไทลื้อ มีถิ่นฐานเดิมอยู่บริเวณเขตสิบสองพันนา มณฑลยูนนาน ประเทศจีน ตอนใต้ ในประเทศไทยพบชาวลื้ออาศัยอยู่บริเวณ จังหวัดน่าน พะเยา เชียงราย แพร่ ลำพูน ลำปาง และเชียงใหม่ วิถีชีวิตของชาวไทลื้อจะตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่มใหญ่ริมฝั่งแม่น้ำ บ้านของชาวไทลื้อ มีลักษณะเป็นบ้านหลังใหญ่ ใต้ถุนสูงเพื่อไว้ใช้ประโยชน์ต่าง ๆ

ชาวไทลื้อมีการแต่งกายที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ หญิงไทลื้อจะต้องทอผ้าและเย็บปักเสื้อผ้าไว้ใช้เอง ผู้หญิงจะโพกผ้าสีขาว นุ่งขึ้น สวมเสื้อแขนยาวสีน้ำเงินและใส่สไบ ส่วนชายนิยมใส่เสื้อสีเปิด (สีอ่อน, สีขาว) หรือสีดำ ใส่กางเกงขาก๊วย

ภาพ 4 แสดงที่ทอผ้าของชาวไทลื้อ

ผ้าทอของชาวไทลื้อที่โดดเด่น คือ ผ้าชิ้นทอไทลื้อโบราณ ลวดลายของผ้าชิ้นเล่าถึงเรื่องราววิถีชีวิต ซึ่งแบ่งโครงสร้างเป็น 3 ส่วนได้แก่ ส่วนหัวชิ้น นิยมใช้ผ้าฝ้าย โดยทั่วไปกว้างประมาณ 1 คืบ ชาวไทลื้อเรียกว่า “ขวัญ” จะติดอยู่ที่หัวชิ้น เวลาเปลี่ยนชิ้นผืนใหม่จะถอดหัวชิ้นผืนเดิมมาเย็บต่อกับชิ้นผืนใหม่ เพื่อให้ขวัญอยู่ติดกับตัวเหมือนเดิม ส่วนตัวชิ้นเปรียบเสมือนส่วนกลางของลำตัวของคน เป็นส่วนแสดงเทคนิคต่าง ๆ ในการออกแบบ และส่วนตีนชิ้น นิยมเป็นผ้าฝ้ายสีเข้มมาต่อกันเป็นผ้าผืนหรือเป็นตีนชิ้นรูปแบบต่าง ๆ

ภาพ 5 แสดงการทอผ้าของชาวไทลื้อ

ผ้าทอไทลื้อจังหวัดพะเยา

ชาวไทลื้อในจังหวัดพะเยาอาศัยอยู่ใน 2 อำเภอ คือ อำเภอเชียงคำและอำเภอเชียงม่วน แม้ว่าหลักฐานทางประวัติศาสตร์จะกล่าวถึง การอพยพของชาวไทลื้อกลุ่มนี้ว่า มาพร้อมกับชาวไทลื้อที่อาศัยอยู่ในจังหวัดน่าน แต่ลักษณะผ้าทอของชาวไทลื้อในเขตนี้มีลักษณะที่แตกต่างจากไทลื้อในจังหวัดน่าน ผ้าชิ้นไทลื้อของเชียงคำและเชียงม่วนมีโครงสร้างตามมาตรฐานของ “ชิ้นตา” และมีผ้าชิ้นที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นคือ ชิ้นที่มีลายตกแตงขนาดเล็กตรงกลางตัวชิ้น ซึ่งทอด้วยเทคนิคเกาะ ลักษณะลายคล้ายสายน้ำแต่เรียกกันว่า “ลายผักแว่น” ซึ่งแต่เดิมใช้

ไหมลาว เป็นเส้นพุ่งทอสลับสี มีสีที่นิยมคือสีเขียวและสีชมพูสด เทคนิคการทอผ้าและวิธีการสร้างลวดลายบนผ้าทอไทลื้อเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า การทำความเข้าใจในชื่อเรียกเทคนิควิธีการทอผ้าแบบต่าง ๆ เป็นสิ่งที่จำเป็นในการศึกษาค้นคว้าด้านผ้าทอ และมักจะพบว่า ตำราด้านผ้าทอส่วนใหญ่จะปรากฏชื่อเรียกเทคนิคการทอผ้าประกอบการอธิบายเรื่องราวของผ้าไว้ด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า การเลือกใช้สีเส้นและการใช้ลวดลายตลอดจนถึงเทคนิคของการทอผ้ายังสามารถบ่งบอกถึงเรื่องราวความเป็นมาและทำให้ผู้ศึกษาสามารถแยกแยะเอกลักษณ์ของผ้าทอในแต่ละพื้นที่ได้ กล่าวเฉพาะเทคนิคการทอผ้าในกลุ่มคนตระกูลไทก็เป็นที่ประจักษ์กันโดยทั่วไปว่าผู้หญิงชาวไทลื้อมีความสามารถในการทอผ้าด้วยเทคนิคที่หลากหลาย ทำให้ผ้าทอของชาวไทลื้องดงามด้วยการผสมผสานลวดลายและสีเส้นต่าง ๆ

ภาพ 6 แสดงชุดการแต่งกายของชาวไทลื้อ

ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ตั้งอยู่ที่วัดหย่วน เลขที่ 177 หมู่ 3 ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ดำเนินการจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ของประเทศไทย เปิดทำการในวันพุธ-อาทิตย์ เวลาทำการ 09.00-17.30 น. ไม่มีค่าเข้าชม

ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อเริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. 2536 ด้วยความประสงค์ของท่านพระครูสุภัทร พรหมคุณ เจ้าอาวาสวัดหย่วน ที่ต้องการให้กลุ่มทอผ้าในหมู่บ้านย้ายไปทอผ้าในวัดหย่วน เพื่อเป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูการทอผ้า เนื่องจากการทอผ้าได้เริ่มสูญหายไปจากในหมู่บ้าน และในช่วงเวลานั้น ท่านส.ส. ลัดดาวรรณ วงศ์ศรีวงศ์ โฆษกของรัฐบาลนายกรัฐมนตรี อานันท์ ปันยารชุน ซึ่งเป็นคนบ้านหย่วน ได้เข้ามาช่วยผลักดันการสร้างศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ และช่วยของบประมาณจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจำนวน 3 ล้านบาท ในการสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์วัดภูจืดแสดงส่วนใหญ่ได้มาจากผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านที่บริจาคให้แก่ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ แต่ด้วยเวลาเกือบ 10 ปีที่ผ่านมา ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อถูกปิดไปอย่างชั่วคราว เพราะขาดผู้เข้ามาดูแลอย่างเป็นทางการ และได้กลับมาเปิดอีกครั้ง เมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2555 โดยอาจารย์หทัยทิพย์ เชื้อสะอาด อาจารย์ผู้มีจิตอาสา ได้ใช้เวลาว่างหลังเกษียณเข้ามาช่วยดูแล ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อแห่งนี้ได้เปิดดำเนินการต่อไป เนื่องจากศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อไม่ได้ดูแลมาหลายปี ทำให้ประตูหน้าต่างและไฟต่าง ๆ เริ่มชำรุดเสียหาย จิตอาสาและคนในหมู่บ้านจึงได้เข้ามาช่วยกันจัดวาง ตกแต่งภายในกันใหม่อีกครั้ง แต่ยังคงขาดผู้กระจกในการจัดแสดงและความรู้ เรื่องการถนอมวัตถุต่าง ๆ ที่ใช้จัดแสดง อาจารย์เล่าว่า ตอนนี้ได้ประชาสัมพันธ์กับทางเทศบาล เชียงคำ และสมาคมไทลื้อให้ช่วยเข้ามาดูแลศูนย์วัฒนธรรมไทลื้ออีกทางหนึ่งด้วย

ภาพ 7 แสดงศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน

ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ เป็นอาคาร 2 ชั้น ประกอบไปด้วยห้องจัดแสดงทั้งหมด 3 ห้อง ห้องแรก เมื่อเดินเข้ามาจะพบเห็นแบบจำลองสิ่งทีชาวไทลื้อเรียกว่า “ปราสาท” ลักษณะคล้ายบ้านทำจากไม้ไผ่ ปราสาทนี้ไว้ใช้สำหรับ

1. งานศพ โดยจะเผาให้กับผู้ตาย ด้วยความเชื่อว่าจะอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตายได้ขึ้นสวรรค์ โดยจะใส่ของจำเป็นที่ต้องใช้ทุกอย่างลงไปภายในบ้าน ของใช้เหล่านี้จะไม่ถูกนำไปเผา แต่จะถูกนำมาถวายให้วัด อย่างเช่น ที่นอน หมอน มุ้ง ส่วนเสื้อผ้า นั้น จะนำไปบริจาคให้แก่คนยากจนหรือแจกให้ลูกหลานของผู้ตายเก็บไว้ในบ้าน เพื่อดูแลคุ้มครองคนในบ้าน และสิ่งที่ขาดไม่ได้ในงานศพของไทลื้อ คือ ตุง มีลักษณะเป็นปราสาทเช่นกัน เป็นความเชื่อที่ว่าผู้ตายจะได้เกาะชายตุงขึ้นสวรรค์

ภาพ 8 แสดง “ตุงปราสาท”

2. งานสืบสานไทลื้อ จัดในช่วงเดือนมีนาคมของทุกปี มีการเทศน์มหาชาติ ที่เรียกว่า “ตีวธรรมหลวง” ทางไทลื้อจะเรียกว่า “ตานธรรม” เดิมจะมีต้นกล้วยและต้นอ้อยวางอยู่ด้านหน้าปราสาท และพระ ท่านจะนั่งเทศน์เป็นธรรมมาสน์ชั่วคราวอยู่ด้านในปราสาท

ภาพ 9 แสดงแบบจำลองปราสาท

ชั้นล่างในโซนต่อมา มีการจัดแสดง “ปี่ปสา” หรือโบลาน จำนวนมากวางอยู่บนตู้ ซึ่งยังไม่ได้รับการแปลและการอนุรักษ์อย่างถูกต้อง ปี่ปสาส่วนใหญ่เป็นวรรณกรรมประเภท จักรวงศ์ เช่น เจ้าหญิงแดงอ่อน เป็นตำรายาและเป็นคติธรรมที่ใช้อ่านเทศน์

ส่วนชั้นบนของศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ แบ่งออกเป็น 2 ห้อง ห้องแรกจัดแสดงวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้า ผ้าแบบต่าง ๆ และแบบจำลองที่นอนของคนไทลื้อ อย่างเช่น “ผ้าห่ม ต่ำก่าว” ที่ปัจจุบันหาคนทำไม่ได้แล้ว ต่ำก่าวเป็นภาษาลื้อมี 2 ความหมาย คือ 1) เป็นชื่อลาย 2) เป็นวิธีการทำ “ต่ำ” แปลว่า การทอ “ก่าว” แปลว่า การรังไหมเพื่อที่จะใส่ลายขึ้นแล้วสอด “ผ้าห่มตาแสง” เหมือนผ้าห่มลายสก๊อตที่พบเห็นได้ทั่วไป แต่ผ้าห่มตาแสงจะมีลายเป็นตา ๆ ตามที่เรียก และ “ผ้าเซ็ด” เป็นผ้าอเนกประสงค์สีขาว ใช้สำหรับเช็ดมือ เช็ดหน้า เช็ดปาก เมื่อผู้เฒ่าผู้แก่ไปวัด จะนำผ้าขาวนี้ไปวางตรงหน้า เพื่อใช้กราบ และเรียกผ้านี้ว่า “ผ้ากราบ”

แต่ในปัจจุบันผ้าเช็ดถูกนำมาประดับบนโต๊ะแจกันบ้าง โต๊ะทานข้าวบ้าง ซึ่งผ้าที่จัดแสดงนั้น
สังเกตเห็นว่าขาดการดูแลอย่างยาวนาน ผ้าบางชิ้นถูกจัดแสดงจนซีด แต่ด้านในกลับมีสีที่ยังสด

ภาพ 10 แสดงผ้าแบบต่าง ๆ ของชาวไทลื้อ

ที่นอนคนไทลื้อ มีลักษณะแตกต่างจากที่นอนทั่วไป เริ่มจากมุ้งที่เป็นสีดำ เนื่องจาก
บ้านไทลื้อเดิมเป็นบ้านไม้ไผ่โล่ง ๆ เมื่อเวลานอน แต่ละคนจะไม่มีสิ่งใดมากั้น ฉะนั้นจึงใช้มุ้งสีดำ
ถ้าสังเกตมุ้งจะเห็นว่า ตามขอบมุ้งจะมีรู ที่เรียกว่า หูมุ้ง คนไทลื้อจะนิยมนำเงินนำทองหรือ
เอกสารที่สำคัญมาซ่อนไว้ นอกจากนี้ที่นอนและหมอนของผู้ชายไทลื้อจะสูงกว่าของผู้หญิง
ด้วยความเชื่อว่า สามีไทลื้อต้องนอนก่อนและตื่นทีหลัง

ภาพ 11 แสดงขั้นตอนการทำฝ้ายให้มาเป็นด้ายสำหรับทอผ้า

ห้องสุดท้ายเป็นห้องครัวของไทลื้อ บ้านของไทลื้อจะแยกระหว่างตัวบ้านและห้องครัว ออกจากกัน ห้องจัดแสดงนี้จึงแยกออกมาให้เห็นลักษณะของบ้านไทลื้อด้วย ของจัดแสดงในห้องนี้ ได้แก่ เตาไฟดินเผา กระทิกน้ำกระบอกลไม้ไผ่ กับดักหนู ที่ไล่ไม้ ที่แบกฟืน ฯลฯ ของจัดแสดงที่มีจำนวนมากที่สุดในห้องนี้ คือ กระดิ่ง กระดิ่งเป็นสิ่งที่ใช้ไว้ห้อยคอวัวควายเวลาไปค้าขายหรือเดินทางในป่า ห้อยเพื่อเป็นเสียงให้รู้ว่านี่คือวัวควายของเรา กระดิ่งมีหลายประเภทและหลายขนาด

ในปัจจุบันศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน ได้มีการเปิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจสามารถเข้ามาเที่ยวชม ศึกษา หาความรู้ ได้มีเด็กนักเรียนเข้ามาศึกษาโครงการงานทอผ้า ตั้งแต่เริ่มกระบวนการทอ บางคนก็มาศึกษาเกี่ยวกับอุปกรณ์เครื่องครัว บางคนมาศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของไทลื้อ อาจจะกล่าวได้ว่า ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับคนรุ่นใหม่และผู้สนใจศึกษาความเป็นไทลื้อที่เชิงยงคำ

ภาพ 12 แสดงจุดเรียนรู้การทอผ้า ทดลองทอผ้า สำหรับผู้ที่สนใจ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการห่วงโซ่อุปทาน

สุวรรณชัย โลหะวัฒนกุล (2546) ได้อธิบายถึงลักษณะของห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องแต่งกายว่าเป็นโซ่อุปทานที่มีลักษณะใหญ่และสลับซับซ้อน มีผู้เกี่ยวข้องในโซ่อุปทานตลอดทั้งสายโซ่จำนวนมาก อาทิเช่นผู้ผลิตวัตถุดิบคือฝ้ายรวมไปถึงอุปกรณ์อื่น ๆ เช่น ด้าย กระดุม เป็นต้น อีกทั้งมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงทำให้รูปแบบการค้าแบบ 1:1 คือ ลูกค้ารายเดียวหรือซื้อสินค้าจากซัพพลายเออร์รายเดียวจะไม่มีอีกต่อไป นอกจากนี้ยังเป็นอุตสาหกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา ในขณะที่ Duangpun and Thananya (2007) ได้ศึกษาการจัดการโซ่อุปทานในอุตสาหกรรมสิ่งทอของไทย พบว่าปัญหาของโซ่อุปทานสิ่งทอของไทยที่วิเคราะห์โดยใช้ SCOR Model เพื่อศึกษาสถานภาพปัจจุบันเปรียบเทียบกับสิ่งที่ควรจะเป็น พบว่าปัญหาที่พบคือการใช้เวลานานในการหาวัตถุดิบ เนื่องจากในการผลิตสิ่งทอมีวัตถุดิบมากมายหลายชนิด อีกทั้งขาดการประสานร่วมมือกันระหว่างผู้ผลิตและซัพพลายเออร์ ปัญหาที่พบต่อมาคือการจัดการด้านข้อมูลพบว่า ไม่มีการใช้ข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ดังนั้นการวางแผนการผลิตจึงไม่สามารถทำได้ โดยเฉพาะผู้ผลิตรายเล็ก ไม่มีการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในการะบวนการผลิต ดังนั้น ในการจัดการโซ่อุปทานไม่สามารถนำข้อมูลต่าง ๆ มาช่วยในการพัฒนากระบวนการต่าง ๆ ได้ ในขณะที่ในด้านการผลิต

และสินค้าคงคลังของผู้ผลิตรายเล็กและขนาดกลางมีปัญหามากกว่าผู้ผลิตรายใหญ่ เนื่องจากผู้ผลิตรายใหญ่มีการใช้โปรแกรมเข้ามาช่วยจัดการ ในขณะที่รายเล็กและรายกลางเผชิญปัญหาเรื่องคอขวด เนื่องจากไม่มีการจัดการเรื่องสินค้าคงคลัง

สุพจน์ เหล่างาม และธัญญา วสุศรี (2550) ทำวิจัยเรื่อง การปรับปรุงกระบวนการเติมเต็มคำสั่งซื้อด้วยแบบจำลองกระบวนการธุรกิจ กรณีศึกษาบริษัทอุตสาหกรรมสิ่งทอในประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้เห็นถึงปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ผู้ประกอบการของไทยกำลังประสบอยู่ คือ ใช้รอบระยะเวลาการดำเนินการนาน ทำให้การส่งมอบสินค้าเกิดความล่าช้า ไม่สามารถสนองตอบต่อความต้องการของลูกค้าได้ การวิจัยฉบับนี้จึงได้ศึกษาถึงเวลาที่สูญหายไปหรือเวลารอคอย (Waiting time) ที่เกิดขึ้นในหน่วยงานต่าง ๆ ของสภาพการทำงานปัจจุบัน เพื่อทำการวิเคราะห์และเสนอแนวทางการปรับปรุงรอบระยะเวลาการทำงานให้สั้นลงด้วยการปรับปรุงโครงสร้างการทำงาน (Re-engineering) ของกระบวนการเติมเต็มคำสั่งซื้อ โดยใช้เทคนิคการสร้างแบบจำลองกระบวนการธุรกิจ (Business process simulation) มาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์และหาแนวทางการปรับปรุง โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ 1) การศึกษารอบระยะเวลาการทำงานของกระบวนการเติมเต็มคำสั่งซื้อ (Order fulfillment cycle time) ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (As-Is) และ 2) การวิเคราะห์ผลและออกแบบการทดลอง เพื่อหาแนวทางการลดรอบระยะเวลาการทำงานในอนาคต (To-Be) ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์จะยึดแนวทางตามหลักการของแบบจำลองอ้างอิงการดำเนินงานในโซ่อุปทาน หรือ SCOR Model โดยมุ่งเน้นไปที่กระบวนการ Plan, Source, Make และ Delivery นอกจากนี้ยังเจาะลึกไปถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละกิจกรรม เวลาที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม (Process time) เวลารอคอยที่เกิดจากลูกค้ารวมถึงผู้ขายหรือผู้ส่งมอบต่าง ๆ (Waiting time) สำหรับการเก็บข้อมูลแบบที่ 2 เป็นการเก็บข้อมูลจากแฟ้มประวัติการทำงานของกรณีศึกษา โดยจะเก็บข้อมูลด้านเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานของแต่ละกิจกรรมตั้งแต่วันที่รับคำสั่งซื้อจนกระทั่งถึงวันที่ส่งสินค้าออกจากโรงงาน ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยพบว่าเวลารอคอย (Waiting time) ส่วนใหญ่เกิดขึ้นที่หน่วยงานฝ่ายขาย ถ้าปรับโครงสร้างการทำงานและปรับเปลี่ยนหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้จัดการสินค้า (Merchandiser) ไปให้หน่วยงานอื่นที่เหมาะสมรับผิดชอบแทน จะช่วยให้รอบระยะเวลาในการทำงานของกระบวนการเติมเต็มคำสั่งซื้อสั้นลง

ธีรายุ เมียนทอง (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพของกิจกรรมในโซ่อุปทานของ บริษัท นำรุ่งไทยนิตติ้ง จำกัด ซึ่งทางบริษัทได้จัดทำธุรกิจในรูปแบบการให้บริการรับจ้างทอปกเสื้อโปโล เสื้อ Sweater และไหมพรม โดยทางบริษัท นำรุ่งไทยนิตติ้ง จำกัด ได้ประสบปัญหาในการส่งสินค้าลูกค้าไม่ทันกำหนดเวลาที่ได้ตกลงกับลูกค้าและ

ยังคงต้องการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ลงอีกด้วย จึงได้มีการจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ของทางบริษัทฯ โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการนำเข้าวัตถุดิบ กระบวนการผลิต และคลังสินค้า ผลการศึกษาพบว่า บริษัทฯ สามารถที่จะรับคำสั่งซื้อสินค้าได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากก่อนหน้านี้ไม่มีการวางแผนในการผลิต ทำให้ไม่สามารถรับรู้ระยะเวลาในการผลิตที่แม่นยำ แต่เมื่อได้มีการจัดทำตารางการผลิตและได้มีการคำนวณจำนวนงานที่ผลิตได้ต่อชั่วโมงแล้วนั้น สามารถที่จะรับรายการสั่งทำได้เพิ่มขึ้น และไม่ทับซ้อนกับงานที่รับเข้ามาก่อนหน้านี้ ในส่วนของคลังสินค้าได้มีการปรับปรุง เพื่อให้ได้ใช้ประสิทธิภาพอย่างสูงสุด โดยสามารถประหยัดค่าเช่าพื้นที่ในการเพิ่มเครื่องจักรในการผลิต โดยสามารถนำพื้นที่คลังสินค้าเก่าที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์มาใช้เป็นพื้นที่ในการตั้งเครื่องจักรเพื่อเพิ่มกำลังการผลิต รองรับการขายตัวของบริษัทฯ ในอนาคตได้อย่างต่อเนื่อง

รัศจิราวงศ์ นันทวีรวางศ์ และกาญจนา กาญจนสุนทร (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการห่วงโซ่อุปทานเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในอุตสาหกรรมผ้าไหมไทย กรณีศึกษา ห้างหุ้นส่วนจำกัด ผ้าไหมไทย จากผลการศึกษาพบว่า ปัญหาความสูญเสียของกระบวนการผลิตสามารถแก้ปัญหาโดยการพัฒนาทักษะให้กับบุคลากร สามารถเพิ่มผลผลิตให้องค์กรได้ 7.35% และนำเทคโนโลยีการอ่านค่าสีมาใช้ สามารถลดความสูญเสียของต้นทุนด้านเส้นไหม 81.6 บาท/กิโลกรัม ระยะเวลาคุ้มทุน 3.39 ปี ปัญหา กำลังการผลิตในบางช่วงไม่เพียงพอ ใช้การวางแผนการผลิตรวม โดยเลือกผลิตจำนวนเท่ากับยอดขายพยากรณ์ เพื่อรักษากำลังการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการผลิต ปัญหาปริมาณวัตถุดิบไม่เพียงพอ โดยนำหลักการจัดการวัสดุคงคลัง ได้แก่ การคำนวณปริมาณการสั่งซื้อที่ประหยัด ซึ่งองค์กรต้องสั่งซื้อเส้นไหมดิบครั้งละ 1,947 กิโลกรัม และจะมีการสั่งซื้อทั้งหมด 4 ครั้งต่อปี การคำนวณจุดสั่งซื้อสินค้า (Reorder point) เพื่อให้มีเส้นไหมดิบคงเหลือในคลังสินค้า 130 กิโลกรัม หรือมีเส้นไหมดิบสำหรับการทอผ้าไหมอีก 5 วัน ข้อจำกัดทางการศึกษา เนื่องจากอุตสาหกรรมผ้าไหมเป็นห่วงโซ่อุปทานขนาดใหญ่ ข้อมูลปัญหาที่ทำการศึกษาไม่ได้มาจากกระบวนการผลิตผ้าไหมเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลต่อเนื่องมาจากการประกอบการณ์ต้นน้ำ คือ การผลิตเส้นไหมดิบไม่เพียงพอและไม่ได้คุณภาพ การเพิ่มศักยภาพในอุตสาหกรรมผ้าไหมไทยนั้น จึงควรแก้ปัญหาตั้งแต่ห่วงโซ่แรก คือ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ให้ได้คุณภาพและได้มาตรฐานเดียวกัน

นิตยา มหาไชยวงศ์ และคณะ (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาเชื่อมโยงการผลิตไหมอิตาลี จากภาคเกษตรสู่ภาคอุตสาหกรรมและตลาดทางเลือก โดยเป็นการดำเนินโครงการเชิงปฏิบัติการ และดำเนินการภายใต้ 4 แผนงาน คือ การขยายเครือข่ายผู้เลี้ยงไหม แผนพัฒนาระบบการจัดการห่วงโซ่อุปทาน แผนพัฒนาการผลิตเส้นไหมอิตาลีและผลิตภัณฑ์ไหมอิตาลีและแผน

การประชาสัมพันธ์ใหม่อีรี ซึ่งผลจากการศึกษาในเรื่องการจัดการห่วงโซ่อุปทานนั้นพบว่า ในกระบวนการผลิตมีปัญหาในด้านการเลี้ยงหนอนไหมอีรี และปัญหาเรื่องความแตกต่างของคุณภาพรังไหม ในด้านการผลิตเส้นใยพบว่ามีปัญหาเรื่องความเชี่ยวชาญในการผลิตที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพเส้นไหมส่วน ในขั้นตอนการทอผ้าพบปัญหาจากการที่ไหมมีลักษณะปมปมมากผู้ทอต้องปรับเปลี่ยนวิธีการทอทำให้เกิดต้นทุนเพิ่ม อีกทั้งคุณภาพการทอไม่สม่ำเสมอ ในส่วนการรวมกลุ่มพบว่าขาดราคากลางและราคาที่ขายมีราคาต่ำกว่าที่ผู้เลี้ยงต้องการ

ภูติติยา ปริญญาสุรเดช และปริยาณัฐ เอื้อยศิริเมธี (2558) ได้ทำการสำรวจการจัดการห่วงโซ่อุปทานผ้าชีนยวน บ้านโนนภูม อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า สมาชิกแต่ละรายในห่วงโซ่อุปทานยังขาดความร่วมมือกันอย่างจริงจังจึงทำให้ห่วงโซ่อุปทานผ้าชีนยวนไม่สมดุลกัน โดยเฉพาะกลุ่มผู้ทอผ้า (สมาชิกกลุ่ม) เนื่องจากการเข้าร่วมกลุ่มต้องเวลาว่างจากงานประจำ (ทำนา) และรายได้ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับปริมาณและคุณภาพที่ผลิตได้ ทำให้เกษตรกรบางราย (สมาชิกกลุ่ม) ไม่มีความมั่นใจผลิต ดังนั้น การที่จะสร้างความแข็งแกร่งของห่วงโซ่อุปทานนั้น ทำได้โดยการให้มีการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายร่วมกับชุมชนและสร้างแรงจูงใจในการรวมกลุ่ม เพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของผ้าชีนยวนให้ยังคงอยู่คู่ชุมชนต่อไป

เพยาวี สายทองสุข (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ประเภทผ้าชีนตีนจก (ผ้าคูบัว) ผลการศึกษาพบว่า 1) รูปแบบและวิธีการในการดำเนินกิจกรรมของสหกรณ์ ด้านการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าชีนตีนจก ระยะเวลาการผลิต รูปแบบของการบริหารจัดการองค์กรหรือกลุ่ม แหล่งที่มาของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต มีความสัมพันธ์กับการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ด้านการลดต้นทุนการดำเนินการและการเพิ่มระดับคุณภาพการบริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและ 2) กลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน มีความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยระดับคุณภาพของการส่งมอบผลิตภัณฑ์ การให้บริการที่ดี ด้านการลดต้นทุน

สมหญิง ชูประยูร และคณะ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง พัฒนาศักยภาพโลจิสติกส์ใหม่ไทยและปฏิบัติการประยุกต์ใช้ต้นแบบโลจิสติกส์ในกลุ่มห่วงโซ่อุปทาน เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน พบว่ากลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเพื่อขายเส้นไหม ผ้าไหม ผลิตภัณฑ์ใหม่ มีประสิทธิภาพที่ต่างกัน คือ กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมดงบังมีความพร้อมในการทำธุรกิจ โดยให้พัฒนาการบริหารจัดการวัตถุดิบเพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศรีสำราญ กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม บ้านคิมมะอุ-สวนหม่อน ต้องปรับปรุงการวางแผน การผลิตเพื่อ

การรองรับการสั่งซื้อ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนห้วยบง เป็นกลุ่มที่มีความพร้อมในด้านทรัพยากรดี แต่การบริหารจัดการเพื่อการทำธุรกิจยังมีประสิทธิภาพต่ำ จึงส่งผลกระทบต่อผลตอบแทนที่ต่ำ หากได้มีการนำการบริหารจัดการเชิงธุรกิจทั้งระบบมาใช้ในกลุ่มแล้วก็จะทำให้เกิดรายได้ดีขึ้น ส่วนกลุ่มสหกรณ์ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัวสะพานและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกู่กาสิงห์ ทำได้ดีระดับหนึ่ง หากเพิ่มเติมในส่วนนวัตกรรม ปรับปรุงการวางแผน การผลิต เพื่อการส่งมอบให้ดีขึ้นก็จะสร้างโอกาสการแข่งขันได้ ส่วนกลุ่มผู้ผลิตไหมเพื่อการขายรังไหมอีก 2 กลุ่ม ต้องเพิ่มเติมองค์ความรู้การผลิตรังไหมมาตรฐานคุณภาพ เพื่อการเชื่อมโยงตลาดการซื้อขายรังไหมที่ใช้มาตรฐานคุณภาพรังไหมเป็นปัจจัยกำหนดราคา ดังนั้นการนำข้อมูลของผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการศึกษาดังกล่าวไปวางแผนในขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนตลอดห่วงโซ่อุปทานก็จะทำให้ระบบโลจิสติกส์เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ มีความพร้อมในการแข่งขันทั้งตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ

ชนิตา มณีรัตน์รุ่งโรจน์ และชวีญกมล ดอนขวา (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการโซ่อุปทานของผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงาน และเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพผ้าไหมทอมือในจังหวัดนครราชสีมา โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง 21 กลุ่มใน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอจักราช อำเภอบัวใหญ่ อำเภอเมืองยางและอำเภอบัวชุม และรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงพรรณนาและเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มอาชีพมีการวางแผนเพื่อการทำงานประจำวันจากประสบการณ์ มีจัดซื้อวัตถุดิบด้วยเงินสด โดยใช้เกณฑ์คุณภาพและความสะดวกในการคัดเลือกผู้จำหน่ายวัตถุดิบ ใช้แรงงานคนเป็นหลักในกระบวนการผลิต มีการแบ่งงานกันทำตามความถนัดและทำการผลิตตามประสบการณ์ ส่วนใหญ่จำหน่ายผ้าไหมให้แก่ผู้ค้าส่งและมีการรับคืนผ้าไหมจากลูกค้าน้อยมาก ดังนั้น กลุ่มอาชีพจึงควรมีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงาน พร้อมทั้งจัดบันทึกข้อมูลผลการดำเนินงาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินงานของตน รวมทั้งควรสร้างเครือข่ายกับผู้ทอผ้าไหมด้วยกัน เพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองกับผู้จำหน่ายปัจจัยการผลิตและลูกค้า ในส่วนของภาครัฐควรส่งเสริมให้มีการฝึกอาชีพทอผ้าไหมแก่เยาวชน เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนแรงงานและส่งเสริมให้มีสร้างเครือข่ายของกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวกับผ้าไหมทอมือ

ณัฐพล พจนานประเสริฐ และคณะ (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการยกระดับศักยภาพเกษตรกรผู้เลี้ยงไหมอีรี่ในเชิงอุตสาหกรรม จากการศึกษาพบว่า แรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ตลาดไหมเติบโต ได้แก่ การเติบโตของอุตสาหกรรมสิ่งทอซึ่งเป็นผู้ใช้ไหมหลักและปัจจัยที่ทำให้อุตสาหกรรมสิ่งทอเติบโต ได้แก่ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสนับสนุนในด้านการผลิต

จากภาครัฐ และกำลังซื้อของคนชั้นกลางที่เพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ยังพบอีกว่าปัญหาที่สำคัญของอุตสาหกรรมไหมอีรี่ไทยคือ การขาดแคลนวัตถุดิบไหมอีรี่ ปัญหานี้เกิดขึ้นเนื่องจากการขนส่งไหมที่ไม่มีประสิทธิภาพทำให้ไหมผ่อและไม่ฝักเป็นตัว จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไหมอีรี่มีน้อยและไม่ต่อเนื่อง ปริมาณรังไหมที่ได้มีน้อยเมื่อเทียบกับปริมาณดักแต่ ทำให้รายได้หลักคือดักแต่ เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการเลี้ยงไหมที่ถูกต้อง ขาดแคลนแรงงานในการเลี้ยง ขาดการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตลาดและราคาระหว่างเกษตรกรและโรงงาน เป็นต้น ดังนั้นเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว จึงต้องมีการวางแผนของโซ่อุปทานให้เชื่อมโยงข้อมูลด้านการผลิตและการตลาดระหว่างเกษตรกรต้นน้ำจนถึงโรงงานปลายน้ำ สร้างกลุ่มสมาชิกผู้เลี้ยงไหมอีรี่ในพื้นที่ใกล้เคียง ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพของรังไหม การพัฒนากระบวนการจัดส่งวัตถุดิบ การพัฒนาระบบการรวบรวมรังไหมส่งเสริม การวิจัยและพัฒนาหาแนวทางการนำดักแต่และไหมไปแปรรูปให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น การสร้างบริษัทในรูปแบบของกิจการเพื่อสังคม (Social enterprise) เพื่อสร้างแบรนด์ของไหมอีรี่ของไทย โดยมีจุดเน้นที่การเป็นสินค้าออร์แกนิกและช่วยเหลือสังคมชนบท ประเมินศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรและสนับสนุนให้ผลิตตามศักยภาพของแต่ละกลุ่ม

ธนาภรณ์ สมานทอง (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการโซ่อุปทานผ้าไหมทอมือในจังหวัดสุรินทร์เพื่อยกระดับ ให้เป็นสินค้า OTOP Premium โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ เพื่อศึกษากระบวนการวางแผน การจัดการการผลิต การส่งมอบและการส่งคืนสินค้าของกลุ่มชุมชนผ้าไหมทอมือ และเพื่อนำเสนอแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานเพื่อยกระดับผ้าไหมทอมือในจังหวัดสุรินทร์ให้เป็นสินค้า OTOP Premium ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มผ้าไหมทอมือในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 22 กลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มอาชีพมีการวางแผนการดำเนินการตามประสบการณ์การทำงาน ซึ่งไม่มีการจดบันทึกข้อมูล กลุ่มอาชีพส่วนใหญ่มีการผลิตวัตถุดิบเอง โดยการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในส่วนของวัตถุดิบที่สั่งซื้อจะเลือกจากคุณภาพและตัดสินใจเลือกผู้จำหน่าย มีผลิตเพื่อรอจำหน่าย โดยจะทำการผลิตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัญหาที่พบระหว่างการผลิตส่วนใหญ่พบว่า มีปัญหาเรื่องการข้อมลผิดพลาดและมีการทอดลาย ในส่วนการขนส่งสินค้าไม่มีการบันทึกข้อมูลและจะเลือกวิธีการจัดส่งตามความต้องการของลูกค้า การส่งคืนพบว่า มีจำนวนมากที่มีการส่งสินค้ากลับ เนื่องจากการถ่ายรูปสินค้าบางชิ้นเมื่อเทียบกับสินค้าจริงมีสีไม่ตรงตามที่ลูกค้าต้องการ

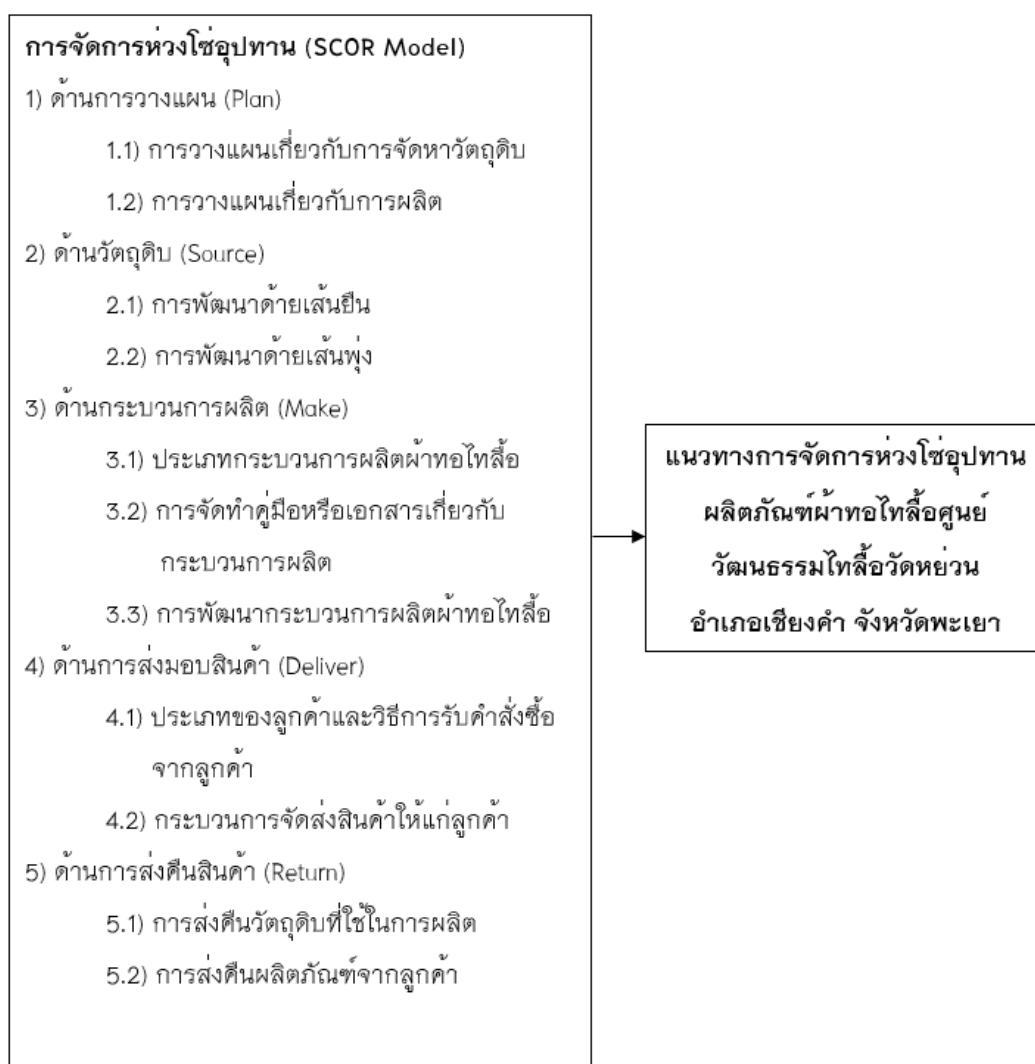
เอกรัตน์ เอกศาสตร์ (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การจัดการโซ่อุปทานเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและเพิ่มผลการดำเนินงานของธุรกิจขนาดย่อมประเภทธุรกิจ

ผ้าไหมทอมือในพื้นที่กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า 1) ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการโซ่อุปทานกับข้อได้เปรียบในการแข่งขันการจัดการโซ่อุปทานไปด้านหลังทั้งในด้านการจัดการสินค้าคงคลัง การจัดการการขนส่งการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก และการจัดการข้อมูลสารสนเทศ การจัดการโซ่อุปทานภายในองค์กรทั้งในด้านการจัดการฝ่ายจัดซื้อฝ่ายการผลิตและฝ่ายกระจาย และการจัดการโซ่อุปทานไปด้านหน้าทั้งในด้านการจัดการสินค้าคงคลัง การจัดการการขนส่ง การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก และการจัดการข้อมูลสารสนเทศมีผลต่อข้อได้เปรียบในการแข่งขัน ทั้งด้านด้านต้นทุน ความแตกต่างและมุ่งเฉพาะกลุ่มในทิศทางเดียวกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Özdemir, Simonetti and Jannell (2558) และ Christos, Konstantinos and Alan (2557) 2) ความสัมพันธ์ระหว่างข้อได้เปรียบในการแข่งขันกับผลการดำเนินงานของธุรกิจข้อได้เปรียบในการแข่งขันด้านต้นทุนทั้งในด้านต้นทุนด้านการจัดหา ต้นทุนภายในธุรกิจและต้นทุนด้านลูกค้า ด้านการสร้าง ความแตกต่างทั้งในด้านความแตกต่างด้านสินค้า ความแตกต่างด้านบริการ ความแตกต่างด้านบุคลากร และความแตกต่างด้านภาพลักษณ์ และด้านมุ่งเฉพาะกลุ่มทั้งในด้านการกำหนดกลุ่มผู้ซื้อที่เฉพาะเจาะจง การกำหนดความแตกต่างของสายผลิตภัณฑ์ และการกำหนดความแตกต่างด้านภูมิศาสตร์ของตลาดมีผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Agyapong, Ellis and Domeher (2559); Karami, Sahebalzamani and Sarabi (2558) และ Oyewobi, Windapo and James (2558). 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการโซ่อุปทานกับผลการดำเนินงานของธุรกิจการจัดการโซ่อุปทานไปด้านหลัง การจัดการโซ่อุปทานภายในองค์กร และการจัดการโซ่อุปทานไปด้านหน้า ไม่มีผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Huo, Qi, Wang and Zhao (2557); Xu, Huo and Sun (2557) and Zhao, Huo, Sun and Zhao (2556)

ธนาภรณ์ สุทธิโพธิ์ และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการซัพพลายเชนการผลิตผ้าทอ: กรณีศึกษาผ้าทอจอมป่า ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก งานวิจัยนี้ใช้หลักการของ SCOR Model ในการวิเคราะห์ข้อมูล จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มผ้าทอจอมป่า และบุคคลในท้องถิ่น เพื่อสรุปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้กลับการผลิตผ้าทอจอมป่า อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการซัพพลายเชนการผลิตผ้าทอ ด้านการวางแผนการผลิตให้ทันต่อความต้องการของลูกค้าโดยจัดตารางรายบุคคลในการผลิตตามความถนัด ด้านกระบวนการผลิตแบ่งการผลิตผ้าทอตามความถนัดรายบุคคลที่ได้วางแผนไว้ ด้านจัดหาวัตถุดิบแบ่งหน้าที่ในการเก็บวัตถุดิบเพื่อรวดเร็วในการเก็บและกำหนดเวลาในการเข้าป่าเพื่อเก็บวัตถุดิบ ด้านการส่งมอบวางแผนการจัดส่ง

โดยคำนึงถึงต้นทุนและระยะของบริษัทที่รับขนส่งสินค้า ด้านการส่งคืนกลับตรวจสอบและทวนที่อยู่ เบอร์โทรกับลูกค้าอีกครั้ง เพื่อลดความผิดพลาดและความล่าช้าในการจัดส่ง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 13 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอทอเสื้อศูนย์วัฒนธรรม
ทอเสื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลจาก
ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอทอเสื้อตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ โดยเลือกผู้ให้
ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 9 คน รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก
(In-depth Interview) โดยใช้คำถามแบบปลายเปิดควบคู่กับการพูดคุย ซึ่งประเด็นคำถามใน
แบบสัมภาษณ์อ้างอิงตามกรอบแนวคิดในการจัดการห่วงโซ่อุปทานด้วย SCOR Model เพื่อ
ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอ
ทอเสื้อศูนย์วัฒนธรรมทอเสื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ตามแบบจำลอง SCOR
Model ต่อมาเมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีการตรวจสอบข้อมูล
แบบสามเส้า (Data Triangulation) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
และนำผลการศึกษาที่ได้นี้เสนอแนะเป็นแนวทางในการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานให้แก่
ผู้ประกอบการ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 2 เพื่อเสนอแนวทางในการบริหารจัดการให้กับ
ผู้ประกอบการ รวมทั้งแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอทอเสื้อศูนย์วัฒนธรรม
ทอเสื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรของการวิจัย (Population) คือ กลุ่มบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมวัดหยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา จำนวน 16 คน (ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหยวน, 2566)

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ กลุ่มบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมวัดหยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เป็นบุคลากรที่ใช้เกี่ยวข้องกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อเท่านั้น วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลเลือกจากบุคลากรที่มีประสบการณ์มากในเรื่องนั้น ๆ และเป็นกลุ่มตัวแทนในการสัมภาษณ์ จำนวน 9 คน ได้กำหนดการสัมภาษณ์ จำนวน 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มอุตสาหกรรมต้นน้ำ ประกอบด้วย ผู้ประกอบการเลี้ยงไหม จำนวน 1 คน ผู้ประกอบการไหมสังเคราะห์ จำนวน 1 คน

2.2 กลุ่มอุตสาหกรรมกลางน้ำ ประกอบด้วย ประธานศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ จำนวน 1 คน สมาชิกศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ จำนวน 3 คน

2.3 กลุ่มอุตสาหกรรมปลายน้ำ ประกอบด้วย กลุ่มลูกค้า จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้คำถามแบบปลายเปิดควบคู่กับการพูดคุย โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังกล่าว เริ่มจากการสอบถามข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ จากนั้นจะเป็นข้อคำถามอ้างอิงตามแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ SCOR Model มาประยุกต์ใช้ ตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เสร็จแล้ว นำข้อคำถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์แล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบ แนะนำ และปรับปรุงแก้ไขก่อนจะนำไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้ประกอบการเลี้ยงไหม 1 คน ผู้ประกอบการไหมสังเคราะห์ 1 คน ประธานศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ 1 คน สมาชิกศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ 3 คน และลูกค้า 3 คน ประกอบด้วยข้อคำถาม 7 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยข้อคำถาม 9 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพที่ทำควบคู่กับการผลิตผ้าทอไทลื้อ ระยะเวลาการดำเนินการของกลุ่มผ้าทอไทลื้อ จำนวนสมาชิกในกลุ่มผ้าทอไทลื้อ ประเภทกระบวนการผลิตผ้าทอไทลื้อของกลุ่ม เคยเข้ารับการฝึกอบรมจากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนหรือไม่ และเคยได้รับการช่วยเหลือด้านอุปกรณ์จากหน่วยงานรัฐหรือเอกชนหรือไม่

ส่วนที่ 2 การวางแผนการผลิตผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ข้อ ได้แก่ ในการวางแผนการจัดหาวัตถุดิบมีการวางแผนหรือไม่ อย่างไร และในการวางแผนการผลิต มีการวางแผนหรือไม่ อย่างไร

ส่วนที่ 3 วัตถุดิบในการผลิตผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน ประกอบด้วยข้อคำถาม 11 ข้อ ได้แก่ รายการสินค้า แหล่งที่มาของวัตถุดิบ วิธีการชำระเงิน ระยะเวลาในการจัดซื้อวัตถุดิบตั้งแต่วันที่สั่งซื้อ หลักเกณฑ์ในการเลือกผู้จำหน่าย อธิบายกระบวนการวางแผนการสั่งซื้อ ความถี่ในการสั่งซื้อ (ครั้ง/เดือน) ปริมาณการสั่งซื้อวัตถุดิบต่อครั้ง การตรวจสอบคุณภาพของวัตถุดิบ รูปแบบ/กระบวนการจัดเก็บวัตถุดิบ และปัญหา/วิธีแก้เกี่ยวกับวัตถุดิบ

ส่วนที่ 4 กระบวนการผลิตผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน ประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ข้อ ได้แก่ ประเภทของกระบวนการผลิตผ้าทอไทลื้อ มีการจัดทำคู่มือหรือเอกสารแสดงวิธีการทอผ้าไทลื้อหรือไม่ มีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการผลิตผ้าทอไทลื้อหรือไม่ และกระบวนการทอผ้าไทลื้อ

ส่วนที่ 5 การส่งมอบผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน ประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ข้อ ได้แก่ ประเภทของลูกค้าและวิธีการรับคำสั่งซื้อจากลูกค้า ระยะเวลาในการจัดส่งสินค้าหลังได้รับคำสั่งซื้อ วิธีการส่งสินค้า และปัญหาเกี่ยวกับบริษัทขนส่ง

ส่วนที่ 6 การตีกลับหรือการส่งคืนสินค้าผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ข้อคำถาม ได้แก่ การส่งคืนวัตถุดิบในการผลิต และการส่งคืนสินค้าผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อ

ส่วนที่ 7 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data sources)

เป็นการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยแนวคำถามเกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อ โดยผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถตอบคำถามได้อย่างเปิดกว้าง เปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ถ่ายทอด

ความรู้ได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนา การสังเกตพฤติกรรม การจดบันทึก หรือการมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการเข้าไปในพื้นที่และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data sources)

เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยจากหน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกพื้นที่เป้าหมาย รวมถึงข้อมูลที่ได้จากหนังสือ บทความในวารสาร รายงานการประชุม สัมมนาวิชาการ บทความออนไลน์ รายงานการวิจัย บทความวิชาการ เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) ด้วยวิธีการตรวจสอบจากบุคคลที่เกี่ยวข้องที่แตกต่างกัน และมีการสังเกตควบคู่กับการซักถามพร้อมกับศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเอกสารหรือทำการซักถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แบ่งตามเนื้อหา SCOR Model ใช้กระบวนการหลัก 5 ด้าน ได้แก่ การวางแผน (Plan) การจัดหาวัตถุดิบ (Source) การผลิต (Make) การส่งมอบ (Delivery) และการส่งคืนสินค้า (Return) มาเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นคำถาม เพื่อหาแบบแผนการดำเนินงานและเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการดำเนินงาน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมลื้อศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมลื้อศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ตามแบบจำลอง SCOR Model และเพื่อเสนอแนวทางในการบริหารจัดการให้กับผู้ประกอบการ รวมทั้งแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมลื้อศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในรูปแบบของการบรรยาย ซึ่งได้แบ่งผลการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ส่วนตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์การวางแผนการผลิตผ้าทอไหมลื้อ
2. ผลการวิเคราะห์วัตถุดิบในการผลิตผ้าทอไหมลื้อ
3. ผลการวิเคราะห์กระบวนการผลิตผ้าทอไหมลื้อ
4. ผลการวิเคราะห์การส่งมอบสินค้าผ้าทอไหมลื้อ
5. ผลการวิเคราะห์การส่งคืนสินค้าผ้าทอไหมลื้อ

จากการศึกษาผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อคำถามเพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์ และนำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวไปนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบก่อนนำไปสัมภาษณ์กลุ่มบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมลื้อศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ประกอบด้วย ผู้ประกอบการเลี้ยงไหม ผู้ประกอบการไหมสังเคราะห์ ประธานศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อ สมาชิกศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อ และลูกค้า จำนวน 9 ราย ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละท่านได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมลื้อศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ผลการวิเคราะห์การวางแผนการผลิตผ้าทอไทลื้อ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลากรที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ประกอบด้วย ผู้ประกอบการเลี้ยงไหม ผู้ประกอบการไหมสังเคราะห์ ประธาน ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ สมาชิกศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ และลูกค้า จำนวน 9 ราย พบว่าการวางแผน การผลิตผ้าทอไทลื้อประกอบด้วย 2 แนวทางย่อย ดังนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับการจัดหาวัตถุดิบในการผลิตผ้าทอไทลื้อ เพื่อเป็นการจัดสรรวัตถุดิบให้เพียงพอต่อความต้องการใช้งาน ไม่ให้เกิดการซื้อวัตถุดิบเกินความจำเป็น จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูล 4 จาก 9 ราย (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2, 4 และ 5) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การวางแผนการจัดหาวัตถุดิบ ดังตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 (2565) ที่กล่าวว่า

“[...] วัตถุดิบนั้นจะแบ่งออกเป็น 2 แบบ ได้แก่ วัตถุดิบที่ผลิตเองในชุมชน และวัตถุดิบที่ซื้อตาม ท้องตลาด โดยจะมีการวางแผนการซื้อวัตถุดิบให้พอดีกับการผลิตสินค้าตามคำสั่งซื้อเท่านั้น [...]”

เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 4, และ 5 ที่กล่าวถึงการวางแผนเกี่ยวกับการจัดหาวัตถุดิบ

“[...] ในอดีตได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาล ทำให้สามารถซื้อวัตถุดิบจำนวนมากมาสต็อกไว้ จากนั้นนำวัตถุดิบมาทอผ้าไทลื้อขายแล้วนำเงินเข้ากลุ่ม แต่ในปัจจุบันไม่มีการสนับสนุนจาก รัฐบาล ทำให้การวางแผนเกี่ยวกับการจัดหาวัตถุดิบเปลี่ยนแปลงไป [...]” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 2565)

“[...] ราคาวัตถุดิบไม่มีแบ่งราคาส่งและราคาปลีก ทำให้ไม่จำเป็นต้องซื้อวัตถุดิบมาเป็นจำนวนมาก ซื้อเท่าที่จำเป็นก็เพียงพอแล้ว [...]” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5, 2565)

แต่หลักฐานที่ระบุแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรม ไทลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา โดยการวางแผนจะช่วยให้สามารถคำนวณวัตถุดิบที่ต้องการใช้งานในแต่ละครั้งได้อย่างถูกต้องและป้องกันการซื้อสินค้าเกินความจำเป็น พบจากการที่ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 (2565) กล่าวว่า

“[...] เราจะไม่ซื้อวัตถุดิบมาจำนวนมาก จะซื้อแค่เพียงจำเป็นเท่าที่วางแผนไว้เท่านั้น เพราะศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อตั้งอยู่ใกล้ตลาดสามารถไปซื้อได้ง่าย และจาก ประสบการณ์จะทำให้สามารถวางแผนปริมาณการใช้วัตถุดิบได้ หากมีวัตถุดิบเหลือจะเหลือเพียง เล็กน้อย [...]”

ดังนั้น การวางแผนเกี่ยวกับการจัดหาวัตถุดิบในการผลิตผ้าทอไหมลื้อทางศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีการวางแผนการซื้อวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผลิตแบบเพียงพอต่อการใช้งานเท่านั้น ไม่มีการซื้อวัตถุดิบเกินความจำเป็น เนื่องจากการเก็บรักษาค่อนข้างยาก อาจทำให้มีปัญหาด้านความชื้น แมลงและอื่น ๆ ในการวางแผนการซื้อวัตถุดิบจะไม่มีการจัดบันทึกอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรแต่จะเป็นการใช้ประสบการณ์จากการดำเนินงาน ทำให้สามารถประมาณการใช้งานวัตถุดิบได้ และหากมีวัตถุดิบเหลือใช้จะมีเหลือเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

2. การวางแผนเกี่ยวกับการผลิตผ้าทอไหมลื้อ โดยการวางแผนการผลิตผ้าทอไหมลื้อเป็นการวางแผนการทำงานแบบเป็นระบบ สามารถผลิตสินค้าให้ได้ตามความต้องการของลูกค้า จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูล 4 จาก 9 ราย (ผู้ให้ข้อมูล 3, 4, 5 และ 6) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนเกี่ยวกับการผลิตผ้าทอไหมลื้อ ดังตัวอย่างจากคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 (2565) ที่ กล่าวว่า

“[...] การวางแผนเกี่ยวกับการผลิต เริ่มจากเราต้องการผลิตอะไร ใช้สีอะไร ผลิตให้ใคร ลวดลายหรือรูปแบบเป็นอย่างไร [...]”

เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 และ 6 ที่กล่าวถึงการวางแผนเกี่ยวกับการผลิตผ้าทอไหมลื้อ

“[...] เราจะมีวางแผนทั้งการผลิตแบบตามคำสั่งซื้อและการผลิตเพื่อรอจำหน่าย ในการผลิตเพื่อรอจำหน่าย ต้องดูตลาดว่าปัจจุบันสินค้าตัวไหนเป็นที่นิยม กลุ่มผู้บริโภคต้องการสินค้าแบบไหน ดูตามเทคนิคนั้น ๆ ทั้งรูปแบบและสีตามเทรนด์ [...]” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5, 2565)

“[...] ในการวางแผนการผลิตตามคำสั่งซื้อของลูกค้าแทบจะไม่พบปัญหาเลย เนื่องจากการทำการผลิตตามความต้องการ การออกแบบของลูกค้าโดยตรง ทำให้สามารถดำเนินการผลิตสินค้าได้อย่างรวดเร็ว [...]” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6, 2565)

แต่หลักฐานที่ระบุถึงแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมลื้อศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา โดยการใช้การบริหารงานอย่างเป็นระบบ ใช้หลักการทำงานแบบกลุ่ม แต่ละบุคคลสามารถแสดงความถนัดได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้ได้สินค้าที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด พบจากการที่ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 (2565) กล่าวว่า

“[...] เมื่อได้รับคำสั่งซื้อจากลูกค้า จะต้องมีการวางแผนว่าลูกค้าต้องการรูปแบบและลวดลายแบบไหน จากนั้นจะมีการแบ่งงานในกลุ่มผู้ทอผ้าไหมลื้อ โดยจะแบ่งตามความถนัดของแต่ละบุคคล เพื่อให้ผลงานออกเป็นที่ ดีที่สุดและเป็นการแบ่งงานให้เท่ากัน [...]”

ดังนั้น การวางแผนเกี่ยวกับการผลิตผ้าทอไหมสี ในการวางแผนจะมีการวางแผนแบบผลิตตามคำสั่งซื้อและผลิตเพื่อรอจำหน่าย การผลิตเพื่อรอจำหน่ายจะศึกษาตลาดปัจจุบันของสังคมว่ามีความต้องการแบบไหม ลวดลายแบบไหมเป็นกระแส ผลิตสินค้าตามเทศกาลต่าง ๆ ส่วนการผลิตสินค้าตามคำสั่งซื้อ เมื่อได้รับคำสั่งซื้อจากลูกค้าจะใช้การบริหารงานอย่างเป็นระบบ ใช้หลักการทำงานแบบกลุ่มมีการพูดคุยถึงความต้องการของลูกค้าว่าต้องการสินค้ารูปแบบไหม ลวดลายแบบไหม จากนั้นจะมีการแบ่งงานให้แต่ละบุคคลตามความถนัดในขั้นตอนต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้ได้ผลงานที่ตรงตามความต้องการของลูกค้าอย่างมากที่สุด

ผลการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ในการผลิตผ้าทอไหมสี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมสีศูนย์วัฒนธรรมไหมสีวัดหยวง อำเภอยางตลาด จังหวัดพะเยา ประกอบด้วย ผู้ประกอบการเลี้ยงไหม ผู้ประกอบการไหมสังเคราะห์ ประธานศูนย์ วัฒนธรรมไหมสี สมาชิกศูนย์วัฒนธรรมไหมสี และลูกค้า จำนวน 9 ราย พบว่าข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการผลิตผ้าทอไหมสี ประกอบด้วย 2 แนวทางย่อย ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาผ้าเส้นยืน เป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการทอผ้า มีลักษณะเส้นด้ายแบบชูด เรียงอยู่ในแนวขวาง เป็นด้ายที่มีคุณภาพสูง มีความทนทานและเรียบ ไม่ขรุขระ โดยจะมีเส้นพุ่งคอยขัดสลับให้กลายเป็นผืนผ้าและลวดลายต่าง ๆ จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูล 5 จาก 9 ราย (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 3, 4, 5 และ 6) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ด้ายเส้นยืนในการผลิตผ้าทอไหมสี ดังตัวอย่างจากคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 (2565) ที่กล่าวว่า

“[...] เราจะซื้อด้ายเส้นยืน มาจากร้านค้าในตลาด ด้านเส้นยืนจะขายเป็นลูกความยาว ลูกละ 100 เมตร ทำให้สามารถใช้งานได้นานหลายเดือน ขึ้นอยู่กับคนทอด้วยและเส้นยืนเป็นพื้นฐานสำหรับทอผ้าไหมสีหลายแบบจึงมีความจำเป็นอย่างมาก [...]”

เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 3, และ 6 ที่กล่าวถึง การใช้ด้ายเส้นยืนในการผลิตผ้าทอไหมสี

“[...] ในอำเภอยางตลาดมีร้านขายด้ายอยู่ 2 ร้าน ร้านที่เราซื้อจะมีความหลากหลายมากกว่ามีสินค้าให้เลือกเยอะ ส่วนอีกร้านจะเน้นขายประเภทอุปกรณ์อื่น ๆ มากกว่า [...]” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 2565)

“[...] เราจะซื้อด้ายเส้นยืนแต่ละครั้งตามความจำเป็นที่จะใช้เท่านั้น ค่าใช้จ่ายประมาณไม่เกิน 1,500 บาทต่อครั้ง [...]” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 2565)

“[...] การเก็บด้ายที่เหลือจะต้องเก็บใส่ถุงพลาสติก เพื่อกันฝุ่นกันแมลง และเก็บในกล่องอีกครั้ง ห้ามโดนแสงแดดแต่โดยปกติแล้วการซื้อด้ายเส้นยืนในแต่ละครั้งจะไม่ซื้อมากักตุนไว้ เพราะด้ายแต่ละครั้งที่ซื้อจากร้านค้าจะไม่เหมือนกัน แม้ว่าเบอร์สีเดียวกันแต่ละมีความเหนียวของสีด้ายอยู่ [...]” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6, 2565)

แต่หลักฐานที่ระบุแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดห้วยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา โดยการซื้อด้ายเส้นยืนในการผลิตผ้าทอไทลื้อจะต้องมีความละเอียดในการตรวจสอบด้ายเส้นยืน ต้องมีการวางแผนการใช้งานในแต่ละครั้ง พบจากการที่ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 (2565) กล่าวว่า

“[...] ถ้าซื้อด้ายเส้นยืนแบบเป็นลูกแบบเอามาแกะเองจะดีที่สุด เพราะมาในล็อตเดียวกัน แต่ถ้าร้านค้าแกะมาแล้วเราต้องดูเชือกที่ผูกมาว่าสีเหมือนกันหรือไม่ เพราะถึงจะมีสีเดียวกันแต่ผ่านกระบวนการมาคนละครั้ง เวลาเอาด้ายมาทอจะเกิดรอยต่างทันที จึงต้องมีความละเอียดในการตรวจสอบเรื่องด้าย [...]”

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาด้ายเส้นยืนเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการทอผ้า มีลักษณะเส้นด้ายแบบชุดเรียงอยู่ในแนวขวาง เป็นด้ายที่มีคุณภาพสูง มีความทนทานและเรียบไม่ขรุขระในการเลือกซื้อด้ายเส้นยืนจะต้องมีความละเอียดในการตรวจสอบ ต้องมีการวางแผนการใช้งานในแต่ละครั้ง ควรซื้อเส้นด้ายยืนจากร้านค้าที่ซื้อเป็นประจำ เนื่องจากสีของด้ายที่นำมาใช้ทอผ้าต้องมีสีที่สม่ำเสมอ การวางแผนการใช้ด้ายเส้นยืนจะทำให้สามารถทราบถึงปริมาณการใช้วัตถุดิบ ทำให้ทางศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดห้วยวนไม่ต้องซื้อวัตถุดิบในปริมาณที่มากเกินไป ความจำเป็น เพราะการซื้อเส้นด้ายในแต่ละครั้งสีเส้นด้ายอาจมีความผิดเพี้ยนไปจากการซื้อครั้งก่อน ควรซื้อสำหรับการใช้งานแบบครั้งต่อครั้งเท่านั้น

2. แนวทางการพัฒนาด้ายเส้นพุ่ง ด้านเส้นพุ่งมีความสำคัญในการทอผ้าเป็นอย่างมาก เนื่องจากเส้นพุ่งจะเป็นตัวกำหนดลักษณะลวดลาย ความสวยงาม ความแน่นและความประณีตของเนื้อผ้า โดยใช้ทอสลับกับด้ายเส้นยืน ด้ายเส้นพุ่งมักพันหรือม้วนอยู่ในหลอด จากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้ให้ข้อมูล 7 จาก 9 ราย (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6 และ 7) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ด้ายเส้นพุ่งในการผลิตผ้าทอไทลื้อ ดังตัวอย่างจากคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 (2565) ที่กล่าวว่า

“[...] ด้ายเส้นพุ่งจะมี 2 แบบ คือ ด้ายที่ทำเอง ปลูกฝ้ายเองและแบบที่ซื้อมาจากตลาด ด้ายเส้นพุ่งแบบที่ซื้อมาจากตลาดจะมีหลักการเหมือนกับด้ายเส้นยืน คือ จะซื้อเท่าที่จำเป็นในการใช้งานแต่ละครั้งเท่านั้น [...]”

เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 3, 5, 6 และ 7 ที่กล่าวถึง การใช้ด้ายเส้นพุ่งในการผลิตผ้าทอไทลื้อ

“[...] เส้นด้ายที่ผลิตเองเรียกว่า ฝ่ายปั่นมือ จะทำเป็นวิถีชีวิต ผลิตในยามว่างจากการทอ จะปลูกประมาณปลายเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม จะเริ่มเก็บดอกในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ ปลูกแต่ละครั้งได้ผลผลิตจำนวนมาก จะต้องเก็บใส่ถุงพลาสติกไว้ก่อน จากนั้นจะนำมาขัดแยกเศษสิ่งสกปรกแปลกปลอมออก แยกเมล็ดดอกและเก็บใส่ถุงพลาสติกไว้อีกครั้ง พอมีเวลาว่างจะนำมาตีและปั่นเป็นเส้นด้าย [...]” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2565)

“[...] ผู้สูงอายุจะชอบปั่นฝ้ายในช่วงฤดูฝน เพราะช่วงฝนตกจะไม่สามารถออกไปทำงาน ด้านนอกได้ ในช่วงเวลาว่างจากการทำงานก็จะปั่นฝ้ายอยู่บ้านไปด้วย [...]” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 2565)

“[...] สำหรับเส้นด้ายพุ่งที่ผลิตเองของทางศูนย์ฯ จะผลิตเองใช้เองเท่านั้น และยังมีปริมาณที่ไม่เพียงพอ จึงต้องซื้อจากคนในชุมชนเพิ่มเติมอีกด้วย [...]” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5, 2565)

“[...] เส้นด้ายปั่นมือถึงแม้จะมีความหลากหลาย เส้นเล็ก-เส้นใหญ่บ้าง แต่จะมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง พอนำมีทอเป็นผืนจะดูออกทันทีว่าเป็นฝ้ายปั่นมือก็จะมีกลุ่มลูกค้าบ้างคนที่ชื่นชอบลักษณะแบบนี้ [...]” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6, 2565)

“[...] ในบางพื้นที่มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการปั่นฝ้าย แต่ทางศูนย์ฯ จะเน้นการทำแบบวิถีชีวิต ให้เห็นกระบวนการว่าคนในอดีตทำอย่างไร [...]” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 2565)

แต่หลักฐานที่ระบุแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรม ไทลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา โดยการใช้ด้ายเส้นพุ่งในการผลิตผ้าทอไทลื้อนั้น จะต้องมีการวางแผนงาน ต้องมีการเตรียมวัตถุดิบให้พอดี และออกแบบสินค้าให้ตรงตามความต้องการของลูกค้า พบจากการที่ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 (2565) กล่าวว่า

“[...] ด้ายเส้นพุ่งนั้นมี 2 แบบ คือ เส้นด้ายแบบปั่นมือและเส้นด้ายที่ซื้อมาจากตลาด ลูกค้าสามารถเลือกได้ว่าต้องการสินค้าแบบไหน ใช้เส้นด้ายแบบไหน ซึ่งราคาสินค้าก็จะแตกต่างกัน เมื่อรับคำสั่งซื้อจากลูกค้าต้องมีการวางแผนว่า ลูกค้าต้องการผลิตภัณฑ์อะไร ลวดลายแบบไหน สีอะไร โดยอาศัยประสบการณ์ในการวางแผนการซื้อวัตถุดิบ เพื่อให้พอดีกับการใช้งานเท่านั้น [...]”

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาด้ายเส้นพุ่ง ด้ายเส้นพุ่งมีความสำคัญกับการทอผ้าเป็นอย่างมาก เนื่องจากเส้นพุ่งจะเป็นตัวกำหนดลักษณะลวดลาย ความสวยงาม ความแน่นและความประณีตของเนื้อผ้า ด้ายเส้นพุ่งมี 2 แบบ คือ เส้นด้ายแบบปั่นมือและเส้นด้ายที่ซื้อจาก

ร้านค้า ลูกค้าสามารถเลือกว่าต้องการสินค้าจากวัตถุดิบแบบใด เมื่อรับคำสั่งซื้อจากลูกค้าจะมีการวางแผนการใช้วัตถุดิบ คำนวณปริมาณวัตถุดิบที่ใช้จากประสบการณ์จากการทำงานจะซื้อในปริมาณที่เพียงพอต่อการใช้งานในแต่ละครั้ง ไม่มีการซื้อวัตถุดิบเกินความจำเป็น

ผลการวิเคราะห์กระบวนการผลิตผ้าทอไทลื้อ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ประกอบด้วย ผู้ประกอบการเลี้ยงไหม ผู้ประกอบการไหมสังเคราะห์ ประธานศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ สมาชิกศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ และลูกค้า จำนวน 9 ราย พบว่ากระบวนการผลิตผ้าทอไทลื้อ ประกอบด้วย 3 แนวทางย่อย ดังนี้

1. ประเภทของกระบวนการผลิตผ้าทอไทลื้อ โดยจะเป็นการผลิตเพื่อรอจำหน่ายและผลิตตามคำสั่งซื้อ จากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้ให้ข้อมูล 6 จาก 9 ราย (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 3, 4, 5, 6 และ 7) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประเภทของกระบวนการผลิตผ้าทอไทลื้อ ดังตัวอย่างจากคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 (2565) ที่กล่าวว่า

“[...] การผลิตตามคำสั่งซื้อ ระยะเวลาการผลิตขึ้นอยู่กับตัวผลิตภัณฑ์ เช่น ผ้าพื้นจะใช้เวลาในการผลิตเร็ว แต่ถ้าผ้าที่มีลวดลายจะขึ้นอยู่กับความยากง่ายโดยเฉลี่ยขั้นต่ำจะใช้เวลาในการผลิตประมาณ 5-7 วัน หรือบางลวดลายที่ยากหรือลวดลายใหม่ ๆ อาจใช้ระยะเวลาในการผลิต 3-4 เดือน [...]”

เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 5, 6 และ 7 ที่กล่าวถึงประเภทของกระบวนการผลิตผ้าทอไทลื้อ

“[...] ผ้าชิ้นบางผืน ใช้ระยะเวลาผลิตไม่เหมือนกัน เนื่องจากลวดลายและสีที่แตกต่างกัน ถ้าเป็นลวดลายที่ทำอยู่แล้วก็จะใช้ระยะเวลาผลิตเร็ว แต่ถ้าเป็นลวดลายใหม่จะใช้เวลานานกว่าปกติ [...]” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 2565)

“[...] ผลิตภัณฑ์อะไรก็ตามที่ดูในเรื่องกระบวนการผลิตนั้น จะขึ้นอยู่กับตัวผลิตภัณฑ์และกระบวนการที่ทำ ถ้าใช้เวลานานตัวผลิตภัณฑ์จะมีราคาแพงเพราะมีความยากขึ้นราคาของผลิตภัณฑ์จะขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่ใช้ในการผลิตด้วย [...]” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5, 2565)

“[...] ก่อนจะมีคำสั่งซื้อลูกค้า ต้องทำผลิตภัณฑ์เพื่อวางขายก่อน เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ตัวอย่าง สร้างคอลเลกชันตัวอย่างผลิตภัณฑ์ เมื่อลูกค้ามาดูสินค้าจะเริ่มมีการออกแบบผลิตภัณฑ์ขึ้นมาเอง เขาลวดลายจากผืนนี้มาใส่เพิ่มในผืนนี้ เพราะทุกคนต้องการแค่หนึ่งเดียว และนี่คือจุดเด่นของผ้าทอมือ [...]” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6, 2565)

“[...] ลูกค้าสามารถมีส่วนร่วมในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของตัวเอง แบบรอดได้เพราะ บางลวดลายอาจใช้ระยะเวลาในการผลิตค่อนข้างนาน [...]” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 2565)

แต่หลักฐานที่ระบุแนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา โดยมีกระบวนการผลิตเพื่อรอจำหน่าย และการผลิตตามคำสั่งซื้อ เพื่อให้ทราบถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์ พบจากการที่ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 (2565) กล่าวว่า

“[...] ผ้าทอมือจะมีจุดเด่นหรืออาจจะเป็นจุดแข็งที่สุด คือ กระบวนการผลิตที่สามารถ สร้างคุณค่าให้ตัวผลิตภัณฑ์ แต่ละชิ้นแต่ละอันราคาจะอยู่คงที่ เพราะต่อให้ผลิตจำนวนมาก เป็น 10 ชิ้นหรือ 1,000 ชิ้น ราคาที่ยังคงเดิม แม้ระยะเวลาผ่านไป 10-20 ปี ราคาที่ยังคงเดิม หรืออาจจะแพงกว่าเดิม เพราะระยะเวลาผ่านไปราคาวัตถุดิบเพิ่มขึ้น ค่าแรงเพิ่มขึ้น อาจทำให้ ชิ้นผลิตภัณฑ์ราคาที่สูงขึ้นอีกด้วย [...]”

ดังนั้น ประเภทของกระบวนการผลิตผ้าทอไทลื้อ แบ่งประเภทกระบวนการผลิตผ้าทอ ไทลื้อ ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การผลิตเพื่อรอจำหน่ายและการผลิตตามคำสั่งซื้อ โดยส่วนใหญ่จะเป็นการผลิตตามคำสั่งซื้อเพราะลูกค้ามีความต้องการสินค้าที่มีความเป็นเอกลักษณ์ สามารถออกแบบลวดลายได้ตามความต้องการ ระยะเวลาในการผลิตแต่ละชิ้นก็จะขึ้นอยู่กับ ความยากง่ายของลวดลาย ลูกค้าส่วนใหญ่ก็เป็นลูกค้าประจำที่มีความชื่นชอบการสวมใส่ผ้า ทอไทลื้อและการผลิตแบบรอจำหน่ายจะเป็นการผลิตสินค้าแบบทั่วไป ตามกระแสความนิยม ของช่วงนั้นหรือตามเทศกาลต่าง ๆ เป็นการผลิตแบบขายหน้าร้านหรือออกตามบุทสินค้า ลวดลายบนผ้าจะออกแบบอย่างเรียบง่าย มีลวดลายที่หลากหลายให้ลูกค้าที่สนใจสามารถเข้า เลือกรวมและซื้อสินค้าได้

2. การจัดทำคู่มือหรือเอกสารเกี่ยวกับกระบวนการผลิตและการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับ กระบวนการทำงานอย่างถูกต้องและชัดเจน เพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถศึกษาเรียนรู้และเพื่อให้ ทราบต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตผ้าทอไทลื้อที่แท้จริง จากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้ให้ข้อมูล 5 จาก 9 ราย (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 4, 5, 6, และ 8) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือและ เอกสารเกี่ยวกับกระบวนการผลิตและการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการทำงานอย่าง ถูกต้องและชัดเจน ดังตัวอย่างจากคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 (2565) ที่กล่าวว่า

“[...] เรามีการจัดทำหนังสือคู่มือและเอกสารการสอนเกี่ยวกับการทอผ้าแต่ไม่มีการแจก หรือจำหน่าย สำหรับผู้ที่สนใจสามารถเข้ามาศึกษาเรียนรู้ได้ที่นี้ สามารถทดลองทอผ้าจริง ได้เลยหรือประชาชนทั่วไปที่สนใจอยากฝึกอาชีพสามารถเข้ามาได้เลย [...]”

เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 6 และ 8 ที่กล่าวถึงการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการทำงานอย่างถูกต้องและชัดเจน

“[...] ในขณะที่ถ้าจะมีการจดบันทึกเกี่ยวกับความยาวเท่าไร ลวดลายยังไง เหมือนเป็นการจดบันทึกเตือนความจำและเดี๋ยวนี้บางคนมีการใช้วิธีถ่ายภาพไว้ก็มี ไม่มีการบันทึกกระบวนการทำงานจะทำไปเรื่อย ๆ ขยับไปเรื่อย ๆ จะมีการจดบันทึกสัดส่วน ความสั้นและความยาว ลวดลายเท่านั้น [...]” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 2565)

“[...] ผ้าทอแต่ละทรงจะใช้ผ้าทอขนาดแตกต่างกัน จะต้องมีการตกลงกันไว้ก่อนว่าจะเอาผ้าทำอะไร แต่โดยปกติแล้วจะมีการทอผ้าพื้นไว้เป็นขนาดมาตรฐานอยู่แล้ว ช่างทอจะทราบว่า 1 ชุดจะต้องใช้ผ้าเท่าไรแต่ก็ขึ้นอยู่กับขนาดไซส์ของผู้สวมใส่ด้วย และถ้าผลิตตามคำสั่งซื้อจะได้สินค้าตามความต้องการได้เลย [...]” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6, 2565)

“[...] ต้นทุนในการผลิตคำนวณออกมาเป็น 3 ส่วน คือ ค่าแรง ค่าวัตถุดิบ และค่าดำเนินการ ค่าดำเนินการ คือ การบวกค่ากำไร ถ้าเพิ่มลวดลายจะใช้ระยะเวลาในการทอหลายวัน ค่าแรงจะเพิ่มขึ้น ราคาสินค้าก็จะเพิ่มขึ้น ความยากง่ายของลวดลายก็มีผลให้ราคาสูงขึ้นด้วย [...]” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 2565)

แต่หลักฐานที่ระบุแนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอโกลี้อศูนย์วัฒนธรรมโกลี้อวัดหยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถศึกษาเรียนรู้ และเพื่อให้ทราบต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตผ้าทอโกลี้อที่แท้จริง พบจากการที่ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 (2565) กล่าวว่า

“[...] ไม่มีการจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย แต่โดยพื้นฐานจะสามารถคำนวณได้ว่าใน 1 ชุดจะใช้วัตถุดิบไปเท่าไร สามารถคำนวณต้นทุนในการผลิตได้ สมมติผ้าพื้นต้นทุนจะมี 2 ส่วน คือ ค่าด้ายเส้นพุ่ง 1 เมตรจะราคาอยู่ 50 บาท บวกค่าเครื่องจะมีราคาเท่ากัน 50 บาท บวกค่าแรงในการทอผ้า บวกค่าบริหารจัดการ และขายผ้าพื้นที่ทอได้ในราคาเมตรละ 250 บาท ซึ่งจะมีต้นทุนวัตถุดิบอยู่ที่ 100 บาท ค่าแรง 100 บาท และค่าบริหารจัดการ 50 บาท [...]”

ดังนั้น การจัดทำคู่มือหรือเอกสารเกี่ยวกับกระบวนการผลิต มีการจัดทำคู่มือหรือเอกสารเกี่ยวกับกระบวนการผลิตสามารถเข้ามาศึกษาเรียนรู้ได้ที่ศูนย์วัฒนธรรมโกลี้อวัดหยวน เอกสารไม่มีการผลิตเพื่อแจกหรือจำหน่าย มีผู้เชี่ยวชาญประจำที่ศูนย์วัฒนธรรมโกลี้อวัดหยวน สำหรับผู้ที่สนใจสามารถเข้าสอบถาม เรียนรู้และมีอุปกรณ์ทดลองการทอผ้าให้อีกด้วย ส่วนการจัดทำเอกสารอื่น ๆ เช่น การบันทึกรายรับ-รายจ่ายหรือราคาต้นทุน เป็นต้น ไม่มีการจดบันทึกอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร เนื่องจากการทำงานอาศัยประสบการณ์เป็นหลัก

สามารถทำให้คำนวณต้นทุนสินค้าและปริมาณการใช้งาน แต่จะมีการจัดบันทึกเกี่ยวกับการจัดสัดส่วน ขนาดไซส์สินค้า เท่านั้น

3. การพัฒนากระบวนการผลิตผ้าทอไทลื้อ เป็นการศึกษาถึงกระบวนการในการผลิตผ้าทอไทลื้อ เพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถศึกษาเรียนรู้กระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูล 6 จาก 9 ราย (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 3, 4, 5, 6 และ 7) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการผลิตผ้าทอไทลื้อ ดังตัวอย่างจากคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 (2565) ที่กล่าวว่า

“[...] การผลิตด้วยแบบปั่นมือที่นำมาใช้ในการผลิตส่วนใหญ่จะผลิตเองที่บ้าน ผู้ผลิตจะทำในยามว่างเพราะมีหลายกระบวนการ จะค่อย ๆ ทำทีละขั้นตอน จากนั้นถึงจะนำมาส่งให้ทางศูนย์ฯ ข้อเสียของด้วยแบบปั่นมือ คือ การทำเส้นด้วยแต่ละคนจะทำเส้น ไม่เท่ากัน เพราะเป็นการทำมือ บางคนเส้นเล็กบางคนเส้นใหญ่ เมื่อรับซื้อมาจากชาวบ้าน ทางศูนย์ฯ จะต้องนำมาคัดแยกอีกที [...]”

เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 4, 5, 6 และ 7 ที่กล่าวถึงกระบวนการในการผลิตผ้าทอไทลื้อ

“[...] อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตเส้นใยหรือด้ายจะมีอดีต เครื่องรีดเมล็ดตอก เครื่องตี (กัง) เครื่องปั่นฝ้าย (กังปั่นฝ้าย) อุปกรณ์จะเป็นช่างในชุมชนผลิตเองและเป็นมรดกที่สืบทอดกันมา ไม่มีขายตามท้องตลาด ซื้อมาครั้งเดียวสามารถใช้ได้ตลอด [...]” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2565)

“[...] อุปกรณ์ในการทอผ้าจะมี กี่ทอผ้า ฟืม ปอกฟืม ตะกอบ กระสวย ไม้ลำปั่น ไม้พันผ้า ไม้เหยียบด ไม้หาบ ถ้ารวมทั้งหมดก็เรียกว่ากี่ทอผ้า อุปกรณ์ก็ผลิตในชุมชน ซ่อมบำรุงตามการใช้งาน-ความเสียหาย อุปกรณ์กรอด้วยก็ใช้เหมือนกัน [...]” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5, 2565)

“[...] ที่นี่ไม่มีการย้อมสีผ้า แต่จะมีการย้อมวิธีย้อมแบบธรรมชาติ เพราะเราตั้งอยู่ชุมชนในเมือง ต้นไม้หายากทำให้ไม่สามารถหาสีที่ต้องการได้ และการย้อมสีผ้าต้องใช้น้ำเยอะทำให้มีปัญหาเรื่องระบบบำบัดน้ำเสียด้วย ดังนั้น จึงเน้นไปที่สีธรรมชาติ คือ สีตุ่นและสีขาว [...]” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6, 2565)

“[...] เวลาผลิตจะมีการวางแผนไว้อยู่แล้ว เศษด้ายที่เหลือเพียงเล็กน้อย ไม่สามารถทอเป็นผืนได้ จะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการนำมาทำเป็นของที่ระลึก พวงกุญแจ ผ้าทอที่มีการฝึกทอใหม่ ผ้าทอที่ทอแล้วไม่ได้มาตรฐาน ที่เหลือจะเอามาทำพวงกุญแจ ของที่ระลึกต่าง ๆ นำมาจำหน่ายต่อได้หรือกระเป๋าใบเล็กก็สามารถทำได้ [...]” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 2565)

แต่หลักฐานที่ระบุแนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถศึกษาเรียนรู้กระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ พบจากการที่ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 (2565) กล่าวว่า

“[...] เราไม่ได้ขายตัวผลิตภัณฑ์ที่แท้จริง ทางเราจะเน้นการผลิตที่ต้นน้ำและกลางน้ำ เนื่องจากศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน จะดันเข้าสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เลยทำให้ต้องเน้นขาย Process มาก่อน Product คิดว่าเป็นจุดแข็งและจุดเด่นของท้องถิ่น ไม่สามารถเลียนแบบกันได้ ความเป็นเอกลักษณ์ [...]”

ดังนั้น การพัฒนากระบวนการผลิตผ้าทอไทลื้อ สินค้าผ้าทอไทลื้อเป็นการขายผลิตภัณฑ์ที่เน้นคุณค่าในกระบวนการผลิตมากกว่าตัวผลิตภัณฑ์ เส้นด้ายต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิตเป็นการรับซื้อจากชาวบ้านและร้านค้า ด้ายที่ผ่านกระบวนการผลิตแบบปั่นมือราคาจะสูง มีหลากหลายขั้นตอน ถือเป็นมรดกที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น อุปกรณ์ที่ใช้ในกระบวนการผลิตปัจจุบันก็หาซื้อได้ยาก ส่วนใหญ่จะเป็นการส่งต่อกันจากรุ่นสู่รุ่นเช่นกัน เส้นด้ายที่ใช้ในการทอผ้าเมื่อมีเศษด้ายที่เหลือก็สามารถนำมาต่อยอดผลิตภัณฑ์ เช่น พวงกุญแจ กระเป๋าใบเล็กของที่ระลึก และอื่น ๆ อีกหลายอย่าง ก็สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้น

ผลการวิเคราะห์การส่งมอบสินค้าผ้าทอไทลื้อ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ประกอบด้วย ผู้ประกอบการเลี้ยงไหม ผู้ประกอบการไหมสังเคราะห์ ประธานศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ สมาชิกศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ และลูกค้า จำนวน 9 ราย พบว่าข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการส่งมอบผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อ ประกอบด้วย 2 แนวทางย่อย ดังนี้

1. การพัฒนาประเภทของลูกค้าและวิธีการรับคำสั่งซื้อจากลูกค้า เพื่อให้ได้รับคำสั่งซื้อจากลูกค้าอย่างถูกต้อง และเกิดข้อผิดพลาดในส่งมอบสินค้าน้อยที่สุด จากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้ให้ข้อมูล 4 จาก 9 ราย (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 3, 6 และ 8) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาประเภทของลูกค้า และวิธีการรับคำสั่งซื้อจากลูกค้า ดังตัวอย่างจากคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 (2565) ที่กล่าวว่า

“[...] ส่วนมากเป็นลูกค้าประจำมีเกิน 50% และลูกค้าที่เป็นนักท่องเที่ยว เมื่อมีงานออกแสดงสินค้าจะมีทั้งลูกค้าประจำและลูกค้าหน้าใหม่ [...]”

เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 และ 8 ที่กล่าวถึงประเภทของลูกค้าและวิธีการรับคำสั่งซื้อจากลูกค้า

“[...] ลูกค้าประจำส่วนใหญ่จะสั่งซื้อสินค้าผ่านช่องทางไลน์ เป็นสินค้าแบบที่ลูกค้าต้องการออกแบบเอง เป็นสินค้าผลิตตามคำสั่งซื้อ ลูกค้าประจำจะเข้าใจการทำงานของศูนย์ จะไม่มีการเร่งรับสินค้า [...]” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3, 2565)

“[...] ลูกค้าใหม่ส่วนมากจะเป็นนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ แล้วเกิดความสนใจในผลิตภัณฑ์ บางรายชอบสะสมผ้าไทย บางรายซื้อกันไปเป็นของที่ระลึก เมื่อลูกค้าเข้ามาชมสินค้าจะมีช่องทางการติดต่อแบบออนไลน์ ทำให้เมื่อลูกค้าต้องการสินค้าก็สามารถติดต่อได้ทันที [...]” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8, 2565)

แต่หลักฐานที่ระบุแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เกี่ยวกับประเภทของลูกค้าและวิธีการรับคำสั่งซื้อจากลูกค้า โดยใช้ความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ของศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา พบจากการที่ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6 (2565) กล่าวว่า

“[...] ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นลูกค้าประจำที่เคยซื้อสินค้าจากทางเรา เพราะลูกค้ามีความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ ลูกค้าจะทำการสั่งซื้อสินค้าทางไลน์ว่าต้องการสินค้าประเภทไหน ลวดลายแบบไหน ทางเราก็จะทำการผลิตสินค้าตามความต้องการของลูกค้าและส่งมอบสินค้าให้แก่ลูกค้า ส่วนลูกค้าใหม่จะมีการกลับซื้อสินค้าซ้ำอีกครั้งและกลายเป็นลูกค้าประจำของทางศูนย์ฯ ต่อไป [...]”

ดังนั้น การพัฒนาประเภทของลูกค้าและวิธีการรับคำสั่งซื้อจากลูกค้าส่วนใหญ่ลูกค้าจะเป็นลูกค้าประจำมากกว่า 50% สั่งซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ ลูกค้าสามารถแจ้งความต้องการได้ว่าต้องการสินค้าประเภทไหน ลวดลายแบบไหน เมื่อรับคำสั่งซื้อแล้วเสร็จก็สามารถดำเนินการผลิตสินค้าตามคำสั่งซื้อที่ได้รับและส่งมอบให้ลูกค้า ส่วนลูกค้ารายใหม่มักเป็นนักท่องเที่ยวและลูกค้ารายย่อยที่เห็นสินค้าตามงานออกบูธต่าง ๆ บางรายเป็นลูกค้าที่ชอบสะสมผ้าไทย บางรายซื้อเก็บเป็นที่ระลึกจะมีการแนะนำช่องทางการติดต่อแบบออนไลน์ให้ลูกค้าเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกลูกค้าจะมีการกลับมาซื้อซ้ำและกลายเป็นลูกค้าประจำต่อไป

2. การพัฒนากระบวนการจัดส่งสินค้าให้แก่ลูกค้า โดยคำนึงถึงความรวดเร็วในการจัดส่งสินค้า ความปลอดภัยของสินค้านระหว่างการจัดส่ง และการติดตามสินค้า จากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้ให้ข้อมูล 4 จาก 9 ราย (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5, 6, 7 และ 9) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดส่งสินค้าให้แก่ลูกค้า ดังตัวอย่างจากคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7 (2565) ที่กล่าวว่า

“[...] ถ้าลูกค้าสั่งซื้อสินค้าที่มีการผลิตไว้เพื่อจำหน่าย จะสามารถจัดส่งสินค้าภายใน 3 วัน ในการเลือกสินค้าจะมีการถ่ายภาพตัวสินค้า เพื่อให้ลูกค้าสามารถดูรายละเอียดและสี จากนั้นถ้าลูกค้าตกลงสั่งซื้อสินค้าก็จะจัดส่งให้ต่อไป [...]”

เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 และ 9 ที่กล่าวถึงการจัดส่งสินค้าให้แก่ลูกค้า

“[...] ลูกค้าสามารถเลือกบริษัทขนส่งได้เลย ส่วนมากจะส่งผ่านไปรษณีย์ไทยเพราะมีความแน่นอนเรื่องที่อยู่ แต่ถ้าลูกค้าต้องการบริษัทขนส่งเอกชนก็จะส่งให้ตามความต้องการได้ และสำหรับลูกค้าที่มีความคุ้นเคยกันในพื้นที่หรือภายในจังหวัดก็มีการฝากสินค้าไปให้หรือหากมีธุระต้องไปแถว ๆ ที่ลูกค้าอยู่ก็จะแวะไปส่งสินค้าด้วยตัวเองก็มี [...]” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5, 2565)

“[...] ค่าจัดส่งสินค้าลูกค้าจะต้องจ่ายเอง สามารถเลือกแบบเก็บเงินปลายทางได้ โดยเฉลี่ยค่าส่งไม่เกิน 100 บาท แล้วแต่ปริมาณสินค้าที่สั่งซื้อขั้นต่ำประมาณ 30 บาท ส่วนมากจะคิดเฉลี่ยอยู่ที่ 50 บาท ใน 1 เดือน จะมีการส่งสินค้าเฉลี่ยประมาณ 2-3 ครั้ง แล้วแต่ช่วงเทศกาล [...]” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9, 2565)

แต่หลักฐานที่ระบุแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดห้วยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เกี่ยวกับการจัดส่งสินค้าให้แก่ลูกค้า โดยใช้การจดบันทึกเพื่อความถูกต้อง ชัดเจนและความใส่ใจในการติดตามสินค้าให้แก่ลูกค้า พบจากการที่ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6 (2565) กล่าวว่า

“[...] ในการจัดส่งสินค้าทุกครั้ง จะมีการจดบันทึกการส่งสินค้า ทางเราจะโทรสอบถามบริษัทขนส่งเพื่อติดตามสินค้า เมื่อสอบถามบริษัทขนส่งแล้วจะมีการโทรแจ้งลูกค้าด้วยตัวเอง ถ่ายภาพหลักฐานการส่งสินค้าให้ลูกค้าด้วยและยังไม่เคยพบปัญหาเรื่องการขนส่ง [...]”

ดังนั้น การพัฒนากระบวนการจัดส่งสินค้าให้แก่ลูกค้า การจัดส่งสินค้าให้แก่ลูกค้า ต้องคำนึงถึงความรวดเร็วในการจัดส่งสินค้า ความปลอดภัยของสินค้าระหว่างการจัดส่งและการติดตามสินค้า ถ้าลูกค้าซื้อสินค้าที่มีการผลิตเพื่อจำหน่ายจะสามารถจัดส่งสินค้าให้แก่ลูกค้าได้ทันที ลูกค้าสามารถเลือกบริษัทขนส่งได้เองตามความต้องการและส่วนมากจะจัดส่งสินค้าทางบริษัท ไปรษณีย์ไทย เนื่องจากมีความชำนาญในการจัดส่งสินค้า คำนึงกับการจัดส่งสินค้าในพื้นที่ ในการจัดส่งสินค้าแต่ละครั้งจะมีการจดบันทึกการส่งสินค้าทุกครั้ง เพื่อเป็นการติดตามสินค้าให้ถึง มือลูกค้าอย่างปลอดภัยและยังไม่เคยพบปัญหาเกี่ยวกับการขนส่ง

ผลการวิเคราะห์การส่งคืนสินค้าผ้าทอไทลื้อ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ประกอบด้วย ผู้ประกอบการเลี้ยงไหม ผู้ประกอบการไหมสังเคราะห์ ประธานศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ สมาชิกศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ และลูกค้าจำนวน 9 ราย พบว่าข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการส่งคืนผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อ ประกอบด้วย 2 แนวทางย่อย ดังนี้

1. การส่งคืนวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต เพื่อเป็นการเลือกใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพและหากวัตถุดิบไม่ได้มาตรฐานจะไม่มีนำมาใช้ในการทอผ้า จะทำการส่งคืนวัตถุดิบทั้งหมดจากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูล 3 จาก 9 ราย (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2 และ 4) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งคืนวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ดังตัวอย่างจากคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 (2565) ที่กล่าวว่า

“[...] ทางร้านจะรับตีกลับสินค้าที่ลูกค้าซื้อไปแล้วพบปัญหา เช่น เส้นไหมขาด มีรอยต่าง หรือขนาดเส้นไม่เท่ากัน เป็นต้น หากลูกค้าพบปัญหาสามารถนำกลับมาเปลี่ยนสินค้าใหม่ได้ แต่โดยปกติจะพบปัญหาที่เกิดขึ้นค่อนข้างน้อย [...]”

เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 ที่กล่าวถึงการส่งคืนวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต

“[...] ด้ายปั่นมือจะมีความหลากหลาย ทางศูนย์ฯ ก็รับซื้อไว้หมด เมื่อนำมาถักทอเป็นสินค้าก็จะเป็นเอกลักษณ์ ทางศูนย์ฯ ก็ช่วยซื้อมาตลอด ไม่มีการส่งคืนวัตถุดิบเลย [...]” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2, 2565)

แต่หลักฐานที่ระบุแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เกี่ยวกับการส่งคืนวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต โดยใช้การเลือกซื้อวัตถุดิบเท่าที่จำเป็นและรับซื้อวัตถุดิบจากชาวบ้านในชุมชน พบจากการที่ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 (2565) กล่าวว่า

“[...] ทางศูนย์ฯ ของเราจะทำการซื้อเส้นไหมจากร้านค้าเท่ากับจำนวนที่ใช้แต่ละครั้งเท่านั้น ทำให้ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับสินค้า ส่วนเส้นไหมจากธรรมชาติที่ซื้อจากชาวบ้านในชุมชนก็จะพบปัญหาเกี่ยวกับเส้นด้ายบ้างเป็นปกติอยู่แล้ว แต่เส้นด้ายปั่นมือถือว่ามีเอกลักษณ์ จึงไม่ถือว่าเป็นปัญหาและถือว่าได้ช่วยซื้อจากชาวบ้านในชุมชนอีกด้วย [...]”

ดังนั้น การส่งคืนวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเส้นด้ายที่ซื้อจากร้านค้าในชุมชน ร้านค้าทั่วไป จะมีการเลือกซื้อสินค้าเองแต่หากเมื่อพบปัญหากับสินค้า สามารถนำกลับไปเปลี่ยนสินค้าใหม่ได้ และเนื่องจากการซื้อสินค้าในแต่ละครั้งจะซื้อแค่พอที่ใช้เท่านั้นทำให้พบปัญหาเกี่ยวกับสินค้า

น้อยมาก ส่วนเส้นไหมที่รับซื้อจากชาวบ้านในชุมชน ด้ายปั่นมือเส้นเล็กบ้างใหญ่บ้าง จะพบปัญหาเป็นปกติอยู่แล้ว เพราะด้ายปั่นมือจะมีความเป็นเอกลักษณ์ จึงถือว่าไม่เป็นปัญหาเกี่ยวกับวัตถุดิบ จะเป็นการปรับใช้ให้เหมาะสมกับงานและถือเป็นการช่วยเหลือชาวบ้านในชุมชนอีกด้วย

2. การส่งคืนผลิตภัณฑ์จากลูกค้า เพื่อให้ลูกค้าได้รับความพึงพอใจอย่างมากที่สุด หากพบปัญหาเช่น ขนาดสินค้า เนื้อผ้า และอื่น ๆ ลูกค้าสามารถติดต่อเพื่อขอส่งคืนสินค้าได้ จากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้ให้ข้อมูล 3 จาก 9 ราย (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 4 และ 7) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งคืนผลิตภัณฑ์จากลูกค้าดังตัวอย่างจากคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7 (2565) ที่กล่าวว่า

“[...] เราได้เลือกสินค้าด้วยตัวเองตั้งแต่แรกอยู่แล้ว ที่ศูนย์ฯ จะถ่ายรูปสินค้ามาให้ดูก่อน ถ้าเราชอบเราก็สั่งซื้อได้เลย ทางศูนย์ฯ ก็จัดส่งมาให้ หากมีปัญหอะไรก็สามารถแจ้งได้เลย [...]”

เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 ที่กล่าวถึงการส่งคืนผลิตภัณฑ์จากลูกค้า

“[...] เราจะมีการพูดคุยกับลูกค้าก่อนทุกครั้ง ถ่ายรูปสินค้าให้ดู มีไซส์สินค้าให้เลือก และถ้าเป็นสินค้าที่ลูกค้าออกแบบเองจะมีการวัดขนาดไซส์ตามจริง ทำให้ไม่พบปัญหาเกี่ยวกับสินค้า จึงไม่พบปัญหาเรื่องการส่งคืนสินค้าจากลูกค้า [...]” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3, 2565)

แต่หลักฐานที่ระบุแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เกี่ยวกับการส่งคืนผลิตภัณฑ์จากลูกค้า โดยใช้การผลิตตามขนาดไซส์สินค้ามาตรฐาน และหากลูกค้ามีความต้องการเปลี่ยนหรือแก้ไขไซส์สินค้าสามารถส่งคืนกลับมาแก้ไขได้ พบจากการที่ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 (2565) กล่าวว่า

“[...] เราจะผลิตสินค้าออกมาในไซส์มาตรฐานของทางศูนย์ฯ มีให้เลือกไซส์ S, M, L, XL และ XXL ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เกิดจากการที่ลูกค้ารับสินค้าแล้วไม่สามารถสวมใส่ได้ ลูกค้าสามารถส่งกลับคืนสินค้าเพื่อแก้ไขขนาดไซส์สินค้าได้ [...]”

ดังนั้น การส่งคืนผลิตภัณฑ์จากลูกค้า ถือเป็นปัญหาที่พบบ่อยขึ้นน้อยมากเพราะเมื่อลูกค้าสนใจสินค้าจะมีการถ่ายภาพสินค้า พุดคุยเกี่ยวกับรายละเอียดสินค้ากับลูกค้าก่อนการตัดสินใจ จากนั้นเมื่อลูกค้าได้รับสินค้าแล้วพบปัญหาเกี่ยวกับสินค้า ซึ่งปัญหาล้วนใหญ่ที่พบ ได้แก่ ขนาดสินค้า ไซส์สินค้า ลูกค้าสามารถส่งสินค้ากลับมาทำการปรับแก้ไขได้

บทที่ 5

บทสรุป

แนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมลื้อศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ในการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมลื้อศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ตามแบบจำลอง SCOR Model 2) เพื่อเสนอแนวทางในการบริหารจัดการให้กับผู้ประกอบการ รวมทั้งแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมลื้อศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา โดยผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดต่อไปนี้

1. สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมลื้อศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ผลการศึกษาตามแบบจำลอง SCOR Model และเพื่อเสนอแนวทางในการบริหารจัดการให้กับผู้ประกอบการ รวมทั้งแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมลื้อศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนการผลิตผ้าทอไหมลื้อ ด้านวัตถุดิบในการผลิตผ้าทอไหมลื้อ ด้านกระบวนการผลิตผ้าทอไหมลื้อ ด้านการส่งมอบสินค้าผ้าทอไหมลื้อและด้านการส่งคืนสินค้าผ้าทอไหมลื้อ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ด้านการวางแผนการผลิตผ้าทอไหมลื้อ

1.1 การวางแผนเกี่ยวกับการจัดหาวัตถุดิบในการผลิตผ้าทอไหมลื้อ ศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มีการวางแผนการซื้อวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผลิตแบบเพียงพอต่อการใช้งานเท่านั้น ไม่มีการซื้อวัตถุดิบเกินความจำเป็น เนื่องจากการเก็บรักษาค่อนข้างยาก อาจทำให้มีปัญหาด้านความชื้น แมลงและอื่น ๆ ในการวางแผนการซื้อวัตถุดิบ จะไม่มีการจัดบันทึกอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร แต่จะเป็นการใช้ประสบการณ์จากการดำเนินงานทำให้สามารถประมาณการใช้งานวัตถุดิบได้ และหากมีวัตถุดิบเหลือใช้จะมีเหลือเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

1.2 การวางแผนเกี่ยวกับการผลิตผ้าทอไทลื้อ ในการวางแผนจะมีการวางแผนแบบผลิตตามคำสั่งซื้อและผลิตเพื่อรอจำหน่าย การผลิตเพื่อรอจำหน่ายจะศึกษาตลาดปัจจุบันของสังคมว่ามีความต้องการแบบไหน ลวดลายแบบไหนเป็นกระแส ผลิตสินค้าตามเทศกาลต่าง ๆ ส่วนการผลิตสินค้าตามคำสั่งซื้อ เมื่อได้รับคำสั่งซื้อจากลูกค้าจะใช้การบริหารงานอย่างเป็นระบบ ใช้หลักการทำงานแบบกลุ่ม มีการพูดคุยถึงความต้องการของลูกค้าว่าต้องการสินค้ารูปแบบไหน ลวดลายแบบไหน จากนั้นจะมีการแบ่งงานให้แต่ละบุคคลตามความถนัดในขั้นตอนต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้ได้ผลงานที่ตรงตามความต้องการของลูกค้าอย่างมากที่สุด

2. ด้านวัตถุดิบในการผลิตผ้าทอไทลื้อ

2.1 แนวทางการพัฒนาด้ายเส้นยืน เป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการทอผ้า มีลักษณะเส้นด้ายแบบขุด เรียงอยู่ในแนวขวาง เป็นด้ายที่มีคุณภาพสูง มีความทนทานและเรียบ ไม่ขรุขระ ในการเลือกซื้อด้ายเส้นยืนจะต้องมีความละเอียดในการตรวจสอบ ต้องมีการวางแผนการใช้งานในแต่ละครั้ง ควรซื้อเส้นด้ายยืนจากร้านค้าที่ซื้อเป็นประจำ เนื่องจากสีของด้ายที่นำมาใช้ทอผ้าต้องมีสีที่สม่ำเสมอ การวางแผนการใช้ด้ายเส้นยืนจะทำให้สามารถทราบถึงปริมาณการใช้วัตถุดิบ ทำให้ทางศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหยวนไม่ต้องซื้อวัตถุดิบในปริมาณที่มากเกินไป ความจำเป็น เพราะการซื้อเส้นด้ายในแต่ละครั้งสีเส้นด้ายอาจมีความผิดเพี้ยนไปจากการซื้อครั้งก่อน ควรซื้อสำหรับการใช้งานแบบครั้งต่อครั้งเท่านั้น

2.2 แนวทางการพัฒนาด้ายเส้นพุ่ง ด้ายเส้นพุ่งมีความสำคัญกับการทอผ้าเป็นอย่างมาก เนื่องจากเส้นพุ่งจะเป็นตัวกำหนดลักษณะลวดลาย ความสวยงาม ความแน่น และความประณีตของเนื้อผ้า ด้ายเส้นพุ่งมี 2 แบบ คือ เส้นด้ายแบบปั่นมือและเส้นด้ายที่ซื้อจากร้านค้า ลูกค้าสามารถเลือกว่าต้องการสินค้าจากวัตถุดิบแบบใด เมื่อรับคำสั่งซื้อจากลูกค้าจะมีการวางแผนการใช้วัตถุดิบ คำนวณปริมาณวัตถุดิบที่ใช้จากประสบการณ์จากการทำงาน จะซื้อในปริมาณที่เพียงพอต่อการใช้งานในแต่ละครั้ง ไม่มีการซื้อวัตถุดิบเกินความจำเป็น

3. ด้านกระบวนการผลิตผ้าทอไทลื้อ

3.1 ประเภทของกระบวนการผลิตผ้าทอไทลื้อ แบ่งประเภทกระบวนการผลิตผ้าทอไทลื้อ ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การผลิตเพื่อรอจำหน่ายและการผลิตตามคำสั่งซื้อ โดยส่วนใหญ่จะเป็นการผลิตตามคำสั่งซื้อ เพราะลูกค้ามีความต้องการสินค้าที่มีความเป็นเอกลักษณ์ สามารถออกแบบลวดลายได้ตามความต้องการ ระยะเวลาในการผลิตแต่ละชิ้นก็จะขึ้นอยู่กับความยากง่ายของลวดลาย ลูกค้าส่วนใหญ่ก็เป็นลูกค้าประจำที่มีความชื่นชอบการสวมใส่ผ้าทอไทลื้อ และการผลิตแบบรอจำหน่าย จะเป็นการผลิตสินค้าแบบทั่วไปตามกระแสความนิยมของช่วงนั้นหรือตามเทศกาลต่าง ๆ เป็นการผลิตแบบขายหน้าร้านหรือ

ออกตามบุทสินค้า ลวดลายบนผ้าจะออกแบบอย่างเรียบง่าย มีลวดลายที่หลากหลาย ให้ลูกค้าที่สนใจสามารถเข้าเลือกชมและซื้อสินค้าได้

3.2 การจัดทำคู่มือหรือเอกสารเกี่ยวกับกระบวนการผลิต มีการจัดทำคู่มือหรือเอกสารเกี่ยวกับกระบวนการผลิต สามารถเข้ามาศึกษาเรียนรู้ได้ที่ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหยวง เอกสารไม่มีการผลิตเพื่อแจกหรือจำหน่าย มีผู้เชี่ยวชาญประจำที่ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหยวง สำหรับผู้ที่สนใจสามารถเข้าสอบถาม เรียนรู้และมีอุปกรณ์ทดลองการทอผ้าให้อีกด้วย ส่วนการจัดทำเอกสารอื่น ๆ เช่น การบันทึกกำไร-รายจ่าย หรือราคาต้นทุน เป็นต้น ไม่มีการจดบันทึกอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เนื่องจากการทำงานอาศัยประสบการณ์เป็นหลัก สามารถทำให้คำนวณต้นทุนสินค้าและปริมาณการใช้งาน แต่จะมีการจดบันทึกเกี่ยวกับการจดสัดส่วน ขนาดไซส์สินค้าเท่านั้น

3.3 การพัฒนากระบวนการผลิตผ้าทอไทลื้อ สินค้าผ้าทอไทลื้อเป็นการขายผลิตภัณฑ์ที่เน้นคุณค่าในกระบวนการผลิตมากกว่าตัวผลิตภัณฑ์ เส้นด้ายต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิตเป็นการรับซื้อจากชาวบ้านและร้านค้า ด้ายที่ผ่านกระบวนการผลิตแบบปั่นมือราคาจะสูง มีหลากหลายขั้นตอน ถือเป็นมรดกที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น อุปกรณ์ที่ใช้ในกระบวนการผลิตปัจจุบันก็หาซื้อได้ยาก ส่วนใหญ่จะเป็นการส่งต่อกันจากรุ่นสู่รุ่นเช่นกัน เส้นด้ายที่ใช้ในการทอผ้าเมื่อมีเศษด้ายที่เหลือก็สามารถนำมาต่อยอดผลิตภัณฑ์ เช่น พวงกุญแจ กระเป๋าใบเล็ก ของที่ระลึก และอื่น ๆ อีกหลายอย่าง ก็สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้น

4. ด้านการส่งมอบสินค้าผ้าทอไทลื้อ

4.1 การพัฒนาประเภทของลูกค้าและวิธีการรับคำสั่งซื้อจากลูกค้า ส่วนใหญ่ลูกค้าจะเป็นลูกค้าประจำมากกว่า 50% สั่งซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ ลูกค้าสามารถแจ้งความต้องการได้ว่าต้องการสินค้าประเภทไหน ลวดลายแบบไหน เมื่อรับคำสั่งซื้อแล้วเสร็จก็สามารถดำเนินการผลิตสินค้าตามคำสั่งซื้อที่ได้รับและส่งมอบให้ลูกค้า ส่วนลูกค้ารายใหม่มักเป็นนักท่องเที่ยวและลูกค้ารายย่อยที่เห็นสินค้าตามงานออกบูธต่าง ๆ บางรายเป็นลูกค้าที่ชอบสะสมผ้าไทย บางรายซื้อเก็บเป็นที่ระลึก จะมีการแนะนำช่องทางการติดต่อแบบออนไลน์ให้ลูกค้าเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวก ลูกค้าจะมีการกลับมาซื้อซ้ำและกลายเป็นลูกค้าประจำต่อไป

4.2 การพัฒนากระบวนการจัดส่งสินค้าให้แก่ลูกค้า การจัดส่งสินค้าให้แก่ลูกค้าต้องคำนึงถึงความรวดเร็วในการจัดส่งสินค้า ความปลอดภัยของสินค้านระหว่างการจัดส่ง และกรติดตามสินค้า ถ้าลูกค้าซื้อสินค้าที่มีการผลิตเพื่อรอจำหน่ายจะสามารถจัดส่งสินค้าให้แก่ลูกค้าได้ทันที ลูกค้าสามารถเลือกบริษัทขนส่งได้เองตามความต้องการ และส่วนมากจะจัดส่งสินค้าทางบริษัทไปรษณีย์ไทย เนื่องจากมีความชำนาญในการจัดส่งสินค้า คู่ขนานกับการจัดส่ง

1. ด้านการวางแผนการผลิตผ้าทอไทลื้อ จากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ที่มีอาชีพการทอผ้าเป็นอาชีพรองจะไม่มี การวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ ไม่มีการตั้งเป้าหมายหรือกำหนดเวลาในการผลิตและไม่มี การตั้งเป้าหมายว่าจะต้องผลิตจำหน่ายเท่าใด ส่วนสมาชิกที่มีอาชีพทอผ้าเป็นหลักนั้น มีกระบวนการวางแผนเพื่อการทำงานโดยพิจารณาจากความสามารถในการทอผ้าเป็นหลัก จากนั้นจึงมีการวางแผนเกี่ยวกับการจัดหาวัตถุดิบในการผลิตผ้าทอไทลื้อ เพื่อเป็นการจัดสรรวัตถุดิบให้เพียงพอต่อความต้องการใช้งาน ไม่ให้เกิดการซื้อวัตถุดิบเกินความจำเป็น และการวางแผนเกี่ยวกับการผลิตผ้าทอไทลื้อ เป็นการทำงานแบบอาศัยประสบการณ์ และไม่มี การพยากรณ์ยอดขายก่อนการวางแผนผลิต การวางแผนเบื้องต้นนั้น จะเป็นการแบ่งงานตามความถนัดของแต่ละบุคคล ส่งผลให้ไม่มี การตั้งเป้าหมายในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนอย่างชัดเจน รวมทั้งไม่มี การจัดบันทึกรายละเอียดแผนและผลการทำงานจริง ทำให้ไม่สามารถวัดผลการทำงานได้ เสนอให้หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มประกอบอาชีพทอผ้าเป็นอาชีพหลัก และควรมีการจัดบันทึกเกี่ยวกับการวางแผน การทำงานให้เกิดความชัดเจน สามารถใช้เป็นข้อมูลเพื่อวัดผลการทำงานได้

2. ด้านวัตถุดิบในการผลิตผ้าทอไทลื้อ จากการสัมภาษณ์วัตถุดิบสามารถหาได้จากผู้จำหน่ายภายในท้องถิ่นและหาซื้อจากร้านค้าทั่วไป วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตด้ายเส้นยืนเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการทอผ้า จะต้องมียลักษณะเส้นด้ายแบบซุด เรียงอยู่ในแนวขวาง เป็นด้ายที่มีคุณภาพสูง มีความทนทาน และเรียบ ไม่ขรุขระ โดยจะมีเส้นพุ่งคอยขัดสลับให้กลายเป็นผืนผ้า และลวดลายต่าง ๆ โดยการซื้อด้ายเส้นยืนในการผลิตผ้าทอไทลื้อจะต้องมีความละเอียดในการตรวจสอบด้ายเส้นยืน ต้องมีการวางแผนการใช้งานในแต่ละครั้ง ส่วนด้ายเส้นพุ่ง จะเป็นตัวกำหนดลักษณะลวดลาย ความสวยงาม ความแน่นและความประณีตของเนื้อผ้า โดยใช้ทอ สลับกับด้ายเส้นยืน ด้ายเส้นพุ่งมักพันหรือม้วนอยู่ในหลอด โดยการใช้ด้ายเส้นพุ่งในการผลิตผ้าทอไทลื้อนั้นจะต้องมีการวางแผนงาน ต้องมีการเตรียมวัตถุดิบให้พอดี และออกแบบสินค้าให้ตรงตามความต้องการของลูกค้า กระบวนการจัดหาวัตถุดิบ จะสำรวจความต้องการทอผ้าของสมาชิกแต่ละราย และคำนวณปริมาณวัตถุดิบตามประสบการณ์

3. ด้านกระบวนการผลิตผ้าทอไทลื้อ จากการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะผลิตตามคำสั่งซื้อของลูกค้า จะมีการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อรอคำสั่งซื้อ มีการวางแผนเพื่อเตรียมวัตถุดิบให้เพียงพอ ระยะเวลาในการทอผ้าจะขึ้นอยู่กับความยากง่ายของลวดลายที่ลูกค้าต้องการและการทอผ้าแบบรอจำหน่ายตามงานเทศกาลต่าง ๆ สมาชิกส่วนใหญ่จะใช้เวลาจากการว่างงานจากอาชีพหลัก ผลิตสินค้าตามกระแส ลวดลายที่เป็นที่นิยม เพื่อที่ลูกค้าสามารถซื้อได้เลยทันที

นอกจากนี้ยังพบว่า ทางศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน มีการจัดทำคู่มือและเอกสารเกี่ยวกับกระบวนการผลิต เพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถเข้ามาศึกษาเรียนรู้ แต่ไม่มีการจัดบันทึกปริมาณการผลิตในแต่ละวัน ไม่มีการบันทึกรายรับ-รายจ่าย มีเพียงการจดบันทึกที่สมาชิกมีการเบิกเส้นไหม และปริมาณผ้าที่ทอเสร็จแล้ว เพื่อใช้ในการคำนวณค่าตอบแทนให้แก่สมาชิก โดยอาศัยประสบการณ์สามารถคำนวณต้นทุนในการผลิตได้ ดังนั้นจึงควรมีการจดบันทึกข้อมูลกระบวนการผลิต จัดทำบันทึกรายรับ-รายจ่าย เพื่อใช้ในการคำนวณค่าตอบแทนให้แก่สมาชิก และสามารถทราบต้นทุน-กำไรได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

4. ด้านการส่งมอบสินค้าผ้าทอไทลื้อ จากการสัมภาษณ์ลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นลูกค้าประจำที่มีความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ของทางศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน โดยวิธีการส่งสินค้าจะใช้บริษัทของไปรษณีย์ไทยเป็นหลัก และบริษัทขนส่งของเอกชนบ้างตามความต้องการของลูกค้า บางส่วนจะมาการจัดส่งสินค้าให้ถึงมือลูกค้าเองและลูกค้ามีการนัดรับสินค้าตามสถานที่ต่าง ๆ จากการใช้งานบริษัทขนส่งในการส่งสินค้า พบว่า บริษัทไปรษณีย์ไทย สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ลูกค้าได้มากที่สุด เพราะมีความชำนาญในการส่งสินค้าตามบ้าน ไม่จุกจิก ลูกค้าส่วนใหญ่จึงนิยมให้จัดส่งสินค้ากับบริษัทไปรษณีย์ไทย และลูกค้าใหม่จะเป็นการบอกต่อหรือเห็นตามเว็บไซต์ต่าง ๆ เมื่อลูกค้าทำการสั่งซื้อสินค้า ลูกค้าก็สามารถเลือกบริษัทขนส่งได้เองเช่นกัน ทางศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วนจะมีการบันทึกและติดตามสินค้าทุกชิ้น เพื่อให้สินค้าถึงมือลูกค้าอย่างถูกต้อง ดังนั้นควรมีการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าให้มากขึ้น ควรมีการขายสินค้าแบบออนไลน์ เพิ่มทางเลือกบริษัทขนส่งให้แก่ลูกค้า ทางศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วนจะมีการบันทึกและติดตามสินค้าทุกชิ้น เพื่อให้สินค้าถึงมือลูกค้าอย่างถูกต้อง

5. ด้านการส่งคืนสินค้าผ้าทอไทลื้อ จากการสัมภาษณ์ทางศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน จะเจอปัญหาการส่งคืนสินค้าและวัตถุบ่น้อยมาก เนื่องจากในการสั่งซื้อวัตถุบในแต่ครั้งจะทำการเลือกวัตถุบด้วยตนเอง และเลือกใช้วัตถุบที่มีคุณภาพทุกชิ้น และการรับคืนผ้าทอไทลื้อจากลูกค้า นั้น ก็พบได้น้อยเช่นกัน เนื่องจากก่อนการสั่งซื้อสินค้าจะมีการส่งภาพสินค้าให้แก่ลูกค้า ให้ลูกค้าสามารถเห็นลวดลายและสีของสินค้าก่อนการซื้อทุกครั้ง และที่มีการส่งคืนสินค้านั้น เกิดจากขนาดการสวมใส่ที่ไม่พอดี จะมีการส่งคืนสินค้าเพื่อแก้ไขขนาดให้สวมใส่ได้พอดี แล้วทำการส่งให้ลูกค้าอีกครั้ง ดังนั้นเสนอให้มีการถ่ายภาพสินค้าให้ลูกค้า เพื่อให้ลูกค้าได้เลือกขนาดสินค้าให้ถูกต้องก่อนการส่งมอบเป็นการลดปัญหาการส่งคืนสินค้า

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมีข้ออภิปรายเกี่ยวกับแนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมลือศูนย์วัฒนธรรมไหมลือวัดห้วยวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา สามารถอภิปรายผลได้ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนการผลิตผ้าทอไหมลือ ด้านวัตถุดิบในการผลิตผ้าทอไหมลือ ด้านกระบวนการผลิตผ้าทอไหมลือ ด้านการส่งมอบสินค้าผ้าทอไหมลือ และด้านการส่งเสริมสินค้าผ้าทอไหมลือ ดังนี้

1. ด้านการวางแผนการผลิตผ้าทอไหมลือ ในการวางแผนซื้อวัตถุดิบจะซื้อแบบพอดี โดยจะอาศัยประสบการณ์ในการคำนวณปริมาณการใช้งานของสมาชิกแต่ละคน ไม่มีการซื้อวัตถุดิบมาเก็บไว้ เนื่องจากการเก็บรักษาที่ค่อนข้างยาก และการจัดซื้อวัตถุดิบสามารถหาซื้อได้ง่ายในท้องถิ่นและร้านค้าในชุมชน และในการวางแผนการผลิตผ้าทอไหมลือของสมาชิกกลุ่มไม่มีการวางแผนการทำงานที่ชัดเจน รวมทั้งไม่มีการตั้งเป้าหมายเพื่อวัตถุประสงค์การดำเนินงานอย่างเป็นทางการแต่เป็นการจดบันทึกข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์การดำเนินงาน โดยสนใจที่เงินสดรับเงินสดจ่ายและผลกำไรที่เป็นเงินสดเป็นหลัก ส่งผลให้ไม่สามารถวัดผลและควบคุมการดำเนินงานในด้านอื่น เช่น คุณภาพ กำลังการผลิต ประสิทธิภาพ เป็นต้น โดยผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชนิศา มณีรัตน์รุ่งโรจน์ (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการห่วงโซ่อุปทานของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าไหม พบว่า กลุ่มที่ทอผ้าเป็นอาชีพหลักและอาชีพรอง มีกระบวนการวางแผนเพื่อการทำงานประจำวัน โดยพิจารณาจากความสามารถในการทอผ้าเป็นหลัก จากนั้นจึงวางแผนสั่งซื้อวัตถุดิบและเตรียมการผลิต แต่ไม่มีการพยากรณ์ยอดขายผ้าไหมก่อนการวางแผนผลิต เนื่องจากผ้าไหมเป็นสินค้าที่เก็บไว้ได้นาน อีกทั้งลูกค้ายังมีความต้องการซื้อมากกว่าความสามารถในการผลิตของกลุ่มอาชีพ อีกทั้งสอดคล้องกับการศึกษาของ ธนาภรณ์ สมานทอง (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการห่วงโซ่อุปทานผ้าไหมทอมือในจังหวัดสุรินทร์เพื่อยกระดับให้เป็นสินค้า OTOP PREMIUM พบว่า กลุ่มส่วนใหญ่ในการผลิตผ้าไหมทอมือไม่มีการวางแผนจะทำงานตามประสบการณ์โดยไม่มีการตั้งเป้าหมายหรือกำหนดเวลาในการผลิตและไม่มีการตั้งเป้าหมายว่าจะต้องจำหน่ายมากเพียงใด ซึ่งในกลุ่มที่มีการวางแผนนั้นจะวางแผนแค่เบื้องต้นในเรื่องการแบ่งงานตามความถนัดของสมาชิกกลุ่มในการทำ งานแต่ละวันจะทำงานตามประสบการณ์

2. ด้านวัตถุดิบในการผลิตผ้าทอไหมลือ การจัดซื้อวัตถุดิบสามารถหาซื้อได้ด้วยเงินสดภายในท้องถิ่น รับซื้อเส้นไหมจากสมาชิกในชุมชน โดยจะคำนวณหาปริมาณวัตถุดิบที่ต้องซื้อตามประสบการณ์ของตนเอง โดยไม่มีการจดบันทึกใด ๆ วัตถุดิบจะเลือกใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพสามารถใช้งานได้ยาวนาน สีสันชัดเจนตามความต้องการของลูกค้า โดยผลการศึกษาสอดคล้องกับ

ผลการศึกษาของ ธนาภรณ์ สมานทอง (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการโซ่อุปทาน ผ้าไหมทอมือในจังหวัดสุรินทร์เพื่อยกระดับให้เป็นสินค้า OTOP PREMIUM พบว่า การสั่งซื้อวัตถุดิบเนื่องจากการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมนั้นทำให้เส้นไหมไม่เพียงพอจึงได้ทำการสั่งซื้อบางส่วน และในกลุ่มที่ทำการสั่งซื้อส่วนใหญ่มักจะไม่มีความรู้ในการผลิตเส้นไหมเอง และในการสั่งซื้อส่วนใหญ่ไม่มีการจดบันทึกข้อมูล อีกทั้งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชนิศา มณีรัตน์รุ่งโรจน์ และขวัญกมล ดอนขวา (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการห่วงโซ่อุปทานของผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า กลุ่มทอผ้าควรใช้เกณฑ์คุณภาพในการเลือกซื้อวัตถุดิบและควรซื้อจากผู้จำหน่ายปัจจัยการผลิตรายเดิม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคู่ค้า

3. ด้านกระบวนการผลิตผ้าทอไหมลื้อ กระบวนการผลิตในทุก ๆ ขั้นตอน ส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดมาจากจากรุ่นสู่รุ่น กระบวนการผลิตได้รับการถ่ายทอดมาและไม่มีการจดบันทึก แต่ทางศูนย์วัฒนธรรมไหมลื้อวัดห้วยหวมมีการจัดทำเอกสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตไว้ให้ผู้สนใจสามารถเข้ามาศึกษาเรียนรู้ได้ ในการผลิตสินค้าจะผลิตตามคำสั่งซื้อของลูกค้าเป็นหลัก จะมีการกระจายงานให้แก่สมาชิกในกลุ่มตามความถนัดของแต่ละบุคคล อาศัยประสบการณ์ในการคำนวณปริมาณการใช้วัตถุดิบในการผลิตผ้าทอไหมลื้อ เมื่อได้รับคำสั่งซื้อจากลูกค้า ระยะเวลาในการทอผ้านั้นจะขึ้นอยู่กับความยากง่ายของลวดลายที่ลูกค้าต้องการ มีการฝึกสมาชิกให้เรียนรู้ลวดลายผ้าใหม่ ๆ ตามกระแส และบางส่วนมีการผลิตเพื่อรอจำหน่ายเป็นการผลิตเพื่อขายตามบุชขายสินค้าต่าง ๆ เพื่อให้ลูกค้าที่สนใจ สามารถเลือกซื้อสินค้า ลวดลายจะผลิตลวดลายที่เป็นที่นิยมและลวดลายที่เป็นกระแสตามสังคม ราคาของสินค้าแต่ละชิ้นก็จะขึ้นอยู่กับความยากง่ายของลวดลายเช่นกัน โดยผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ ธนาภรณ์ สมานทอง (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการโซ่อุปทานผ้าไหมทอมือในจังหวัดสุรินทร์เพื่อยกระดับให้เป็นสินค้า OTOP PREMIUM พบว่า ในส่วนของการผลิตเพื่อรอจำหน่ายนั้นจะทำการผลิตอย่างต่อเนื่องทุกกลุ่ม โดยการผลิตนั้นจะผลิตลวดลายสีเส้นตามที่ผู้ผลิตต้องการ และความนิยมของลูกค้า อีกทั้งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชนิศา มณีรัตน์รุ่งโรจน์ และขวัญกมล ดอนขวา (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการห่วงโซ่อุปทานของผ้าไหมในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า กระบวนการผลิตหลักในการทอผ้าไหมไม่ว่าจะเป็นการพอกเส้นไหม การย้อมเส้นไหม การกรอ เส้นไหมพุ่ง การกรอเส้นไหมยีนและการทอผ้าไหม ส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดมาจากคนรุ่นก่อน ๆ และความรู้ในการผลิตบางส่วนก็ได้รับการฝึกอบรมจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งกระบวนการผลิตที่ได้รับการถ่ายทอดมา จะไม่มีการจดบันทึกไว้ และผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ ชนิศา มณีรัตน์รุ่งโรจน์ (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการโซ่อุปทานของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าไหม

พบว่า กลุ่มอาชีพที่ทอผ้าเป็นอาชีพหลักใช้แรงงาน รวมทั้งเวลาในการผลิตแต่ละขั้นตอนค่อนข้างแน่นอนและใช้เวลาน้อยกว่ากลุ่มอาชีพที่ทอผ้าเป็นอาชีพรอง แต่ทุกกลุ่มอาชีพไม่มีการจัดบันทึกปริมาณการผลิตที่ได้ในแต่ละวัน มีเพียงการบันทึกปริมาณเส้นไหมที่สมาชิกเบิกไปทอและปริมาณผ้าไหมที่ทอเสร็จแล้วเท่านั้น เพื่อใช้ในการคำนวณค่าตอบแทนของสมาชิก ส่งผลให้ขาดการวัดผลการดำเนินงานของกลุ่ม อีกทั้งยังประสบปัญหาเรื่องขาดแคลนแรงงานในการทอผ้าไหม

4. ด้านการส่งมอบสินค้าผ้าทอไทลื้อ การส่งมอบสินค้าผ้าทอไทลื้อให้ลูกค้าจะเน้นการใช้บริการกับขนส่งไปรษณีย์ไทย เพราะมีความสะดวก มีการรับประกันสินค้า และมีความชำนาญในการจัดส่งสินค้าให้แก่ลูกค้า และลูกค้าก็สามารถเลือกบริษัทขนส่งเอกชนที่ต้องการได้ด้วย ลูกค้าบางส่วนสามารถเข้ามารับสินค้าได้ด้วยตนเองที่ศูนย์วัฒนธรรมฯ หรือสามารถนัดรับตามสถานที่ต่าง ๆ ได้ เมื่อมีการออกใบสินค้าตามสถานที่ต่าง ๆ ก็สามารถนำสินค้าได้เช่นกัน โดยผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ ธนาภรณ์ สมานทอง (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการโซ่อุปทานผ้าไหมทอมือในจังหวัดสุรินทร์เพื่อยกระดับให้เป็นสินค้า OTOP PREMIUM พบว่า การจัดส่งสินค้าของกลุ่มผ้าไหมทอมือให้แก่ลูกค้าจะจัดส่งสินค้าให้แก่ลูกค้าโดยการใช้บริการขนส่งไปรษณีย์ไทยและบริษัทขนส่งเอกชน และผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ ชนิศา มณีรัตนรุ่งโรจน์ (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการโซ่อุปทานของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าไหม พบว่า จัดส่งผ้าไหมให้ลูกค้าผ่านทางรถโดยสารสาธารณะ กลุ่มอาชีพจึงไม่มีการจัดบันทึกใด ๆ เกี่ยวกับการส่งมอบผ้าไหมให้ลูกค้า แต่จะเก็บเอกสารที่ออกโดยผู้รับจ้างขนส่งเพื่อเป็นหลักฐานในการส่งของเท่านั้น

5. ด้านการส่งคืนสินค้าผ้าทอไทลื้อ การส่งคืนผ้าทอไทลื้อพบได้น้อยมาก เนื่องจากก่อนการสั่งซื้อสินค้าจะมีการถ่ายภาพสินค้าให้ลูกค้าสามารถเลือกชมได้ตามความต้องการ และสินค้าที่ลูกค้าออกแบบเอง ส่วนใหญ่จะมีการส่งคืนสินค้าเพื่อให้ทางศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน ทำการแก้ไขขนาดไซส์สินค้าให้ แล้วทำการส่งสินค้าให้ลูกค้าอีกครั้ง โดยใช้บริษัทขนส่งตามความต้องการของลูกค้า โดยผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ ธนาภรณ์ สมานทอง (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการโซ่อุปทานผ้าไหมทอมือในจังหวัดสุรินทร์เพื่อยกระดับให้เป็นสินค้า OTOP PREMIUM พบว่า ก่อนการสั่งซื้อสินค้าจะมีการส่งภาพสินค้าให้แก่ลูกค้า ซึ่งการถ่ายรูปสินค้าบางชิ้นเมื่อเทียบกับสินค้าจริงสีไม่ตรง เนื่องจากการใช้มือถือถ่ายรูปนั้นทำให้ไม่มีความคมชัดของลายเส้นไหมและสีของภาพสินค้าไม่สวยงามเท่ากับการใช้กล้องถ่ายรูป นอกจากนี้แสงในภาพยังทำให้สีของผ้าเปลี่ยนเมื่อทำการส่งไปให้ลูกค้าจึงเกิดการส่งสินค้ากลับ เพราะไม่ตรงตามต้องการของลูกค้า และสอดคล้องกับการศึกษาของ ชนิศา มณีรัตนรุ่งโรจน์

และขวัญกมล ดอนขวา (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการห่วงโซ่อุปทานของผ้าไหม ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า กลุ่มอาชีพทอผ้าไหมรับคืนผ้าไหมน้อยมาก จึงไม่มีการวางแผน และจัดบันทึกข้อมูลใด ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมการส่งคืน ในส่วนการรับคืนผ้าไหมมีเฉพาะการรับคืนผ้าไหมที่ทอตามคำสั่งซื้อจากการขายส่งให้ลูกค้าประจำซึ่งมีการรับคืนผ้าไหมน้อยมาก หรือประมาณปีละ 1 ครั้ง โดยลูกค้าจะส่งคืนผ้าไหม มาทางไปรษณีย์ ทางกลุ่มจะแก้ปัญหาผ้าไหมที่รับคืนมาโดยการนำไปจำหน่ายให้แก่ลูกค้ารายอื่นแทน แต่ไม่ได้มีการจัดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุ ปริมาณ หรืออื่น ๆ เกี่ยวกับการรับคืนผ้าไหม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กระบวนการวางแผน ควรมีการจัดบันทึกอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดบันทึกผลการดำเนินงานจริงในทุกขั้นตอน มีการตั้งเป้าหมายปริมาณการจัดซื้อวัตถุดิบ ปริมาณผลผลิตในแต่ละขั้นตอน นอกจากนี้ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อที่จะสามารถใช้ฐานข้อมูลในการวางแผนและวัดผลการดำเนินงาน เพื่อป้องกันการจัดเก็บวัตถุดิบมากเกินไป หรือน้อยเกินไป นอกจากนี้ควรมีการวางแผนกำลังคนในสอดคล้องกับการทำงาน
2. กระบวนการจัดหาวัตถุดิบ ควรใช้เกณฑ์คุณภาพในการเลือกซื้อวัตถุดิบ เมื่อมีการวางแผนการทำงานจะทำให้การซื้อวัตถุดิบเพียงพอต่อการใช้งาน และการรวมกลุ่มจะสามารถเพิ่มอำนาจในการต่อรองกับผู้จำหน่าย และควรซื้อจากผู้จำหน่ายรายเดิม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคู่ค้า
3. กระบวนการผลิต ควรมีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน มีการกระจายงานอย่างทั่วถึงในแต่ละสมาชิกแต่ละคน ควรมีการจัดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการผลิต เพื่อเป็นข้อมูลในการคิดต้นทุนวัตถุดิบ ต้นทุนค่าแรง และต้นทุนอื่น ๆ ในการผลิตผ้าทอไหม เพื่อจะได้จัดสรรกำลังคนให้สอดคล้องกับการทำงาน และควรมีเครือข่ายในระหว่างกลุ่มอาชีพด้วยกัน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และลดต้นทุนทางอ้อม
4. กระบวนการส่งมอบ ลูกค้าจะมีทั้งลูกค้าที่เป็นลูกค้าประจำและลูกค้าทั่วไป คำสั่งซื้อส่วนใหญ่จะเป็นการผลิตแบบตามคำสั่งของลูกค้า ทำให้มักเกิดปัญหาการผลิตสินค้าไม่ทันส่งมอบ เนื่องจากขาดแคลนคนทอผ้า ดังนั้นควรมีการวางแผนการทำงานล่วงหน้า และส่งมอบสินค้าให้ทันตามกำหนดเวลา ควรมีการจัดบันทึกการใช้บริการขนส่งสินค้า เพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุดให้แก่ลูกค้า นอกจากนี้ ควรเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า เพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือก

ให้ลูกค้าสามารถเข้าถึงสินค้าได้มากขึ้น รวมทั้งการสร้างเครือข่ายในกลุ่มผู้ทอผ้า เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองให้กับลูกค้า และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดผ้า

5. กระบวนการส่งคืน ควรมีการจัดบันทึกข้อมูล เนื่องจากมีการส่งคืนน้อยมาก ควรเก็บข้อมูลไว้เพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาต่อไป และควรให้ความสำคัญกับกระบวนการผลิต และกระบวนการจัดส่ง เพื่อเป็นการลดอัตราการส่งคืนสินค้าจากลูกค้าและเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานผ้าทอไหมลือศูนย์วัฒนธรรมไหมลือวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา โดยใช้แบบจำลองอื่น ๆ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับกลุ่มอาชีพ

2. ควรมีการศึกษาแนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานผ้าทอไหมลือในระดับภูมิภาคหรือระดับประเทศ เพื่อทำการเปรียบเทียบถึงจุดเด่นและจุดที่ควรปรับปรุงในภาพรวมได้ชัดเจนมากขึ้น

3. ควรนำแบบจำลอง SCOR Model ไปใช้ทำการวิจัยกับสินค้าอื่น ๆ

บรรณานุกรม

- กิตติยา ปริญญาสุรเดช และปรียาณัฐ เอื้อบศิริเมธี. (18-19 มิถุนายน 2558). การจัดการใช้
อุปทานผ้าชีนยวน บ้านโนนกลุ่ม อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา. ใน **การประชุม
วิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “สร้างสรรค์และพัฒนา เพื่อก้าวหน้าสู่
ประชาคมอาเซียน” ครั้งที่ 2** (หน้า 563-570). นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา
กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2561). **จำนวนผู้ผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งทอและ
เครื่องนุ่งห่ม**. สืบค้นเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2564 จาก
https://www.ditp.go.th/contents_attach/669597/669597.pdf
- ชนิศา มณีรัตน์รุ่งโรจน์. (2556). **การจัดการใช้อุปทานของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
ประเภทผ้าไหม**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง บช.บ., มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
สุรนารี, นครราชสีมา.
- ชนิศา มณีรัตน์รุ่งโรจน์ และขวัญกมล ดอนขวา. (2561). การจัดการใช้อุปทานของผ้าไหม
ในจังหวัดนครราชสีมา. **วารสารเทคโนโลยีสุรนารี**. 12(2), 85-107.
- ณัฐพล พจนาประเสริฐ และคณะ. (2561). **แนวทางการยกระดับศักยภาพเกษตรกร
ผู้เลี้ยงไหมอีรี่ในเชิงอุตสาหกรรม**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง วท.บ.,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ถิรายุ เมี้ยนทอง. (2551). **การพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพของกิจกรรมในโซ่อุปทาน
ของ บริษัท นำรุ่งไทยนิตติ้ง จำกัด**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง บช.บ.,
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, กรุงเทพฯ.
- ธนาภรณ์ สมานทอง. (2561). **การจัดการใช้อุปทานผ้าไหมทอมือในจังหวัดสุรินทร์
เพื่อยกระดับให้สินค้า OTOP PREMIUM**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
วท.ม., มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพฯ.
- ธนาภรณ์ สุทธิโพธิ์ และคณะ. (2564). การจัดการซัพพลายเชนการผลิตผ้าทอ : กรณีศึกษา
ผ้าทอจอมป่า ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก. ใน **การประชุมวิชาการ
ระดับชาติ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร** (หน้า 651-658).
กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

นิตยา มหาไชยวงศ์ และคณะ. (2553). **การพัฒนาเชื่อมโยงการผลิตไหมอีรี่**

จากภาคเกษตรสู่ภาคอุตสาหกรรมและตลาดทางเลือก. กรุงเทพฯ:

สำนักงานประสานงานวิจัยและพัฒนา.

เพียรวิ สายทองสุข. (2559). **กลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในการเพิ่มขีด**

ความสามารถทางการแข่งขันผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นประเภทผ้าขึ้นตีนจก

(ผ้าคูบัว). วิทยานิพนธ์ บธ.ม., มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์,

นครปฐม.

รัศจिरางค์ นันทวีรวงศ์ และกาญจนา กาญจนสุนทร. (2551). **การจัดการห่วงโซ่อุปทานเพื่อเพิ่ม**

ศักยภาพการแข่งขันในอุตสาหกรรมผ้าไหมไทย กรณีศึกษา ห้างหุ้นส่วนจำกัด ผ้าไหม

ไทย. วารสาร UTCC Graduate Research Conference 2008, 3, 1211-1219.

วริศรา เหมือนสุทธรวงศ์. (2563). **อุตสาหกรรมผลิตสิ่งทอและเครื่องแต่งกายปี 2563.**

สืบค้นเมื่อ 19 ตุลาคม 2564, จาก

https://www.gsbresearch.or.th/wpcontent/uploads/2020/09/IN_textile_8_63_detail-1.pdf

วิทยา สุหฤทธดำรง. (2546). **การจัดการห่วงโซ่อุปทาน = Supply chain Management :**

strategy, planning, and operation. กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า.

วีระพันธ์ อະนันชัย และนพรัตน์ ลิทธิโชคธนารักษ์. (2553). **การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์และ**

รูปแบบการตลาดผ้าทอไทลื้อ เพื่อความยั่งยืนของชุมชนบ้านทุ่งมอก อำเภอลำปาง

จังหวัดพะเยา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 4(1), 57-66.

สุวรรณชัย โลหะวัฒนกุล. (2546). **Integrated Supply Chain in Garment Industry.** สืบค้น

เมื่อ 6 มิถุนายน 2564, จาก

<http://www2.ftpi.or.th/dwnld/pworld/pw45/45integrated.pdf>.

สุพจน์ เหล่างาม และธัญญา วสุศรี. (2550). **การปรับปรุงกระบวนการเติมเต็มคำสั่งซื้อด้วย**

แบบจำลองกระบวนการธุรกิจ: กรณีศึกษา บริษัทอุตสาหกรรมสิ่งทอในประเทศไทย.

วารสารพระจอมเกล้าลาดกระบัง, 15(2), 1-15.

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว), **แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาด**

กลางและขนาดย่อม ฉบับ 3. 2555-2559. สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2564,

จาก https://sme.go.th/upload/mod_download/แผนแม่บท%203.pdf.

- สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมรายสาขา กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2559). **ห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมสิ่งทอทั้งระบบ**. สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2564, จาก https://sme.go.th/upload/mod_download/แผนแม่บท%203.pdf.
- สมหญิง ชูประยูร และคณะ. (2559). **การพัฒนาศักยภาพโลจิสติกส์ใหม่ไทยและปฏิบัติการประยุกต์ใช้ต้นแบบโลจิสติกส์ในกลุ่มโซ่อุปทาน เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน**. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนาหม่อนไหม กรมหม่อนไหม.
- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2563). **ดัชนีอุตสาหกรรม (รายเดือนและรายผลิตภัณฑ์) ปีฐาน 2559**. สืบค้นเมื่อ 6 พฤษภาคม 2564, จาก <https://www.oie.go.th/view/1/ดัชนีอุตสาหกรรม/TH-TH>.
- เอกรัตน์ เอกศาสตร์. (2562). กลยุทธ์การจัดการโซ่อุปทานเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและเพิ่มผลการดำเนินงานของธุรกิจขนาดย่อมประเภทธุรกิจผ้าไหมทอมือในพื้นที่กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์. **วารสารวิชาการบริหารธุรกิจสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตน-ราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**, 8(2). 22-46.
- APICS. (2017). **SCOR Framework**. Retrieved May 8, 2021, from <http://www.apics.org/apics-for-business/products-and-services/apics-scc-frameworks/scor>.
- Duangpun, K. and Thananya, W. (2007). Implementing Supply Chain Management in Thailand Textile Industry. **International Journal of Information Systems for Logistics and Management**. 2(2), 107-116.
- Handfield, R., Ernest, L., and Nichols, Jr. (2008). **Introduction to Supply Chain Management (2nd)**. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Supply Chain Council. (2011). **What is SCOR?** Retrieved May 8, 2021, from <http://supplychain.org/scor>.
- Stephens, S. (2001). Supply chain operations reference model version 5.0: a new tool to improve supply chain efficiency and achieve best practice. **Information Systems Frontiers**, 3(4), 471-476.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยพะเยา
UNIVERSITY OF PHAYAO

ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง แนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรม
ไทลื้อวัดหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

Guidelines for Supply Chain Management for Tai Lue Woven Fabric Products,
Tai Lue Cultural Center, Wat Yuan Temple, Chiang Kham District, Phayao Province

แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยชุดคำถาม 7 ส่วน

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
- ส่วนที่ 2 การวางแผนการผลิตผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน
- ส่วนที่ 3 วัตถุประสงค์ในการผลิตผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน
- ส่วนที่ 4 กระบวนการผลิตผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน
- ส่วนที่ 5 การส่งมอบผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน
- ส่วนที่ 6 การตีกลับหรือการส่งคืนสินค้าผ้าทอไทลื้อศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อวัดหย่วน
- ส่วนที่ 7 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องว่าง ( ) หน้าข้อความตามความเป็นจริง

- 1. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
- 2. อายุ ( ) ต่ำกว่า 20 ปี ( ) 21 – 30 ปี ( ) 31 – 40 ปี
( ) 41 – 50 ปี ( ) 51 – 60 ปี ( ) มากกว่า 60 ปีขึ้นไป
- 3. ระดับการศึกษา
( ) ประถมศึกษา ( ) มัธยมศึกษาตอนต้น ( ) มัธยมศึกษาตอนปลาย
( ) ปวช. หรือ ปวส. ( ) ปริญญาตรี ( ) สูงกว่าปริญญาตรี
( ) อื่นๆ (โปรดระบุ).....
- 4. อาชีพที่ทำควบคู่กับการผลิตผ้าทอไทลื้อ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
( ) ทำนา ( ) ทำไร่ ทำสวน ( ) ประมง
( ) รับจ้าง ( ) ค้าขาย ( ) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

5. ระยะเวลาการดำเนินการของกลุ่มผู้ทอผ้าไทลื้ออย่างเป็นทางการ ดำเนินการมาแล้วกี่ปี

- ( ) น้อยกว่า 3 ปี   ( ) 4 – 6 ปี   ( ) 7 – 9 ปี
 ( ) 10 – 12 ปี   ( ) 12 – 15 ปี   ( ) มากกว่า 15 ปี

6. จำนวนสมาชิกสมาชิกในกลุ่มผู้ทอผ้าไทลื้อ

- ( ) ต่ำกว่า 10 คน   ( ) 10 – 20 คน   ( ) 21 – 30 คน
 ( ) 31 – 40 คน   ( ) มากกว่า 40 คนขึ้นไป

7. ประเภทกระบวนการผลิตผ้าทอไทลื้อของกลุ่ม

- ( ) ผลิตตามคำสั่งซื้อ   ( ) ผลิตเพื่อรอจำหน่าย

8. ในช่วงปี 2560-2565 ท่านเคยได้รับการฝึกอบรมจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนหรือไม่

- ( ) เคยได้รับการฝึกอบรม เรื่อง.....
 .....
 .....

- ( ) ไม่เคยได้รับการฝึกอบรม

9. ในช่วงปี 2560-2565 ท่านเคยการได้รับการช่วยเหลือด้านเครื่องมือหรืออุปกรณ์จากหน่วยงานหรือเอกชนหรือไม่

- ( ) เคยได้รับการช่วยเหลือด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ ได้แก่.....
 .....
 .....

- ( ) ไม่เคยได้รับความช่วยเหลือด้านเครื่องมือหรืออุปกรณ์

ส่วนที่ 2 การวางแผนการผลิตผ้าทอไทลื้อเชิงการค้า

1. ในการวางแผนการจัดหาวัตถุดิบมีการวางแผนอย่างไร.....
 .....
 .....

2. ในการวางแผนการผลิต มีการวางแผนหรือไม่ อย่างไร.....
 .....
 .....

ส่วนที่ 3 วัตถุดิบในการผลิตผ้าทอไทลื้อเชิงคำ*

รายการสินค้า		
แหล่งที่มาของวัตถุดิบ	( ) ผลิตเอง	( ) จัดซื้อจาก.....
วิธีการชำระเงิน	( ) เงินสด	( ) เครดิต (ระบุระยะเวลา).....
ระยะเวลาในการจัดซื้อ วัตถุดิบตั้งแต่วันที่สั่งซื้อ		
หลักเกณฑ์ในการเลือก ผู้จำหน่าย		
อธิบายกระบวนการ วางแผนการสั่งซื้อ		
ความถี่ในการสั่งซื้อ (ครั้ง/เดือน)		
ปริมาณการสั่งซื้อวัตถุดิบ ต่อครั้ง		
การตรวจสอบคุณภาพ ของวัตถุดิบ		
รูปแบบ/กระบวนการ การจัดเก็บวัตถุดิบ		
ปัญหา/วิธีแก้เกี่ยวกับ วัตถุดิบ		

* ถ้ามีวัตถุดิบมากกว่า 1 รายการสินค้า ให้บันทึก 1 รายการสินค้าต่อ 1 แผ่น

ส่วนที่ 4 กระบวนการผลิตผ้าทอไทลื้อเชิงคำ

1. ประเภทของกระบวนการผลิตผ้าทอไทลื้อ

( ) กรณีที่มีการผลิตตามคำสั่งซื้อ กระบวนการผลิตสินค้าจะเริ่มต้นภายหลังจากได้รับคำสั่งซื้อจากลูกค้าเป็น ระยะเวลา.....วัน อธิบายวิธีการวางแผนการผลิต กระบวนการใดที่สามารถทำก่อนได้ โดยไม่ต้องรอคำสั่งซื้อ.....

.....

.....

.....

( ) กรณีผลิตเพื่อรจจำหน่าย แนวทางการผลิตสินค้าเป็นอย่างไร.....

.....

.....

.....

2. มีการจัดทำคู่มือหรือเอกสารแสดงวิธีการทอผ้าไทลื้อหรือไม่

( ) มีคู่มือหรือเอกสารแสดงวิธีการทอผ้าไทลื้อ ได้แก่.....

.....

.....

.....

( ) ไม่มีคู่มือหรือเอกสารแสดงวิธีการทอผ้าไทลื้อ เนื่องจาก.....

.....

.....

.....

3. มีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการผลิตผ้าทอไทลื้อหรือไม่ (เช่น วันที่ผลิต ปริมาณที่วางแผนการผลิต ปริมาณที่ผลิตได้จริง ค่าใช้จ่าย ปัญหา ฯลฯ)

( ) มีการบันทึกข้อมูล ได้แก่.....

.....

.....

.....

( ) ไม่มีการบันทึกข้อมูล เนื่องจาก.....

.....

.....

.....

4. กระบวนการทอผ้าทอไหมลื้อ

กระบวนการ	การผลิต เส้นใย	การปั่นด้าย	การทอผ้า/ถัก ผ้า	การฟอกย้อม/ ตกแต่ง
ปริมาณการผลิตต่อครั้ง				
ความถี่ในการผลิต (ครั้ง/สัปดาห์)				
ระยะเวลาในผลิตต่อครั้ง (ชั่วโมง)				
จำนวนคนงานในการผลิต ต่อครั้ง				
จำนวนคนงานที่สามารถ ผลิตในขั้นตอนนี้ได้				
กำลังผลิตต่อสัปดาห์	สูงสุด..... เฉลี่ย..... ต่ำสุด.....	สูงสุด..... เฉลี่ย..... ต่ำสุด.....	สูงสุด..... เฉลี่ย..... ต่ำสุด.....	สูงสุด..... เฉลี่ย..... ต่ำสุด.....
วิธีการตรวจสอบคุณภาพ				
อัตราของเสีย (%)				
วิธีการจัดการเมื่อมีของเสีย ในการผลิต				
เมื่องานที่มีการผลิตเสร็จ ต้องมีการเก็บรอกี่วัน เพื่อนำไปผลิตในขั้นตอน ต่อไป				
อุปกรณ์ในการผลิต				
นโยบายการบำรุงรักษา อุปกรณ์				
ปัญหาในการผลิต และวิธีการแก้ปัญหา				

ส่วนที่ 5 การส่งมอบผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อเชิงคำ

1. ประเภทของลูกค้าและวิธีการรับคำสั่งซื้อจากลูกค้า

1.1 ลูกค้าประจำ (.....%)

.....

.....

1.2 ลูกค้าใหม่และอื่น ๆ (.....%)

.....

.....

2. ระยะเวลาในการจัดส่งสินค้าหลังจากได้รับคำสั่งซื้อ.....วัน กรณีส่งสินค้า
ไม่ตรงตามนัดหมาย สาเหตุจาก.....

.....

.....

.....

.....

.....

วิธีการจัดการเมื่อไม่สามารถจัดส่งได้ตามนัดหมาย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. การส่งสินค้า

3.1 วิธีการเลือกวิธีการส่งสินค้า.....

.....

.....

.....

3.2 วิธีเลือกบริษัทขนส่ง.....

.....

.....

.....

3.3 ระยะเวลาในการขนส่งสินค้าไปถึงมือลูกค้า..... วัน
 ผู้ชำระค่าส่ง (ผู้ขาย/ผู้ซื้อ)..... โดยเฉลี่ยส่งสินค้า
 ครั้งละ..... ฟีน ส่งสินค้าเดือนละ..... ครั้ง
 ค่าขนส่งครั้งละ..... บาท ค่าใช้จ่ายอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งต่อครั้ง
 ประมาณ..... บาท ได้แก่.....

มีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับบริษัทขนส่งหรือไม่ อย่างไร.....

.....

.....

4. ปัญหาเกี่ยวกับบริษัทขนส่ง.....

.....

.....

ส่วนที่ 6 การส่งคืนสินค้ากลับหรือการส่งคืนผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อเชิงคำจากลูกค้า

1. การส่งคืนวัตถุดิบในการผลิต

1.1 อัตราการส่งคืนวัตถุดิบ.....%

1.2 วัตถุดิบที่มีการส่งคืนผู้จำหน่าย ได้แก่.....

.....

.....

.....

1.3 สาเหตุที่ส่งคืนวัตถุดิบให้ผู้จำหน่าย.....

.....

.....

.....

1.4 วิธีการส่งคืนวัตถุคืนให้ผู้จำหน่าย.....

.....

.....

.....

1.5 วิธีการแก้ปัญหาและป้องกันปัญหาการส่งคืนวัตถุคืน.....

.....

.....

1.6 มีการบันทึกข้อมูลการส่งคืนวัตถุคืนหรือไม่

( ) มีการบันทึกข้อมูล ได้แก่.....

.....

.....

( ) ไม่มีการบันทึกข้อมูล เนื่องจาก.....

.....

2. การส่งคืนสินค้าผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อ

2.1 อัตราการส่งคืนสินค้าผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อ.....%

2.2 สาเหตุที่ลูกค้าส่งคืนสินค้าผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อ.....

.....

.....

2.3 วิธีการรับสินค้าผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อจากลูกค้า.....

.....

.....

2.4 วิธีการแก้ปัญหาและป้องกันปัญหาการส่งคืนสินค้าผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทลื้อจากลูกค้า.....

.....

.....

2.5 มีการบันทึกข้อมูลการส่งคืนสินค้าผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมลื้อจากลูกค้าหรือไม่

( ) มีการบันทึกข้อมูล ได้แก่.....

.....

.....

.....

( ) ไม่มีการบันทึกข้อมูล เนื่องจาก.....

ส่วนที่ 7 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานของผลิตภัณฑ์ผ้าทอไหมลื้อ.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	ฐิติรัตน์ ทวีสุข
วัน เดือน ปี เกิด	24 ธันวาคม 2539
สถานที่เกิด	จังหวัดเชียงใหม่
วุฒิการศึกษา	ศ.บ. (เศรษฐศาสตร์), มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา
ที่อยู่ปัจจุบัน	59 หมู่ 7 ตำบลแม่สรวย อำเภอแม่สรวย จังหวัดพะเยา 57180
ผลงานตีพิมพ์	ฐิติรัตน์ ทวีสุข (ผู้บรรยาย). (9 กุมภาพันธ์ 2567). แนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานผลิตภัณฑ์ผ้าทอทอโกลีอศุนย์วัฒนธรรมโกลีอวดหย่วนอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติพิบูลวิจัย ครั้งที่ 9 ประจำปี 2567 (หน้า 174-182). พิษณุโลก: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (ส่วนทะเลแก้ว).
รางวัลที่ได้รับ	-

